Ազգ
Azg
8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2008 ՇԱԲԱԹ 207 (4101)

Օբաման անտեսեց Մեդվեդեւի շնորհավորանքը

ԱՄՆ նորընտիր նախագահ Բարաք Օբաման անտեսել է հաղթանակի առթիվ իրեն ՌԴ նախագահ Դմիտրի Մեդվեդեւի հղած շնորհավորական ուղերձը: Մեդվեդեւի անունը չի ընդգրկվել տարբեր երկրների այն ղեկավարների ցանկում, ում Օբաման զանգահարել եւ շնորհակալություն է հայտնել շնորհավորանքների համար: Այդ մասին հաղորդում է «РБК daily» կայքէջը, վկայակոչելով «Ասոշիեյթեդ պրես» գործակալության տվյալները:

Հաղորդվում է նաեւ, որ Օբաման եւ Մեդվեդեւը չեն հանդիպի Վաշինգտոնում կայանալիք համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամին նվիրված վեհաժողովում:

Գործակալության տվյալներով, Բարաք Օբաման հեռախոսազրուցել է աշխարհի ինը երկրների՝ Ավստրալիայի, Մեծ Բրիտանիայի, Գերմանիայի, Իսրայելի, Կանադայի, Մեքսիկայի, Ֆրանսիայի, Հարավային Կորեայի եւ Ճապոնիայի ղեկավարներին: Մասնավորապես Ֆրանսիայի նախագահ Նիկոլա Սարկոզիի հետ նա պայմանավորվել է մոտ ժամանակներս առանձին հանդիպում անցկացնել համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի եւ ֆաղաքական իրադրության հարցեր քննարկելու:

Հայաստանի, Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի նախագահների հանդիպման նոր նախաձեռնություն

Դա Անկարայում Ալիեւի հետ հանդիպմանը հանդես է բերել Աբդուլլահ Գյուլը

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

Նոյեմբերի 5-ին պաշտոնական երկօրյա այցով Թուրքիա էր ուղեւորվել Ադրբեջանի նախագահ Իլհամ Ալիեւը: Նա նախագահի պաշտոնում վերընտրվել է հոկտեմբերի 15-ին, իսկ նոյեմբերի 2-ին ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի հետ Ռուսաստանի միջնորդությամբ ստորագրել էր Մեյենդորֆյան հռչակագիրը: Ալիեւի վերընտրության, առավել եւս Ռուսաստանի նախագահ Դմիտրի Մեդվեդեւի հովանու ներքո հռչակագիր ստորագրելու հանգամանքը գոնե ժամանակացույցի առումով կարեւոր նշանակություն էր հաղորդում նրա Թուրքիա կատարած այցին: Սակայն ԱՄՆ նախագահական ընտրություններում Բարաք Օբամայի տպավորիչ հաղթանակը համաշխարհայինի հետ կլանեց նաեւ հայաստանյան մամուլի ուշադրությունը, եւ Ալիեւի այցը մնաց ստվերում:

Հասկանալի է, որ թուրքական մամուլը նույնպես առանձնակի հետաքրքրություն չէր ցուցաբերում այցին: Պարզապես ընդգծվում էր, որ Ալիեւը վերընտրվելուց հետո առաջին պաշտոնական այցն է կատարում Թուրքիա եւ դրանով նմանեցնելու փորձ էր արվում Ադրբեջանի նախագահի Մոսկվա կատարած աշխատանքային այցի նշանակությունը: Հակառակ դրան, ադրբեջանական ընդդիմությունը, նկատի առնելով Մեյենդորֆյան հռչակագրի ստորագրումը, Ալիեւի այցը Թուրքիա պայմանավորում էր «Անկարայի սիրտը շահելու» պաշտոնական Բաքվի նկատառումներով:

Տես էջ 3

Զբոսաշրջային ցուցահանդես՝ «Խոսող քարերի երկիր»

«Խոսող քարերի երկիր» CTS 2008 ամենամյա 8-րդ միջազգային զբոսաշրջային երկօրյա ցուցահանդեսը երեկ բացվեց Երեւանում: Ցուցահանդեսի կազմակերպիչներն էին Հայաստանի էկոնոմիկայի նախարարությունը, Ճամփորդական գործակալների հայկական միությունը, Ճամփորդական գործակալների ամերիկյան միության հայաստանյան ներկայացուցչությունը՝ ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության «Մրցունակ մասնավոր հատված Հայաստանում» ծրագրի (CAPS) աջակցությամբ:

Ցուցահանդեսի բացմանը ելույթ ունեցավ էկոնոմիկայի նախարար Ներսես Երիցյանը: Նա ոգեւորիչ համարեց նման ներկայությունը, նշելով, որ առաջընթաց կա ներկայացվածի քանակի, տեսականու եւ աշխարհագրության առումներով: Ըստ նախարարի, զբոսաշրջությունն այն ոլորտն է, որտեղ կարելի է հասնել արագ արդյունքների: Ներսես Երիցյանի համոզմամբ, ոլորտը հնարավորություն է տալիս Հայաստանում զարգացնելու բարձրարժեք ծառայություններ, Հայաստանը ներկայացնելու աշխարհին եւ բարձրացնելու մեր կյանքի որակը:

Այս տարի ցուցահանդեսին մասնակցում էին 64 կազմակերպություններ՝ ճամփորդական գործակալություններ եւ օպերատորներ, ավիաընկերություններ, հյուրանոցային համալիրներ եւ հանգստյան տներ, ռեստորաններ, ուսումնական հաստատություններ: Առանձին տաղավարներով ներկայացված էին Վայոց ձորի, Կոտայքի եւ Շիրակի մարզերը, Լեռնային Ղարաբաղը, ինչպես նաեւ Վրաստանը եւ Ուզբեկստանը: Ցուցահանդեսը նպատակ ունի խթանելու ներգնա, տարածաշրջանային եւ ներքին զբոսաշրջությունը, հասարակությանը տեղեկացնել ոլորտի զարգացման միտումների մասին:

Ա. Մ.

ԱԽԱԼՑԽԱ, ՎՐԱՍՏԱՆ

Գուրգեն Շիրինյանի դատական գործը հետաձգվեց

Երեկ Ախալցխայի դատարանում շարունակվեց Գուրգեն Շիրինյանի, նրա հոր եւ հորաքրոջ դատական գործի լսումը: Հիշեցնենք, որ դատական նիստը տեղի է ունենում Գուրգեն Շիրինյանի բացակայության պայմաններում: Ընդդեմ Շիրինյանի ազգությամբ վրացի ոստիկանների տված ցուցմունքներում կային ընդգծված հակասություններ, ինչն էլ առիթ էր, որ փաստաբանը դատարանի ուշադրությունը հրավիրի այս հակասությունների վրա եւ հարցեր ուղղի ոստիկաններին: Դատախազը տեսնելով, որ դեպքերը նիստի ընթացքում զարգանում են ոչ նախանշված սցենարով, պահանջեց դատը հետաձգել, ինչն էլ կատարեց դատավորը, չնայած Շիրինյանի ընտանիքի շահերի պաշտպանի առարկություններին:

«Հակամարտության լուծման գործում լուրջ առաջընթացը հնարավոր է»

ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ամերիկացի համանախագահ Մեթյու Բրայզան «Թրենդի» հետ հեռախոսազրույցում հայտարարել է, որ «Ադրբեջանի եւ Հայաստանի նախագահների միջեւ վստահությունն աճում է, եւ օբյեկտիվ փաստերն այնպիսին են, որ ղարաբաղյան հակամարտության լուծման գործում լուրջ առաջընթացը հնարավոր է առաջիկա մի քանի ամսվա ընթացքում»: Բրայզան նշել է, որ ԵԱՀԿ մշտական խորհրդի հինգշաբթի օրվա նիստում համանախագահները կազմակերպության անդամ երկրներին տեղեկացրել են նոյեմբերի 2-ին Մոսկվայում Հայաստանի, Ադրբեջանի եւ Ռուսաստանի նախագահների միջեւ կայացած դրական ու կառուցողական հանդիպման մասին, հաղորդում է «Նոյյան տապանը»:

Մինսկի խմբի համանախագահները կայցելեն տարածաշրջան

ԵԱՀԿ-ի Մինսկի խմբի համանախագահները նոյեմբերի երրորդ տասնօրյակում կայցելեն տարածաշրջան: Ինչպես հաղորդել են ադրբեջանական հեռուստաալիքները, նոյեմբերի 24-ին միջնորդները կժամանեն Ադրբեջան, նոյեմբերի 25-ին՝ Հայաստան: Ինչպես արդեն հաղորդվել է, Մինսկի խմբի ամերիկացի համանախագահ Մեթյու Բրայզան նոյեմբերի 13-ին կժամանի Բաքու՝ մասնակցելու միջազգային էներգետիկական գագաթաժողովին, հաղորդում է «Արմենպրեսը»:

Այս տարի առաջավոր գծում զոհվել է 25 մարդ

Այս տարի ղարաբաղյան հակամարտության առաջավոր գծում զոհվել է 25 մարդ: Ինչպես հաղորդում է «Ռեգնումը», այս մասին Վիեննայում Մինսկի խմբի համանախագահների համատեղ ճեպասեղանում հայտնել է ԵԱՀԿ գործող նախագահի անձնական ներկայացուցիչ Անջեյ Կասպրշիկը: Ըստ նրա, նման միջադեպերը բացասական ազդեցություն են գործում խաղաղ գործընթացի վերականգնման փորձերի վրա, հաղորդում է «Նոյյան տապանը»:

30 հազար հայ ստացել է Աբխազիայի քաղաքացիություն

Այսօրվա դրությամբ Աբխազիայի քաղաքացիներին տրվել է մոտ 120 հազար ազգային անձնագիր, որի քառորդ մասը ստացել են սեւծովյան այդ հանրապետությունում ապրող հայերը: Ինչպես հաղորդում է Ռուսաստանի հայերի «Երկրամաս» թերթի լրատվական կենտրոնը, Աբխազիայի Հանրապետության քաղաքացու անձնագիր ստացածների թվում են 58282 աբխազներ, 26587 հայեր, 14947 ռուսներ, 5136 վրացիներ, 1769 աբազիններ, ինչպես նաեւ այլ ազգությունների ներկայացուցիչներ, հաղորդում է «Նոյյան տապանը»

«Ջավախքի եւ Մառնեուլի ներկայացուցիչները պահանջել են ինքնավարություն»

Ջավախքի եւ Մառնեուլի ներկայացուցիչները պահանջում են իրենց երկրամասերին ինքնավարության կարգավիճակ շնորհել: Ինչպես գրում է «Ռեզոնանսի» թերթը, տվյալ տեղեկատվությունը հրապարակել է «Ժողովրդական դիվանագիտության, հասարակության եւ մամուլի հետ հարաբերությունների կազմակերպության» ներկայացուցիչ, քաղաքագետ Գուլբաաս Ոցխիլաձեն: Գ. Ոցխիլաձեն հոկտեմբերի 31-ին Թուրքիայում մասնակցել է Ռուսաստանի կազմակերպած խորհրդաժողովին, որտեղ համապատասխան առաջարկներով հանդես են եկել Հայաստանի եւ Ադրբեջանի ներկայացուցիչները: Այդ համաժողովին մասնակցել են նաեւ Աբխազիայի եւ Հարավային Օսիայի ներկայացուցիչներ: Ինչպես նշում է Ոցխիլաձեն, ինչպես ջավախահայերը, այնպես էլ Մառնեուլի ներկայացուցիչները իրենց տարածքների համար պահանջել են ինքնավարություն: Ըստ Գ. Ոցխիլաձեի, օգոստոսյան իրադարձություններից հետո Վրաստանը իր հարեւանների աչքում դարձել է անկայուն պետություն, որից մեծապես սպառնալիք է բխում, ինչն ակնհայտորեն զգացվում էր համաժողովի ընթացքում, հաղորդում է «Նոյյան տապանը»:

Լիմասոլում բացվել է «Նարեկ» դպրոցը

Կիպրոսի Լիմասոլ քաղաքում նոյեմբերի 5-ին հանդիսավոր կերպով բացվել է նորակառույց հայկական «Նարեկ» դպրոցը: Ինչպես հաղորդում է «Կիպրահայեր» լրատվականը, դպրոցի բացումը կատարել է Կիպրոսի Հանրապետության նախագահ Դիմիտրիս Խրիստոֆիասը, հաղորդում է «Նոյյան տապանը»:

Ուրիշներն են որոշում Վրաստանի ճակատագիրը

Ընդդիմությունը պահանջում է Սաակաշվիլու հրաժարականը

«Վրաստանը Սաակաշվիլու պատճառով կորցրել է իր գործառույթը Կովկասում, Սաակաշվիլու պատճառով կորցրել է իր գործառույթը ամբողջ աշխարհում, մենք արդեն մեզ չենք պատկանում: Ուրիշ լիդերներ են որոշում Վրաստանի ճակատագիրը: Դա պետք է ավարտ ունենա եւ մեկընդմիշտ», վրաց ընդդիմության մի շարք առաջնորդներ արդեն այսպես են հիմնավորում Վրաստանի նախագահին հրաժարականի պահանջ ներկայացնելը:

Երեկ, ինչպես եւ նախապես հայտարարել էին, վրացական ընդդիմադիր հինգ կուսակցություններ մեկնարկեցին 5 ամիս շարունակելիք հանրահավաքային արշավը, որի հիմնական նպատակը խորհրդարանական եւ նախագահական արտահերթ ընտրություններն են:

Նախորդ տարի նույն օրը՝ նոյեմբերի 7-ին վրաց իրավապահները կոպտորեն ցրեցին Վրաստանի միացյալ ընդդիմության արդեն մի քանի օր տեւած ցույցը, որի մասին հիշատակել են նաեւ երեկվա ցուցարարները:

Թերեւս սեփական անելիքների համար նպատակահարմարությունից ելնելով, ընդդիմության ներկայացուցիչները երեկ հիշատակել են նաեւ ոչ միայն Վրաստանի ընդհանուր դերակատարման ու երկրի նախագահի թերացումների, սխալների մասին, այլեւ խոսել են երկրի ներքին խնդիրներից:

Մասնավորապես, ընդդիմության լիդերները գտնում են, որ անհնար է այլեւս իրավիճակը նույնը թողնել, երբ, այս տարվա հունվարի 5-ի նախագահական ընտրություններում ընդդիմության թեկնածու Լեւան Գաչեչիլաձեի խոսքերով, «ծանր է վիճակը Ջավախեթիում (մեծապես հայաբնակ), Քարթլիում (մեծապես ադրբեջանաբնակ) նաեւ այլ տարածաշրջաններում, որտեղ չի կարելի քաղաքացիական հակազդեցություն առաջ բերել»:

«Ազգը» երեկվա համարում տեղեկացրել է վրացական ընդդիմության պահանջների մասին, որոնց բավարարման համար երեկ կրկին որպես ժամկետ է նշվել նոյեմբերի 23-ը: Իսկ մինչ այդ ցուցարարները գրվել են՝ ընդդիմության պահանջ-առաջարկությունները փոխանցելով նախագահական նստավայր:

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ընթացիկ

«Հաց են թխում անգամ զարաժներում ու նկուղներում»

Նոյեմբերի 15-ից կսկսվեն ստուգայցեր խանութներում եւ հանրակրթական դպրոցներում

Հուլիս ամսին կառավարությունը առեւտրի եւ ծառայության օրենքի մեջ փոփոխություններ մտցնելու ժամանակ հատուկ ուշադրություն դարձրեց հացի որակի ստուգման եւ գնապիտակի վրա քաշի առկայության խնդրին: Փոփոխված օրենքը ուժի մեջ մտավ հոկտեմբերին: Փոխվարչապետ Արմեն Գեւորգյանի եւ գյուղատնտեսության նախարար Արմեն Գրիգորյանի հանձնարարականներով գյուղատնտեսության նախարարության սննդի անվտանգության պետական տեսչությունը առաջադրանք ստացավ ստուգայցեր կատարելու հանրապետության խանութներում եւ համապատասխան հաշվետվություն ներկայացնելու կառավարությանը: Մեկ ամսվա ընթացքում տեսչությունը կատարել է 1098 ստուգայց հանրապետության բոլոր քաղաքներում (138 ստուգայց Երեւան քաղաքում, մնացածը՝ մարզերում), որի ժամանակ հայտնաբերվել են հացի թերակշռման եւ վատորակության բազմաթիվ դեպքեր:

Երեկ «Հայելի» ակումբում հյուրընկալված սննդի անվտանգության պետական տեսչության պետ **Գրիշա Բաղիյանն** ամփոփեց ստուգայցերի արդյունքները ու ներկայացրեց տեսչության հետագա անելիքները:

«Ավելի քան 130 տնտեսվարող սուբյեկտների մոտ հացի իրական կշիռը տատանվում էր 100-200 գրամի սահմաններում: Հաց են թխում անգամ զարաժներում եւ նկուղներում: Այս ամենը վերացնելու համար տնտեսվարող սուբյեկտներին մեկ ամիս ժամանակ էինք տվել՝ ստեղծված իրավիճակը կանոնակարգելու պահանջով», ասաց Գրիշա Բաղիյանը:

Նոյեմբերի 15-ից սննդի անվտանգության պետական տեսչությունը կսկսի ստուգայցեր հացի փռերում եւ խանութներում: Խախտումների դեպքում տնտեսվարող սուբյեկտները պատժվելու են որոշակի տուգանք մուծել՝ 50.000-ից 300.000 դրամի սահմաններում:

«Եթե հացի վրա բացակայում են գնապիտակը, քաշը, տեղեկատվական թերթիկը՝ տուգանքը վճարելու է հացի խանութի տերը: Հացի թերակշռման եւ վատորակության դեպքում պատասխանատվության կենթարկվի արտադրամասի տերը», ասաց Գրիշա Բաղիյանը:

Բանախոսը նաեւ նշեց, որ ստուգայցերի ժամանակ մի շարք տնտեսվարող սուբյեկտներ բռնություն են կիրառել, սակայն իրավապահ մարմինների օժանդակությամբ խնդիրները հարթվել են: Անդրադառնալով սննդի տեղափոխման սանիտարահիգիենիկ կանոններին, Բաղիյանը հավելեց, թե խնդրի առնչությամբ կառավարությանը ներկայացրել են ընդարձակ ծրագիր, որի ուղղությամբ շուտով կիրականացվեն համապատասխան աշխատանքներ:

Նոյեմբերի 15-ից տեսչության աշխատակիցները կայցելեն նաեւ հանրակրթական դպրոցներ եւ մանկապարտեզներ՝ բուֆետների սանիտարահիգիենիկ իրավիճակին ծանոթանալու: «Երբ հոկտեմբերին այցելեցին մի շարք հանրակրթական հաստատություններ, հայտնաբերեցին բազմաթիվ թերություններ, որոնցից հատկապես առանձնանում էին առանց համապատասխան թույլտվության սնունդ վաճառելու բազմաթիվ օրինակները: Լինելու ենք շատ խիստ, ու վստահեցնում եմ, որ որեւէ բացթողում մեր աչքից չի վրիպի: Չէ՞ որ խոսքը երեխայի առողջության մասին է», վստահեցրեց Գրիշա Բաղիյանը:

ՀԱՍՄԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Արդյոք մաքու՞ր ջուր ենք խմում

Երեկ «Արմենիա-Մարիոթ» հյուրանոցում «ՄԳԱ վոթր» ընկերության («Մաքուր ջուր» ապրանքանիշ) նախաձեռնությամբ մեկնարկեց «Ջուրը եւ առողջությունը» խորագրով սեմինար, որտեղ հավաքված փորձագետները ու համաճարակաբանները անդրադարձան խմելու ջրի խնդիրներին ու որակին: Ի թիվս բազմաթիվ խնդիրների, այսօր բավականին վատ վիճակում են հատկապես ջրատար խողովակները, որոնց պիտանիությունը կասկածի տակ է առնված խողովակների ժանգոտվածության եւ տարիներ շարունակ չփոխելու պատճառով:

«Ցրամաքրման կենտրոնացված համակարգը՝ քլորացումը, չի ապահովում ջրի անհրաժեշտ որակի մաքրություն: Այս սեմինարի շնորհիվ հասարակությանը կներկայացնենք առկա խնդիրներն ու դրանց լուծման ուղիները», ասաց «ՄԳԱ վոթր» կազմակերպության մարկետինգի պատասխանատու **Քնարիկ Վարդանյանը:**

«Խմելու ջուրը հիմնականում գալիս է լավ պաշտպանված ստորգետնյա աղբյուրներից: Այս առումով գտնվում ենք բավականին շահեկան վիճակում: Խմելու ջրի պատասխանատուն ջրի մատակարարողն է, որն ապահովում է ամենօրյա հսկողություն: Առողջապահության նախարարությունն էլ իրականացնում է խմելու ջրի որակի վերահսկողություն եւ սահմանում պահանջներ: Սանիտարահիգիենիկ նորմերը համապատասխանում են համաշխարհային պահանջներին: Այս պահին անհանգստացնող իրավիճակներ չկան», ասաց ՀՀ ԱՆ հիգիենիկ եւ համաճարակաբանական տեսչության իրավական ապահովման կառավարման բաժնի պետ **Նունե Բակունցը:**

«Ազգ»-ի հարցին՝ «Առողջապահության նախարարությունում տեղյա՞կ են, որ Կոտայքի եւ Գեղարքունիքի մի շարք գյուղերում բնակիչները խմելու ջրին մարգանցովկա են խառնում չքունավորվելու նպատակով», Նունե Բակունցը նշեց, որ իրենք այդ մասին ոչինչ չգիտեն, սակայն վստահեցրեց, որ կդիմի համապատասխան մարմիններին հարցը շուտափույթ լուծելու առաջարկով: Հուսանք, որ ասվածը չի նմանվի հերթական «ջրի ծեծոցին»...

Ն. Դ.

ԼՂՀ առողջապահության համակարգում կատարված ստուգումներով հարուցվել են նաեւ քրեական գործեր

ԼՂՀ գլխավոր դատախազությունում, Վերահսկիչ պալատի նախագահ Արթուր Մոսիյանի մասնակցությամբ, երեկ տեղի է ունեցել օպերատիվ խորհրդակցություն, որտեղ քննարկվել են Վերահսկիչ պալատի ներկայացրած նյութերի հիման վրա առողջապահության համակարգում կատարված ստուգումների արդյունքները:

Համաձայն կազմված տեղեկանքի, ԼՂՀ առողջապահության նախարարության մի շարք օբյեկտներում կատարված ստուգումներով ի հայտ են բերվել քրեական օրենսգրքի եւ օրենքների ու ենթաօրենսդրական ակտերի պահանջների կոպիտ խախտումներ: Որոշ փաստերով հարուցվել են քրեական գործեր՝ ընդհուպ նաեւ դատական քննության ելքով: Մասնավորապես, «Հանրապետական հիվանդանոց» ՓԲԸ-ի նախկին ղեկավարության հանցավոր արարքների փաստով դատախազությունում հարուցված քրեական գործը մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է ԼՂՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարան, որտեղ ընկերության նախկին տնօրենի եւ տնտեսվարի նկատմամբ կայացվել է մեղադրական դատավճիռ:

Ստուգման նյութերով քրեական գործ է հարուցվել նաեւ ԱՆ «Հակապալարախտային դիսպանսեր» ՓԲԸ-ի նախկին եւ ներկա տնօրենների նկատմամբ: Քննության ընթացքում լրիվ վերադարձվել է պետությանը պատճառված նյութական վնասը: Նշված փաստը կարճվել է մեղավոր անձանց գործում զղջալու հիմքով:

Խախտվել են, ըստ զեկուցողի, «Քաղաքացիական ծառայության մասին», «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին», «Հաշվապահական հաշվառման մասին», «Դատարկողային գործառնությունների մասին» ԼՂՀ օրենքների եւ դրանից բխող ենթաօրենսդրական ակտերի, Աշխատանքային օրենսգրքի, պետական եւ հանրային սեփականության անձեռնմխելիությունն ապահովող ակտերի պահանջները: Դրանց կապակցությամբ կիրառվել են դատախազական ներգործության միջոցներ: Վերականգնվել է հօգուտ պետբյուջեի՝ 13.789.0 դրամի, հօգուտ հիմնարկների՝ 1.557.3 դրամի, իսկ պետական միջոցների վերականգնման մասով՝ 2.653.0 դրամի չափով:

Գլխավոր դատախազ Արշավիր Ղարամյանը կարեւորել է մասնագետներին ըստ պահանջի նշանակման հարցը, որովհետեւ իրականում կան նշանակումներ, որոնք առողջապահական առաջնահերթություններում պահանջված չեն: Նա միաժամանակ ընդգծել է, որ պետական մասշտաբով նման ստուգումներ առաջին անգամ են իրականացվում, որոնց նպատակն է թույլ չտալ կառավարչական հիմնարկներում սեփական ցանկություններով կառավարումը, անհրաժեշտ է հիմքում ունենալ օրենքը:

ԿԻՄ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ

Ստեփանակերտ

ԱՀԱԶԱՆԳ

39 ընտանիք արդեն 15 տարի ապրում է առանց կոյուղու

Հալաբյան 48 շենքի բակում երեխաները հազվադեպ են խաղում: Ծնողներն արգելում են. բակում խաղալը պարզապես վտանգավոր է երեխաների առողջության համար: Շենքի հենց առջեւում բնակիչների ջանքերով փոս է փորվել, շենքի նկուղից կոյուղաջրերը լցվում են այդտեղ:

Արդեն 15 տարի Հալաբյան 48-ում ապրող 39 ընտանիք զրկված է կոյուղուց օգտվելու հնարավորությունից: «Իրավիճակն առավել սրությամբ մեր առջեւ կանգնում է ամռանն ու ձմռանը: Ամռանն այստեղ այնպիսի հոտ է տարածվում, որ անհնար է մնալ բակում, իսկ ձմռանն էլ սկսում ենք պայքարել խոնավության դեմ: Կոյուղաջրերը թափվում են նկուղները, ամենից շատ տուժում են առաջին հարկի բնակիչները», ասաց բնակիչ **Սուսաննա Էլբակյանը:**

Նախկինում շենքը հրշեջ ծառայության հանրակացարանն է եղել: Մինչ օրս էլ 4 հարկանի շենքի առաջին հարկը որպես տեխնիկական կենտրոն օգտագործում են հրշեջները: Ինքնահոս կոյուղագիծ շենքը չի ունեցել նաեւ այդ տարիներին: Սակայն կեղտաջրերը դեպի Զարենցավան-Երեւան կոլեկտոր են հեռացվել պոմպի միջոցով: Պոմպակայանն այսօր քայքայված վիճակում է եւ չի գործում, կոյուղագծերն էլ հիմնանորոգման կարիք ունեն:

Բնակիչները դիմել են հնարավոր բոլոր ատյաններին: **Վաղարշակ Մուրադյանը** հավաքել է բոլոր դիմումներն ու պատասխանները: «Պատասխաններում նշվում էր, որ խնդրի լուծման հնարավոր տարբերակը կոյուղագծի վերակառուցումն է եւ հարեւանությամբ գտնվող Ֆիզիկայի ինստիտուտի տարածքով անցնող ու նրան պատկանող կոյուղու գործող ցանցին միացնելն է», նշեց Վաղարշակ Մուրադյանը:

Աջափնյակի թաղապետարանը դիմել է Ֆիզիկայի ինստիտուտի տնօրենությանը: Այստեղ պատասխանը բացասական է եղել: «Ինստիտուտը որոշակի չափանիշներ ունի: Մենք իրավունք ունենք կոյուղաջրեր լցնելու տարբեր նյութերի միայն որոշակի քանակություն: Իսկ այդ շենքի կոյուղագծի միացման դեպքում այդ չափերը փոխվում էին, որի թույլտվություն մենք չունեինք: Բացի այդ, վճարումները նյութերի ավելացման դեպքում կատարելու էր միայն Ֆիզիկայի ինստիտուտը», նշեց Ֆիզիկայի ինստիտուտի փոխտնօրեն **Աշոտ Ախպերջանյանը:**

«Մենք մեր միջոցներով ամեն անգամ տարբեր ծառայությունների վճարում ենք, որ նրանք մաքրեն նկուղները: Սակայն երկու օր հետո կրկին վիճակը նույնն է: Արդեն չենք էլ պատկերացնում, թե ինչ կարելի է անել», ասաց շենքի բնակիչներից **Սառա Խաչատրյանը:**

Հույսը բնակիչները դեռ չեն կորցրել: «Սեպտեմբերին այստեղ եկավ քաղաքապետարանի ներկայացուցիչը եւ վստահեցրեց, որ խնդիրն անպայման կլուծվի», ասաց Վաղարշակ Մուրադյանը: Երեւանի քաղաքապետարանի կոմունալ տնտեսության վարչության պետ **Գագիկ Խաչատրյանը** վստահեցրեց, որ խնդիրն այս անգամ, իսկապես, կլուծվի եւ խոստումը գործի կվերածվի: «Քաղաքապետարանը դիմել է Ջրային տնտեսության պետական կոմիտեին ջրահեռացման արտաքին ցանցի վերակառուցման աշխատանքները 2009 թվականի ծրագրում ընդգրկելու խնդրանքով: Մեր խնդրանքը հավանության է արժանացել եւ 2009 թվականի ծրագրում խնդիրն արդեն ընդգրկված է: Հատկացվել են ֆինանսական միջոցները: Նախահաշվարկային եւ գծագրային աշխատանքներն արդեն ավարտված են: Կհայտարարվի մրցույթ, որից հետո կսկսվեն աշխատանքները», նշեց Գագիկ Խաչատրյանը:

Կոյուղու վերակառուցման աշխատանքները երկար չեն շարունակվի: Գագիկ Խաչատրյանը տեղեկացրեց, որ աշխատանքները կտեւեն առավելագույնը երկու ամիս: Բնակիչները բազմաթիվ հավաստիացումներ հաճախ են լսել, սակայն այս անգամ հավատում են, որ խնդիրը վերջնականապես լուծում կստանա: Դժվարն սկսելն է:

ԱՐՓԻՆԵ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Ուղղում

«Ազգը» նախորդ համարում «Հ. Հակոբյանի կարծիքով՝ Ղարաբաղի խնդրի լուծումը ժամանակից է կախված» վերնագրով նյութում Հանրապետական կուսակցության անդամ, ԱԺ սոցիալական հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Հակոբ Հակոբյանին էր վերագրել «Ճոյս» մականունը, ընդ որում՝ անկախ հեղինակի կամքից: Կատարվել էր կոպիտ սխալ, որի առնչությամբ, անձամբ խմբագրությունը զանգահարեց պարոն Հակոբյանը: Որպես էլ փաստն ինքնին վիրավորեցուցիչ լինի, նա բարեկրթորեն նշեց, որ ինքը որեւէ առնչություն չունի «Ճոյսի» հետ եւ պետք չէ պիտակներ կցնել ոչ մեկին:

Կատարված սխալի համար **«Ազգի»** խմբագրությունը ներողություն է խնդրում պարոն Հակոբ Հակոբյանից եւ միաժամանակ հայցում է ընթերցողի ներողամտությունը: Ի դեպ, «Իրավունք de facto» ակումբում, Մեյենդորֆյան հռչակագրին անդրադառնալիս, պարոն Հակոբյանը Ղարաբաղի հիմնահարցի առնչությամբ արտահայտել է հետեւյալ միտքը. «Լուծում կարելի է ակնկալել միայն այն ժամանակ, երբ Հարավային Կովկասում կհավասարակշռվեն Ռուսաստանի եւ ԱՄՆ-ի շահերը, կապված ղարաբաղյան հիմնախնդրի հետ», որը մեր թերթում նույնպես ճիշտ չի ներկայացվել:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԷ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետութեան 47
Ֆաքս 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ 529221
Հաշուապահութիւն (գովազդ) / հեռ 582960
Լրագրողների սենեակ / հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայութիւն / հեռ 582483
Շուրջօրեայ լրահաւաք ծառայութիւն / հեռ 529353
Համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
Գ տառով յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը պատասխանատւութիւն չի կրում:
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 0010

ԲՀԿ-ն ողջունում է մոսկովյան հռչակագրի ամրագրված սկզբունքները

Նոյեմբերի 2-ին Մոսկվայում Լեռնային Ղարաբաղի խաղաղ կարգավորման մասին ստորագրված հռչակագիրը երեկ ԲՀԿ խմբակցության քարտուղար **Արամ Սաֆարյանը** ողջունելի համարեց: ԲՀԿ ներկայացուցչի խոսքերով՝ հռչակագրի հիմքում հայկական կողմի համար դրված է երեք կարեւոր սկզբունք, որոնք լուրջ հնարավորություն են ստեղծում բանակցությունները կառուցողական ճանապարհով առաջ տանելու համար: Արձանագրված կարեւոր սկզբունքներից մեկն, ըստ Սաֆարյանի, այն է, որ կողմերը եկել են համաձայնության եւ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի շրջանակներում վարվող բանակցությունների համար այլ ֆորմատ չկա:

«Փաստաթղթում արձանագրված այն հանգամանքը, որ հանուն տարածաշրջանային խաղաղության՝ կողմերը կողմնակից են խնդիրը բանակցությունների ճանապարհով լուծելու, միանգամայն ընդունելի է: Բանակցությունները պետք է շարունակվեն միջազգային իրավունքի իրավական նորմերի վրա: Միջազգային իրավունքի իրավական նորմ ասելով մենք հասկանում ենք ԵԱՀԿ-ի հիմնարար սկզբունքները՝ կողմերի տարածքային ամբողջականությունը եւ ինքնորոշման իրավունքի սկզբունքը՝ անկախ պետականություն կերտելու ազգերի իրավունքի հարցը», նշում է ԲՀԿ քարտուղարը:

Սաֆարյանի խոսքերով, եթե Ադրբեջանի Հանրապետությունը շարունակվող բանակցությունների ընթացքում ընդունի ԼՂ ժողովրդի անկախ ապրելու իրավունքը, սեփական պետականություն կերտելու իրավունքը, ապա բոլոր մնացած հարցերը կարող են արագորեն լուծվել եւ հեշտությամբ առաջ գնալ:

«Ռուսաստանը կարեւոր դերակատարություն է ստանձնել ԼՂ հակամարտության կարգավորման գործում. հակամարտությանը հաջորդած 14 տարիների ընթացքում ստորագրվել է ընդամենը երկու փաստաթուղթ եւ երկու փաստաթղթերում էլ կա Ռուսաստանի միջնորդության սկզբունքը: Սա նշանակում է, որ ինչպես 1994-ին, այնպես էլ այսօր Ռուսաստանը շատ կարեւոր դերակատարություն ունի Հարավային Կովկասում եւ կարող է որոշակի իմաստով դառնալ ձեռքբերվելիք պայմանավորվածությունների կարեւոր երաշխավորը», ընդգծեց Սաֆարյանը:

ԲՀԿ մոտեցումների համաձայն՝ ղարաբաղյան կարգավորումը կարող է հիմնվել երեք առանցքային խնդիրների վրա: Առաջին՝ ԼՂՀ-ն որեւէ բանակցային արդյունքում չի կարող լինել ադրբեջանական մաս, որովհետեւ անցած 15 տարիների ընթացքում վաստակել է ինքնուրույն պետականություն ստեղծելու իրավունքը: Երկրորդ՝ ԼՂՀ-ն պետք է ցամաքային սահման ունենա ՀՀ-ի հետ, իսկ ցամաքային սահմանի ձեւը, չափը, ընդհանուր ընդգրկումը կարող են լինել բանակցությունների առարկա եւ ցամաքային սահման ունենալու հարցն էլ ենթակա չէ սակարկման: Երրորդ՝ ԼՂՀ-ի ժողովուրդը պետք է իր երկրում, իր հայրենիքում ունենա ապրելու, աշխատելու, ստեղծագործելու բնական իրավունք եւ այդ բնական իրավունքը պետք է երաշխավորված լինի միջազգայնորեն:

«Մեծ պետությունները եւ միջազգային կազմակերպությունները պետք է երաշխավորը հանդիսանան ԼՂՀ-ի ժողովրդի անվտանգության համար: Սա սկզբունքային մոտեցում է: ՀՀ բանակցություններ վարող իրավազոր ատյանները՝ ՀՀ նախագահը, արտաքին գործերի նախարարը, բանակցություն վարող ՀՀ դեսպանները կարող են այս հարցում ունենալ իրենց մոտեցումները», նկատեց Սաֆարյանը:

Եթե, այնուամենայնիվ, ՀՀ իշխանությունները Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդրի լուծման հարցում գնան տարածքները զիջելու ճանապարհով, ինչ կանի կոալիցիայի մաս կազմող «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցությունը, դուրս կգա՞ կոալիցիայից: Լրագրողներից մեկի այս հարցին Արամ Սաֆարյանը պատասխանեց. «Լեռնային Ղարաբաղի կարգավորման հարցում հայ ժողովրդի հավաքական շահը ոչ մեկ կուսակցության եւ ոչ մեկ կոալիցիայի խնդիր է: Սա ժողովրդի ներսում մեր ազգային համաձայնության ձեռքբերման խնդիրն է, եւ ես կարծում եմ, որ այն իսկ պահին, երբ բանակցող կողմերը բանակցությունների արդյունքը կհայտարարեն, պետք է լինի համաժողովրդական քննարկում եւ համազգային կոնսենսուս: Միայն դրանից հետո կարելի կլինի խոսել կոնկրետ լուծումների մասին»:

Նա ասում է, որ Ղարաբաղի հարցը չի կարող լուծվել առանց փոխզիջումների, եւ այդ առումով «հայ հանրությունը պետք է քննարկի զիջումների մեր հնարավոր տարբերակները, բայց այնպես, որ չվնասի բանակցության ընթացքում հայկական կողմի դիրքերը»: Արամ Սաֆարյանն ասում է, որ եթե Ադրբեջանը չի ընդունել ԼՂՀ ժողովրդի ինքնորոշման իրավունքը, իսկ Հայաստանում արդեն հանրային, ներքաղաքական քննարկումներում խոսվում է կոնկրետ զիջումների մասին, ապա դա թուլացնում է Հայաստանի դիրքը բանակցության առումով:

ՆԱԻՐԻ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Համաշխարհային հայկական կոնգրեսը՝ արվեստի եւ երիտասարդության դաշինքի ստեղծման նախաձեռնող

Հայաստանի կոմպոզիտորների եւ երաժշտագետների միության նախագահ Ռոբերտ Ամիրխանյանի հետ երիտասարդության երեկվա հանդիպումը բնավ էլ հերթական չէր, ուղղակի նշում կատարելու տիրույթից չէր, եւ հանդիպման ջերմությամբ առանձնանում էր հոգուս այնպիսի շփումների, որոնք չեն սկսվում ու ավարտվում ձեւականություններով:

Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի ու Ռուսաստանի հայերի միության հայաստանյան մասնաճյուղի եւ ՀՀԿ երիտասարդական կազմակերպությունների ասոցիացիայի նախաձեռնությամբ հայ իրականության անվանի մարդկանց հետ հանդիպումների, քննարկումների այս նախաձեռնությամբ արդեն երիտասարդներին երեկ հյուրընկալած Ռոբերտ Ամիրխանյանը համաձայնեց ՀՀԿ եւ ՌՀՄ փոխնախագահ Վլադիմիր Աղայանի առաջարկությանը՝ արվեստի եւ երիտասարդության դաշինքի սկիզբ դնելու: Այս հանդիպման մանրամասներին կանդրադառնանք մեր հաջորդ համարում:

Ա. Հ.

Windows Vista-ն՝ հայերեն

Microsoft-Windows Vista օպերացիոն համակարգի ծրագրային փաթեթի հայերեն տարբերակի շնորհանդեսը երեկ տեղի ունեցավ «Նովոստի» գործակալության մամուլի կենտրոնում: Ներկայացնելով այն, Microsoft ընկերության Հայաստանի ներկայացուցիչ Գրիգոր Բարսեղյանը նշեց, որ Vista համակարգը հասանելի է բոլորին: Հայերեն ինտերֆեյսի նորացման փաթեթի ծավալը 2,5 Մբ է եւ հնարավոր է ինտերնետից ստանալ: Տեղեկացվեց, որ հայերեն ինտերֆեյսը մատչելի է Vista-ի բոլոր տարբերակների համար եւ տարածվում է անվճար:

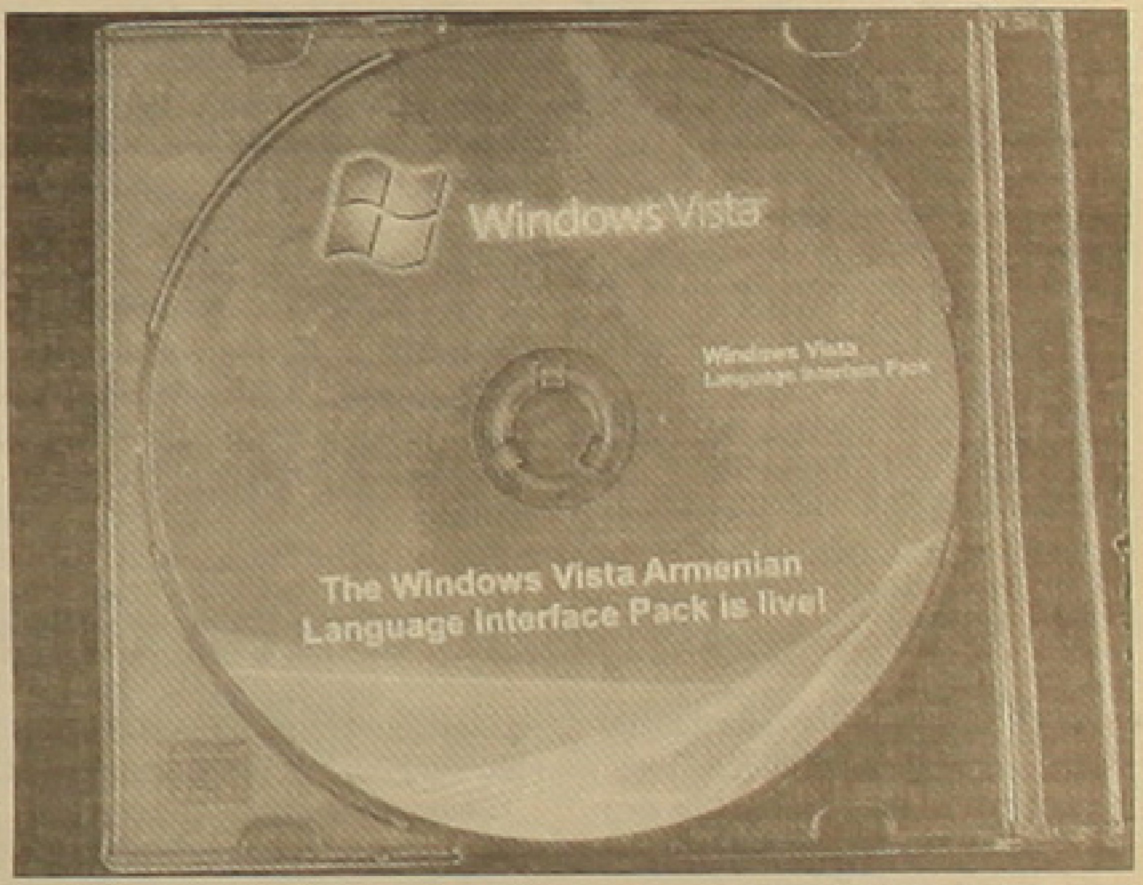

«Բի Լայն» ընկերության, որն իրականացրել է օպերացիոն համակարգի տեղայնացումը, գործադիր տնօրեն Հայկ Խանջյանն ասաց, որ օպերացիոն համակարգի բառապաշարի ժամանակ օգտագործվել է արդեն գոյություն ունեցող բառերի այն բազան, որն օգտագործվել է Windows XP-ի թարգմանության ժամանակ:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման աջակցման խորհրդի քարտուղար Արմեն Գրիգորյանը կարեւորեց ծրագրային արտադրանքի հայերենացումը, նշելով, որ դա օգնում է լեզուներ չիմացող մարդկանց համար համակարգիչը դարձնել ավելի հեշտ եւ մատչելի գործիք:

Ա. Մ.

Հայաստանի, Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի նախագահների ...

1-ին էջից

Թերեւս կարելի էր չանդրադառնալ Ալիեւի այցին, եթե Թուրքիայի նախագահ Աբդուլլահ Գյուլը հանդես չբերեր Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների մասնակցությամբ մոսկովյանին այլընտրանքային եռակողմ հանդիպում կազմակերպելու նախաձեռնություն: Նախագահ Գյուլի եռակողմ հանդիպման նախաձեռնության մասին երեկվա համարում տեղեկացրել է «Զաման» թերթը, վկայակոչելով դիվանագիտական աղբյուրները:

Մինչ այդ նախաձեռնությանն անդրադառնալը, նշենք, որ նոյեմբերի 5-ին Անկարայում Ալիեւը հանդիպել էր Գյուլին, իսկ նոյեմբերի 6-ին ելույթ էր ունեցել Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովում: Գյուլ-Ալիեւ հանդիպմանն ադրբեջանական կողմը բարձրացրել է «հայերի օկուպացրած ադրբեջանական տարածքների» հարցը, իսկ թուրքականը արծարծել՝ Կովկասում խաղաղության հաստատման Թուրքիայի ջանքերը: «Սաբահ» թերթի վկայությամբ, Գյուլն Ալիեւին հորդորել է «շարունակել երկխոսությունը Հայաստանի հետ»:

Հանդիպման ավարտին Գյուլն ասել է. «Բոլորս միասին սկսել ենք առերեսվել Կովկասում առկա խնդիրներով եւ տարածաշրջանի առաջնորդներն այդ խնդիրների կարգավորման վճռականություն են դրսեւորում տարբեր պլատֆորմներում: Թուրքիան հանդես է բերել «Կովկասի կայունության եւ համագործակցության» պլատֆորմ ստեղծելու նախաձեռնությունը: Դրան Ադրբեջանի գլխավորությամբ աջակցում են նաեւ Կովկասի մյուս երկրները: Կարող եմ ասել, որ սկսվել է Ղարաբաղի հիմնահարցի կարգավորմանն առնչվող նոր փուլ»:

Ալիեւն անդրադարձել է պլատֆորմի կարեւորությանը Հարավային Կովկասի խաղաղության համար, նշելով. «Դրա համար անհրաժեշտ է, որ կարգավորվի Լեռնային Ղարաբաղի հիմնահարցը: Այդ առումով բարձր ենք գնահատում Թուրքիայի ջանքերը: Մոսկվայում կայացած եռակողմ հանդիպումից հետո արդարացի եւ իրավունքի միջազգային նորմերին համապատասխան լուծում ենք ակնկալում: Սակայն դրա համար պետք է վերջ դրվի ադրբեջանական տարածքների օկուպացմանը, վերականգնվի Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականությունը եւ ավելի քան 1 մլն ադրբեջանցիներ վերադառնան բնակության նախկին վայրեր»:

Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովում Ալիեւը ընդգծել է. «Հայաստանը չի կատարում ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի որոշումները, հրաժարվում է նաեւ կատարել ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայում Թուրքիայի աջակցությամբ ընդունված որոշումը, որը պահանջում է հայկական զինված ուժերի դուրսբերումը մեր տարածքներից: Հուսանք, որ կվերականգնվի Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականությունը, սակայն դրա համար անհրաժեշտ է, որ Հայաստանը քաղաքական կամք դրսեւորի»:

Ինչ վերաբերում է Հայաստանի, Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի նախագահների հանդիպմանը, ապա դրա առնչությամբ «Զամանը» գրում է. «Կովկասում հիմնահարցերի կարգավորման ուղղությամբ Անկարան հերթական քայլն է կատարում: Քաղում ենք նախագահ Գյուլի երեւանյան այցով սկզբնավորված դիվանագիտական շփումների պտուղը: Առաջիկա օրերին Գյուլն Ադրբեջանի եւ Հայաստանի նախագահների հետ կհանդիպի Թուրքիայում: Խնդրո առարկա նախաձեռնության առաջին քայլը կատարվել է Անկարայում Ալիեւի հետ նախագահ Գյուլի հանդիպմանը: Ըստ դիվանագիտական աղբյուրների, Ադրբեջանի նախագահը դրական պատասխան է տվել Թուրքիայում եռակողմ հանդիպում կազմակերպելու Աբդուլլահ Գյուլի առաջարկին: Անկարան այս առաջարկը կներկայացնի նաեւ հայկական կողմին, ապա կճշտվի հանդիպման վայրն ու անցկացման օրը: Ստացած տեղեկությունների համաձայն, եռակողմ գագաթաժողովի համար նպատակահարմար վայրը Ստամբուլն է: Պատասխանելով «Զամանի» հարցերին, Ադրբեջանի արտգործնախարար Էլմար Մամեդյարովն ասաց, որ եռակողմ հանդիպման օրակարգն ու վայրը տանտիրոջ իրավունքով որոշելու է Թուրքիան, եւ դրա օրակարգը սոսկ Ղարաբաղի հիմնահարցով չի սահմանափակվելու»:

«Զամանը» հիշեցնում է 2009-ի հոկտեմբերի 14-ին նախատեսվող ֆուտբոլային պատասխան հանդիպման համար Սերժ Սարգսյանին Աբդուլլահ Գյուլի հրավերը, ապա վերհիշում նախորդ օրը Բրյուսելում ՀՀ նախագահի ասած խոսքերը. «Պատասխան այցը կախված կլինի երկու երկրների հարաբերությունների ընթացքից»:

Նյու Յորքի «turkishny.com» կայքէջը մանրամասնում է. «Բրյուսելում Եվրոհանձնաժողովի նախագահ Բարոզոյի հետ հանդիպումից հետո ՀՀ նախագահը՝ «Եթե Թուրքիայի կողմից Ալիեւի հետ հանդիպման հրավերը ստանաք, ինչպե՞ս կարձագանքեք» հարցին ի պատասխան, ասաց. «Դրա Թուրքիայում իրականացումը ինձ համար նորություն կլիներ, քանի որ ընդամենը մի քանի օր առաջ Մոսկվայում Ադրբեջանի նախագահի հետ հռչակագիր ենք ստորագրել: Այդուհանդերձ, ինչ խոսք, ուրախ կլինեմ հանդիպման ամեն մի առիթի համար», ավելացրեց նա:

Վերոհիշյալ կայքէջն այս խոսքերը վերագրում է Ալիեւի հետ Թուրքիայում հանդիպելու ՀՀ նախագահի ակնկալիքին: Իսկ «Զամանն» ավելացնում է. «Ենթադրվում է, որ Անկարայի «ցեղասպանության» պնդումների դեմ կանխարգելիչ քաղաքականության բաղադրամասը համարվող եւ ԱՄՆ-ում նոր նախագահի ընտրության հաշվարկով արված եռակողմ հանդիպման առաջարկն իրականացվի նախքան ապրիլի 24-ը: «Եռակողմ հանդիպումը կկայանա առաջիկա մի քանի ամիսներին», ասաց պատասխանատուներից մեկը»:

ՕՐԱԿԱՐԳ

Այսօր

◆9.30-Երեւանի քաղաքապետարանի մոտից քաղաքապետը կկատարի շրջայց տարբեր համայնքներ:

◆11.00-«Դե ֆակտո» ակումբի («Հրազդան» հյուրանոց) հյուրերն են Կիրո Մանոյանը եւ Հմայակ Հովհաննիսյանը:

◆11.00-Պաշտպանության նախարար Ս. Օհանյանը կայցելի Նուբարաշենում տեղակայված ՊՆ հատուկ նշանակության գունդ՝ մասնակցելու գնդի 16-ամյակի կապակցությամբ կազմակերպված տոնական միջոցառմանը:

◆13.00-«Կոնգրես» հյուրանոցում տեղի կունենա Հայաստանի եվրոպական շարժման տարեկան կոնգրեսը:

◆17.00-«Մոսկվա» կինոթատրոնում տեղի կունենա կինեմատոգրաֆիստների միության 50-ամյակին նվիրված միջոցառում:

Երկուշաբթի

◆12.00-Ազգային ժողովում կմեկնարկեն քառօրյա նիստերը:

◆12.00-«Իրավունք de facto» ակումբի հյուրերն են ՍԴՀԿ ատենապետ Լյուդմիլա Սարգսյանը, ՍԴՀԿ վարչության անդամներ Գուրգեն Եղիազարյանը, Վահան Շիրխանյանը:

◆13.00-«Ուրբաթ» ակումբի հյուրերն են գրող, հրապարակախոս, «Շուշի» հիմնադրամի նախագահ Բակուր Կարապետյանը: Նա հանդես կգա Արցախի հարցի կարգավորման վերաբերյալ հայտարարությամբ:

◆13.00-«Հայացք» մամուլի ակումբի հյուրն է ԱԻՄ նախագահ Պարույր Հայրիկյանը: Թեման՝ «ԼՂՀ կարգավորման գործընթաց»:

◆15.30-Մարզահամերգային համալիրում տեղի կունենա Ջիվան Գասպարյան եւ ընկերներ համերգաշարի վերաբերյալ մամուլի ասուլիսը:

◆19.00-Կոմիտասի անվան կամերային երաժշտության տանը (Իսահակյան 1) տեղի կունենա միջնադարյան երաժշտության ԳԶԵՐԵՄԻԱ համույթի համերգը:

Հանուն հայրենիքի

ԱՐՄԵՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Հայաստանի Հանրապետության նախագահների գործունեության, ներքին և արտաքին քաղաքականության ասպարեզներում նրանց թողածի, մասնակցության և գործելակերպի մասին տողերիս հեղինակը հանդես է եկել միայն ՀՀ առաջին նախագահի կառավարման ժամանակ: Երկրորդ նախագահի մասին չեմ գրել, քանի որ նրա գործունեությունը և կատարած քայլերը ոչ զայրացրել, ոչ էլ զարմացրել են: Եվ ահա, Ս. Սարգսյանի՝ վերջին օրերի նախաձեռնությունները, առանձնապես նրա ուղերձը ժողովրդին և Ազգային ժողովին, ելույթը ՄԱԿ-ի Գլխավոր վեհաժողովի 63-րդ նստաշրջանում, պարտադրում են հանդես գալ և վերաբերմունք դրսևորել:

Իսկ ամենախորշելի և սրտխառնոց առաջացնող արձագանքը կլինի այս մղումին իշխանափոխության և իշխանամերձության երանգներ և միտումներ վերագրելը: Ի վերջո, ինչքա՞ն ժամանակ պիտի նախանձեինք Ռուսաստանի Դաշնությանը՝ Պուտինի նման նախագահ ունենալու և իշխանությունը շատ բնականորեն և օրինակորեն Դմ. Մեդվեդևին հանձնելու փաստերին: Մեր հանրապետությունում էլ կարող էր կատարվել նույն փոխատեղումը, սակայն ամենայն հավանականությամբ, խուսափել են կրկնելու, ընդօրինակելու հավանական «մեղադրանքներից», թեև լավ, ճիշտ օրինակին հետևելը միայն ողջամտության և հեռատեսության արտահայտություն է:

Ինչևէ: ՀՀ նախագահի ուղերձը հասցեագրված է բոլորիս՝ յուրաքանչյուրին իր մասնագիտության և գործունեության սահմաններում սեփական կամքը և մասնակցությունն ունենալու չափով և կարողությամբ: Եվ ի վերջո, երկրի ղեկավարը, որքան էլ հզոր լծակներ և հնարավորություններ ունենա՝ նախաձեռնումներն իրականություն դարձնելու խնդրում, «կախարդական փայտիկներ», այդուհանդերձ, չունի և պետք էլ չէ, որ ունենա: Համապետական, համաժողովրդական կարևորության խնդիրները «նաղլասիրությամբ» տնօրինելու փաստերն, ավաղ, առատ են մեր պատմության էջերում, և նույնը կրկնելու դիտավորությունը սոսկ նույն փոցխին երկրորդ անգամ ոտքը դնելու տղայամտությունը կապացուցի: Եվ, ինչպես հայտնի է, «փայտիկներ» լինում են միայն հեքիաթներում, իսկ ներկայումս խոսքը իմ, քո, նրա, ամենքիս նվիրական հայրենիքի, մեր զավակների և թոռների վաղվա երկրի, համայն հայության միասնական հանգրվանի բարգավաճման, զարգացման և հարատևման մասին է:

Կես առ կես, տարբեր ոլորտներ և ասպարեզներ ներկայացնող հատվածները համապատասխանաբար և հստակորեն շարադրված են ենթավերնագրերի տակ, որոնց կազմի մեջ անպայման է ՄԵՐ դերանունը: Եվ սա պատահականություն չէ. ՄԵՐ խնդիրն է, ՄԵՐ անելիքը, ՄԵՐ պարտականությունը: Ուղերձում շոշափվում և կանխանշվում են անելիքների, առաջնայնությունների, ուղղությունների գումարելիները, որոնցից միայն լավատեսության, հեռատեսության և կառավարման ձիրքի տպավորություն է ձևավորվում, երկրի զավակն ու մշակը լինելու և դառնալու պատրաստակամություն, նաև հայրենիքի ներկան և ապագան կերտելու ցանկություն: Միաժամանակ, թեև հարակցաբար, սակայն արմատապես նպաստում է այնքան երազած քաղաքացիական հասարակություն ստեղծելուն: Ուրիշ կերպ էլ է լինում, բայց ամենակարճ և արգասաբեր ճանապարհը սա է: Իսկ եթե նենգ ու օձաբարո կարծիքներ էլ են պտտվում, թե նախագահը չի գրել, այլ խորհրդականները, ապա մասնանշում և ընդգծում են ՀՀ երկրորդ նախագահի կառավարման կարողությունները և հմտությունը՝ իրեն շրջապատել բանիմաց, մասնագետ, սրտացավ և հայրենասեր անձանցով:

Նմանօրինակ մեկ ուրիշ բանդագուշանք էլ է պտտվում օդում, Ս. Սարգսյանի «ֆուտբոլային դիվանագիտության» կապակցությամբ: Իսկ ինչքա՜ն հեշտ է բազմել սրճարանի թիկնաթոռին և հարմարավետ ու հաճելի (՞) միջավայրում ճամարտակել, թե հայ-թուրքական հարաբերություններում ՀՀ նախագահի նախաձեռնությունը անհաջող, երկրորդական դեր հատկացրեց Հայաստանին, թե դա բարեմիտ չէր և... հասնել սահմանագծին ու որակել դա որպես հայրենադավություն: Ինչ կարելի է ասել, եթե ոմանց համար միակ ընդունելի տարբերակը օդը սասանելն է «հայրենասիրությամբ», ապա կարող են մեկ ու ավելի դար էլ շարունակել իրենց «գիծը», առասական և անզիջում «պատրիոտ» ներկայանալու նկրտումով: Զուգահեռ ծամծմվում է արցախյան հիմնախնդրում ևս միակողմանի զիջումների «մղձավանջը»: Այնինչ, բավական է սոսկ ուշադիր ընթերցել ՀՀ նախագահի ելույթը ՄԱԿ-ի Գլխավոր վեհաժողովի 63-րդ նիստում, հասկանալու համար, թե որքան մերկապարանոց, վնասաբեր և անբարո են այդ չարախոսությունները:

Զարմանալի (եթե չասենք՝ զայրացուցիչ) է նաև մեր ԶԼՄ-ների վերաբերմունքն ու մոտեցումը խնդրին: Կամ քար լռություն է, կամ՝ օրապակաս, անիրազեկ և անտարբեր մեկնաբանություն, ասես խոսքը մի երրորդ կամ չորրորդ պետության մասին է: Գուցեև՝ տարիներով արմատացած մոտեցումը՝ հանկարծ մի բան դուրս չգա՞...

Մեր երկրի այսօրվա և վաղվա անելիքների և պարտականությունների հստակ և գործուն ծրագիր է ներկայացված՝ հրապարակավ, բացեիբաց: Պետք է սատարել և մասնակիցը լինել այդ ծավալուն ծրագրի իրագործման, հակառակ դեպքում կմնաս վայրահաչողի և վարատեղից եկող եզան պոչին թառած ճանճի նման, անպետք և չարալեզու կարգավիճակում:

Ոչ ուշ անցյալի պատմության մեջ մեր երկրի զավակները, ուրիշ ազգերի զավակների հետ իրենց ծանր ու արդար հաղթանակը տոնեցին մոլորակի տարեգրության ամենաարյունալի և դժնի պատերազմում, նշանաբան ունենալով «Հանուն հայրենիքի» փառավոր ու հակիրճ մարտակոչը: Խաղաղ օրերի նման մարտակոչ է ուղղված ինձ, քեզ, նրան՝ ամենքիս և բոլորիս: Կմասնակցե՞նք, սատար կլինե՞նք, թե՝ հակառակը:

Յուրաքանչյուրն իր տեղը պիտի ընտրի և գործի, իր խղճին, մտքին և կոչմանն արժանի:

Հանուն հայրենիքի...

1 նոյեմբեր, 2008

Սփյուռքահայ մանկավարժի ուսանելի օրինակով

Իրմա և Սիլվա Տեր-Ստեփանյանները սփյուռքի ռամկավար շրջանակներից են, Նյու Յորքից: Դեռ վաղ հասակում, Հալեպի իրենց ընտանեկան հարկի տակ կրթվել, դաստիարակվել են Հայաստանի, Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնի, հայ գրի ու մշակույթի, դպրության հանդեպ խոր ակնածանքով ու իմացություններով: Հայրը սփյուռքում հայտնի երգիծաբան Միհրան Տեր-Ստեփանյանն էր՝ մամուլում երևացող «Խելոք Դավիթ» գրական ծածկանունով: Երկու քույրերն էլ եվրոպական բարձր կրթություն ունեն. Իրման՝ իրավաբանական, Սիլվան՝ մանկավարժական: Ապրում, աշխատում են օտար երկրներում. հարաբերվում, շփվում օտար քաղաքակրթություններին: Սակայն ամենայն հավատարմությամբ ոչ միայն պահպանել են իրենց հայրիկի՝ առ հայրենին նվիրումի հորդորն ու խրատը, այլև դարձրել են դա սեփական կյանքի գործը: Ամեն այցին Երևան Տեր-Ստեփանյան քույրերը մի նոր անակնկալ, օգտակար ձեռնարկում են ունենում: Արդեն մի քանի տարի նրանց շնորհիվ Թեքեյան մշակութային միության ամենամյա մրցանակաբաշխության անվանակարգերն ավելացել են երկուսով՝ «Արա-Մարալ» մանկապատանեկան և «Դավիթի պարսատիկեն» երգիծական ստեղծագործությունների համար:

Սիլվա Տեր-Ստեփանյանը սփյուռքում ծավալում է կրթական բծախնդիր գործունեություն՝ նա դասագրքեր, մեթոդական ձեռնարկներ, ուղեցույցներ, ուսուցողական ծրագրեր հեղինակելու մեծ հմտություն ունի: Նրա մանկավարժական սկզբունքների հիմքում, անշուշտ, ընկած են, անցյալի և ներկայի համաշխարհային մանկավարժական մտածողության առաջադեմ կողմերի տեսությունն ու փորձը, որտեղ գլխավորը անհատի և նրա ուրույն մտածողության, ներքին աշխարհի ձևավորումն է. կրթական մեթոդիկան միտված է համակողմանիորեն զարգացած մարդու կերտմանը: Երեխան, ինչպես ինքն է ասում, հմուտ մանկավարժի ձեռքում նույնն է, ինչ հում կավը՝ հմուտ արձանագործի:

Ապագա մարդու ձևավորումը շատ առումներով պայմանավորված է միջավայրով, կրթական հաստատության մթնոլորտով, դաստիարակության մեթոդներով, դասագրքերով և, անշուշտ, մանկավարժի օրինակելի անձով: Համակողմանի դաստիարակությունը տարբեր ասպեկտներով՝ մարդուն ֆիզիկապես, մտավորապես և հոգեպես կրթելու դասընթացների ծրագիր է, որի մտահղացողն ու կազմակերպողն ինքն է: Ապրելով օտար մշակութային, սոցիալական միջավայրում՝ ազգային ինքնության գիտակցության սերմանումը Սիլվա Տեր-Ստեփանյանի ուսումնական դասընթացների հիմքն է կազմում: Այս խնդրում նա շատ ուշադիր ու զգայուն է: Նրա կազմած դասագրքերի թեմաները, նյութը սկզբունքորեն առաջնորդվում են ազգային բարձր իդեալներով, խորհրդանիշներով, մեր պատմության հերոսական դրվագներով ու դեմքերով, որոնք կոչված են՝ օտարության մեջ մեծացող հայ երեխային ներարկելու ազգային արժանապատվություն և ձերբազատելու նրան՝ սեփական ծագման հնարավոր թերարժեքությունից:

Կրթական գործը նրա ուշադրության կենտրոնում է նաև այստեղ՝ Հայաստանում, որտեղ շփվում-ծանոթանում է բնագավառի մասնագետների, զրուցում ծնողների, երեխաների հետ: Երկար տարիներ մշակված ծրագրերը, ուսումնական դասընթացները, մեթոդները Սիլվան իրականացնում է Ամերիկայի Արևելյան թեմի հայոց առաջնորդարանին կից իր հիմնադրմամբ գործող Խրիմյան ճեմարանում: Եվ շատ խրախուսելի է Հայաստանում նման կրթարան հիմնելու նրա մտադրությունը, որի մասին խոսում էր մեկ ամիս առաջ: Ըստ որում, տվյալ կրթարանի հիմնական նպատակը լինելու է ապագա ղեկավար կադրերի պատրաստումը՝ որևէ բնագավառում, որևէ մակարդակի: Սա ենթադրում է ընդհանուր պատրաստվածություն բոլոր ասպարեզներում՝ սկսած բարոյագիտություն-վայելչագիտությունից մինչև մշակույթի, կրոնի, պատմության, արվեստի, գիտության ընդհանուր իմացություններ: Մեր պարագայում անհնար է չտրվել այսօրվա հատկապես՝ մեր բարձրաստիճան շատ պաշտոնյա-ղեկավարների ընդհանուր մակարդակի և տարբեր ամբիոններից նրանց հնչեցրած աղավաղված հայերենի մասին հիշելու գայթակղությանը:

Ուստի այսպիսի դասընթացներով (ազգային հենքով համամարդկային բարձր արժեքներ) կրթարանների անհրաժեշտությունը մեզ համար, իրոք, փնտրված է և գուցե որոշիչ (ի վերջո, դպրոցն է ձևավորում ապագա հասարակությունը): Մինչ մեզանում կձևավորվեն նման հաստատություններ, ծանոթանանք վաղուց կյանքի կոչված Խրիմյան ճեմարանի ընդհանուր միջավայրին ու նրա ծրագրերին՝ որպես ուսանելի օրինակ:

Խրիմյան Վարժարան

Խրիմյան վարժարանը հիմնվել է 1987-ին Նյու Յորքում, Ամերիկայի Արևելյան թեմի առաջնորդարանի կրթական և մշակութային կենտրոնի նախկին տնօրեն Սիլվա Տեր-Ստեփանյանի ջանքերով: 6 տարվա կրթական ընդհանուր ծրագրով այս ճեմարանում ուսանել կարող են հայ վարժարանների նախակրթարանների վկայականով 12-18 տարեկան շրջանավարտներ: Ամբողջական դասընթացը 2 հավասար՝ Ա և Բ շրջանների է բաժանվում՝ երեքական տարով, յուրաքանչյուրը՝ Կարմիր, Կապույտ, Նարնջագույն և Արարատ, Հայաստան, Երևան անվանումներով: Տարեկան դասընթացն ընդգրկում է սեպտեմբերից հունիս ժամանակահատվածը, դասերն՝ ամիսը մեկ անգամ, շաբաթ առավոտյան: Կան նաև 4 հանդիպումներ՝ մասնավոր հայտագրերի և բացառիկ հանդիպումների: Ճեմարանն ունի հստակ և խստապահանջ կարգ ու կանոն, համազգեստ կրթարանի մակնիշով՝ շապիկներ և պայուսակներ: Մակնիշին՝ Արարատը, Ս. Էջմիածինը և ծիածանը՝ հողը, հավատը, գիրն ու մշակույթը խորհրդանշող: Ունի նաև քայլերգ, որով սկսվում է յուրաքանչյուր դաս: Դասընթացները ներառում են ընթերցանության, գրականության, գրավարժության, քերականության, արտասանության, քաղաքականության, բարոյագիտության-վայելչագիտության, երգ-երաժշտության և այլ պարապմունքներ: Առանձնային տեղ է հատկացված Հայ եկեղեցուն և քրիստոնեական հավատքին, Սուրբ գրքի ընթերցանությանը, Սուրբ պատարագի ուսուցմանը, երգեցողությանը, աղոթքներին:

Ճեմարանում անցկացվում են գիտաժողովներ՝ հրավիրյալ մասնագետների դասախոսություններով՝ գիտության, աստվածաբանության, պատմության, մշակույթի, քաղաքականության, բարոյագիտության և այլ թեմաներով:

Վարժընթացների մեջ կարևորվում է նաև ուսանողների թղթակցությունների պատրաստումը: Ճեմարանն ունի սեփական՝ «Մեր շունչը» պարբերաթերթը: Վերջին երեք տարիներին ուսանողների թղթակցությունը պարտադիր է, հատուկ ժամ է հատկացված թերթի ընթերցանությանը՝ ուղեկցվող քննարկումներով ու կարծիքների փոխանակումներով: Ճեմարանը սահմանել է ամսական և տարեկան խրախուսական մրցանակներ՝ հայոց լեզվից, կրոնից, մշակույթից, բառախաղերից, կան նաև հատուկ՝ «Ներկայության», «Ապրիք», «Տիպար աշակերտի» մրցանակներ:

Խրիմյան ճեմարանը հանդիսությունների և տոնակատարությունների ճոխ ավանդույթներ ունի՝ Վերամուտի, Ծաղկազարդի, Թարգմանչաց տոնի, ուսուցողական շրջապտույտների (թանգարաններ, պատմական հնավայրեր), ազգային, եկեղեցական տոների առիթով ձեռնարկների, արվեստի երեկոների: Մեծ ուշադրություն է դարձվում ուսանողների պատշաճ պահվածքին, արտաքինին, հասարակության մեջ նրանց ապրելու ու գործելու կերպին, նրանց բարեկիրթությանը, կամավորական աշխատանքներին վարժեցնելուն:

Ճեմարանի տարեվերջյան հանդիսությունը կատարվում է Ազգադրոշմի արարողությամբ և հավաստագրերի հանձնումով: Ազգադրոշմը յուրահատուկ ձեռնարկ է, կատարվում է եկեղեցում՝ հոգևորականների մասնակցությամբ, երաժշտության ուղեկցությամբ: Ա շրջանի ուսանողները, որոնց կոչում են ազգասան-ազգասանուհիներ, ընտրում են իրենց ազգահորն ու ազգամորը: Նրանք իրենց սաների ուսերին գցում են հատուկ ուսնոցներ՝ որպես հիշեցում հայ ազգի նկատմամբ իրենց ունեցած պարտականությունների: Ազգահայր-ազգամայրը ստանում են առաջնորդ սրբազան հոր շնորհավորագիր-վկայականը, իսկ սաները՝ ոսկի մանյակ, «Ազգանշան» անունով. դա Հայաստանի քարտեզն է՝ Ս. Էջմիածնի տեղում՝ խաչ: Ստանում են նաև վկայագիր և փոխադրվում հաջորդ՝ ավարտական փուլ: Իսկ վերջին դասարանի ուսանողները ստանում են հավաստագիր՝ տրված Ամերիկյան համալսարաններից: Այս հավաստագիրը իրենց ուսանած համալսարաններում նրանց վարկանիշ ստանալու հնարավորություն է տալիս:

Ճեմարանի գլխավոր նպատակը արձանագրված-ամփոփված է կանոնադրություն-ծրագրում՝ պատրաստել քաղաքակիրթ, կամային, բարոյական սկզբունքներով, օրինապահ ու բարեպաշտ անհատներ, որոնք գիտակից են ազգային արժեքներին և պատրաստ են պահպանելու ազգային նկարագիրը, կարող օգտակար լինելու ազգային կառույցներին օգտակար լինելու կարողությամբ: Տնօրենությունը ուսանողներին վերաբերվում է որպես ղեկավարների՝ նրանց հորդորելով ճեմարանական կրթությունը, ստացած գիտելիքները գործադրել և տարածել հասարակական շրջանակներում:

ՄԵԼԱՆՅԱ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2008 ԷՋ Ա

ԱԶԳ

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

ՄՇԱԿՈՒՅԹ

Պարբերականությունը՝ երկշաբաթյա

Թիվ 21(64)

ՍՐԲԱԽՈՍՈՒԹՅՈ՞ՒՆ, ԹԵ՞ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԵՆՐԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ

Ջուլիանո Զասսո. «Արշավիր Կամսարականը եւ Մուշեղ Դիմաքսյանը Ավարայրի ճակատամարտում», 19-րդ դ.
Մխիթարյան միաբանության հավաքածու, Վենետիկ

> «Քրիստոնեությունը պատմագիրների կրոնն է»:
>
> *Մարկ Բլոկ*

Այս վեճը նոր չէ եւ ավարտված էլ չէ, քանի դեռ արդիականությունն սպասելիք ունի անցյալից, քանի դեռ պատմաբանն էլ այդ հայացքին է ենթակա: Սա թերեւս բացատրելի է: Սպասելիքն անցյալից քրիստոնեական աշխարհայացքին է հատուկ. այդպես է ավանդված Արեւմուտքի պատմությունը, նաեւ մերը, եւ դրա ժամանակագրական առանցքն ու ելակետը ծնունդն է Աստծո որդու[1]: Հեգելի հայտնի միտքը, թե պատմության ընթացքի ըմբռնումը կողմնորոշված է առ Քրիստոս, վերաբերում է գուցե ամենից ավելի մեզ: Փրկության խորհուրդը (ոչ միայն հոգեւոր) անցել է սերնդից սերունդ, հասել գիտական պատմությանն ու ամրակայվել տարբեր փոխաձեւումներով, որոնցից ամենաաշխարհիկը դասակարգային պայքարն էր եւ ամենաունիվերսալը, մինչեւ որպես թե ընդունելին՝ ազգային ազատագրական պայքարը:

Որն է իսկապես մեր պատմության խորհուրդը, կա՞ այդպիսի խորհուրդ, թե՞ տրված է մի ձեւ ի հրավեր տարբեր մեկնությունների, նայած հանգամանքների ու ժամանակի...

Եվ ահա ժամանակն է՝ անցումային պահ, երբ պատմությունն ու արդիականությունը մերձենում են՝ ստիպում քննելու մեր ազգային խնդիրը, մտածելու, թե երեկ ինչ հարց էինք տալիս եւ այսօր ինչ հարց ենք տալու անցյալին: Այդպես էլ հետ ենք նայում սպասման սովորույթով, փնտրում այն դատարկ տարածությունը, որին ասում ենք Ավարայր: Սա մեր ազգային բնազդն է, թե՞ գաղափարաբանությունը, պատմությամբ ավանդված, թե՞ սրբախոսությամբ Եղիշե վարդապետի:

Հարցի նման ձեւակերպումը թերեւս հաճելի չէ, բայց հարցն առկա է արդեն հարյուր տարուց ավելի՝ սկսած Գարագաշյանի «Քննական պատմությունից» (1895 թ.), Նիկողայոս Ադոնցի հայտնի զեկուցումից (1904 թ.) եւ այսպես՝ մինչեւ մեր օրերը[2]:

Մեր սեղանին այժմ Համլետ Դավթյանի «Մեզ անծանոթ Վարդանանց պատերազմը» աշխատության երկրորդ, լրացված հրատարակությունն է՝ հարցի մի նոր քննություն, ամենածավալունն ու ընդարձակը, բնույթով ավելի հրապարակախոսական, քան գիտական, որոշակի միտումով ու պաթոսով, եւ այնուամենայնիվ՝ գիտականորեն օգտակար: Կարելի է համաձայնել կամ չհամաձայնել հեղինակի որոշ եզրակացությունների հետ, նայած ինչն է մեզ համար կարեւոր, պատմությո՞ւնը, թե՞ սրբախոսությունն ու առասպելը: Գիտենք, որ պատմական իրադարձություններն ու դեմքերը իրենց ժամանակին իսկ եւ ժամանակակիցների գրչի տակ փոխակերպվում են ու գունավորվում ըստ նրանց կրոնա-քաղաքական կողմնորոշման, կուսակցական համակրանքի ու հակակրանքի, նաեւ ըստ շարադրանքի ժանրի, միթոլոգիական պայմանաձեւերի եւ այլն: Այդպես էլ հայտնի է պատմաբաններին, որ Վարդանանց պատերազմը վկայող երկու հեղինակները՝ Եղիշեն եւ Ղազար Փարպեցին Մամիկոնյանների գաղափարախոսներն են եւ Տղմուտ գետի այս ափից են տեսնում ու քննում սրբազան պատերազմը: Սյունյաց գաղափարախոսը չկա, նրանց կողմից խոսում են գիտնական պատմաբանները, գալով Գարագաշյանից եւ սյունեցի Ադոնցից: Այս կողմում է նաեւ ներկա աշխատության հեղինակը: Նա անչափ ուշադիր է սկզբնաղբյուրների տողի ու տառի հանդեպ եւ մեզ ստիպում է նորից թերթել սկզբնաղբյուրներն առանց նախապաշարումների, մի պահ մոռանալով անգամ հարցի պատմությունը: Սա, կարելի է ասել, յուրահատուկ էկզիստենցիալ մոտեցում է: Հեղինակն այդ վիճակում է եւ մեզ էլ ներքաշում է այդտեղ: Ուզում ենք դատել ոչ թե մեր, այլ իր իսկ առաջադրած խնդիրների տեսակետից եւ չվիճել (դա թերեւս հնացած եղանակ է), այլ ինչ-որ բան գուցե լրացնել հարցի մեզ հետաքրքրող կողմից:

Գրքի առաջին տողից մինչեւ վերջինը տրոփում է անհանգստության մի երակ, գիտականությանը խորթ, այրվում է մի հարց՝ ինչո՞ւ եւ ինչպե՞ս ենք կորցրել մեր պետականությունը վերականգնելու հնարավորությունը եւ ինչ ենք մտածում այսօր: Սա ծանր հարց է: Հեղինակի եզրակացությունը, որ չի թաքցվում սկզբից իսկ, կարող է մեզ չհամոզել, բայց չի կարող մտածել չտալ: Այս է կարեւորը, ուստի հարցը մեզ ստիպում է ուշադրությամբ հետեւել հեղինակի փաստարկումներին ու տրամաբանությանը: Խնդիրն այն է, որ մեզ հուզող պատմական իրադարձությունը մինչեւ մեզ հուզել է ոչ որպես պատմություն, որ նրա իմաստը ուսումնասիրողների համար էլ վաղուց դուրս է եկել պատմությունից ու պատմականությունից, դարձել է գաղափարախոսություն ու աշխարհայացք, ավելին՝ քաղաքական դավանանք եւ գործում է այսօր էլ որպես քաղաքական դավանանք: Այստեղ է հարցի արդիականությունը, եւ այս է կրքեր շարժում, այս է պատճառը հեղինակի կրքոտության, որ կարող է չլինել գիտական շարադրանքում: Այդ կիրքը կա, բայց չի երեւում, թաքցված է նաեւ այն գիտական զննումներում, որոնց նպատակը Ավարայրի Մեծ նահատակի դասը պաշտպանելն է: Կարծում ենք, որ այստեղ դեր է ունեցել ոչ միայն եկեղեցին, որ սրբի լուսապսակ է դրել հազար ու երեսունվեց զոհերի ճակատին, այլեւ մեր նոր պատմության տրամաբանությունն ու ընթացքը՝ սկսած 19-րդ դարի 60-ական թվականներից, հետագա քաղաքական հանգամանքները, մեր երեկվա կախյալ պետականությունն իր ակամա պաշտոնական գաղափարախոսությամբ, այնուհետեւ՝ ճակատագրական պահերն անկախության նախադռանը եւ այլն: Ավարայրը դարձել է մեր պատմության ու քաղաքական գիտակցության առանցքը, եկեղեցին էլ՝ նրա գաղափարախոսն ու ջատագովը իր ավանդական դիրքով ու հիշողությամբ եւ ներկա փառավորյալ վիճակով: Եվ ինչ, «մահ իմացեալ...»:

Այս է խնդիրը, կասեր թագը կորցրած թագաժառանգը: Մենք նրա վիճակում ենք ավելի քան մեկ ու կես հազարամյակ եւ չենք կարող մեր հարցը ճիշտ ձեւակերպել, քանի դեռ չենք ազատվել մեր պատմության (նաեւ քաղաքականության) խնդիրները կրոնա-բարոյական հողի վրա քննելուց: Վարդանը հայրենասե՞ր, Վասակը դավաճա՞ն... Սա ոչ պատմագիտական մոտեցում է, ոչ էլ քաղաքական: Սա բարոյախոսություն է եւ հայրենասիրական զգացմունք, որին ոչ միայն դեմ չենք, այլեւ ինքներս կրողն ենք այդ, ինչպես բանաստեղծը կասեր, «ուղեղային մոլուցքի եւ սրտի հիվանդության»: Կրողն ենք ու սիրում ենք մեր առասպելներն ու սրբախոսությունները: Ուրեմն՝ սիրելով էլ քննենք մեր սրտի հիվանդությունը:

Քննենք երկրորդական մի պատճառ, որ ակնարկված է բանասիրական գրականության մեջ, բայց չի զբաղեցրել պատմաբաններին, նաեւ այս գրքի հեղինակին: Սա պատճառներից մեկն է 19-րդ դարակեսին ստեղծված առասպելի:

Այսպես, գրական ինչ ժանրի է պատկանում Վարդանանց պատերազմը վկայող առաջին աղբյուրը:

«Եղիշեի այս գործը վաղուց ի վեր սովորություն է եղել կոչել պատմություն,- գրում է Ստեփանոս Մալխասյանցը,- սակայն այս գրվածքը այժմյան հասկացողությամբ չէ կարելի կոչել պատմություն: Եղիշեի գիրքը մի հռետորական երկասիրություն է, ավելին ասենք, մի քերթված, բանաստեղծություն պատմական նյութի վրա»[3]: Գարագաշյանն այստեղ տեսնում է «պատմության վիպական ձեւ»[4], Աբեղյանը մի քանի բնութագրում է տալիս՝ «ամենից առաջ պատմություն», այնուհետեւ՝ «ճառագրություն», «ճարտասանական պատմություն», «քնարական վիպասանություն»[5]: Այս բոլոր գծերն էլ կան, բայց ո՞րն է միավորող շեշտը, ո՞րն է նպատակը: Դա նահատակության գաղափարն է: Եղիշեն իր շարադրանքն սկսում է որպես պատմություն եւ հանգում սրբախոսության: Իր բոլոր շեշտադրումներում նա սրբերի վարքերի ազդեցության տակ է, եւ նրա վիպասանության կենտրոնում վարքն է Մամիկոնյան Վարդանի: Այս լույսով են իմաստավորվում մյուս վկայաբանությունները՝ «տիկնանց փափկասունք» եւ «չարչարանաց սուրբ քահանայիցն»: Անկախ ժանրային տարբեր հատկանիշներից, Եղիշեի երկը սկզբունքորեն սրբախոսություն է, եւ այդտեղ է նրա ուժը, նրա ազդեցության գաղտնիքը հետագայում՝ 19-րդ դարի քաղաքական ռոմանտիկայի շրջանում եւ մեր պատմության ճակատագրական պահերին:

Փարպեցու երկը, ի տարբերություն Եղիշեի, պատմություն է, դարձյալ ջատագովական ոգով հորինված, բայց ոչ սրբախոսություն: Հերոսն այստեղ էլ սուրբ ու նահատակ է, բայց... այնքան էլ սուրբ չէ: Հավատուրացության հարկադրանքից նեղված ու սարսափած փախչում է, անցնում «ի կողմանս իշխանութեանն Յունաց»[6]: Եղիշեն այստեղ լուռ է: Վարդանի քայլը սրբին վայել չէ: Մալխասյանցն ուշադրություն է հրավիրում այս հանգամանքի վրա եւ անգամ դասալքություն է տեսնում Վարդանի արարքում[7]: Ըստ Փարպեցու, Վարդանի քայլը ճշմարիտ քրիստոնյայի քայլ է, քանզի Ավետարանն ասում է. «Յորժամ հալածեսցեն զձեզ ի քաղաքէս յայսմանէ՝ փախիջիք ի միւս»: Ասել է՝ հավատը վեր է եւ «վասն անուան Քրիստոսի՝ ընտրեմ գնալ յօտարութիւն»[8]: Տրամաբանությունը պարզ է: Բայց ահա Վասակ Սյունին թուղթ է ուղարկում Վարդանին, Ավետարանի հետ միասին եւ կոչ անում հետդարձի: Այս քայլի գնահատականը ոչ պատմիչն է տալիս, ոչ էլ Վարդանի դասը պաշտպանողները: Եղիշեի սրբախոսությունը կարծես խնդիր է դրել սովետահայ պատմաբանների առջեւ՝ ամեն գնով դավաճանի վիճակում պահել Վասակին: Մեզ մնում է սրբախոսությունը մտածողության եղանակ չդարձնել, հրաժարվել «հայրենասեր» եւ «դավաճան» հակադրությունից եւ այլ լեզու ընտրել՝ ասել ֆանատիկոս եւ դիվանագետ: Նիկողայոս Ադոնցը ճշտել է հարցադրումը հարյուր տարի առաջ, սկզբնաղբյուրները նույնն են, նոր վկայություններ չկան, եւ այնուամենայնիվ ժամանակն ստիպում է անդրադառնալ այս խնդրին: Խոսելու պահանջ չէր լինի, եթե Վարդանանց պատերազմը չվերածվեր ազգային գաղափարախոսության, արհեստականորեն չզուգահեռվեր Սարդարապատի ճակատամարտի հետ կամ Արցախի ազատագրման:

Ոչ մի ընդհանրություն այստեղ չկա: Նահատակության գաղափարախոսությամբ ոչ երկիր են պաշտպանում, ոչ էլ հող են ազատագրում: Պատմությունը պատմություն է, չենք դատում, սուրբը սուրբ է, քաղաքականությունը՝ քաղաքականություն: Հ. Դավթյանի գիրքը, որ շարունակությունն ու զարգացումն է Վարդանանց պատերազմի հանդեպ անցյալում մշակված քննական վերաբերմունքի, մեզ այս եզրակացությանն է բերում, անկախ իր վիճելի կողմերից:

Հեղինակի գլխավոր փաստարկը, որից ելնում են նրա եզրակացություններն ու վճիռները, Եղիշեի վկայությունն է Հազկերտի երկրորդ հրովարտակի մասին, որով հետ էր վերցվում քրիստոնեությունից հրաժարվելու պահանջը. «...հրամայէր անդէն համարձակութեամբ ըստ առաջին կարգին հաստատուն կալ յօրէնս քրիստոնէութեանն: ...Եւ իբրեւ զայս ամենայն արար եւ կարգեաց, յանդիման նոցա թողութեան հրովարտակս առնէր ընդ ամենայն երկիր իշխանութեան տէրութեան իւրոյ վասն քրիստոնէից»[9]: Սա Եղիշեն է ասում, Վարդանանց պատերազմի ջատագովն ու գաղափարախոսը եւ Վասակին ու նրա կուսակցությունը նզովողը: Փարպեցին այս մասին ակնարկում է անուղղակիորեն՝ Վասակի խոսքերով, որպես խաբեություն: Պատմաբանները որոշել են երկրորդին հավատալ, առաջինի մասին լռել: Ինչո՞ւ: Ինչո՞ւ ենք խուսափում քննական վերաբերմունքից: Վասակ Սյունին, որ ջանում էր կանխել պատերազմը, այս պատմության ամբողջ ընթացքում ներկայանում է որպես կատարյալ պետական այր, տիրելու ընդունակ, դիվանագետ: Ինչ որակում էլ նրան տան՝ «ուխտանենգ», «չարախորհուրդ», «ուրացող», «անօրեն», «նենգավոր» եւ այլն, նա մնում է ամենաողբերգական դեմքերից մեկը հայոց պատմության մեջ: Ծայրահեղ մերժողական վերաբերմունքը նրա հանդեպ լուրջ չի, ինչպես նաեւ վիճելի է հակառակ ծայրահեղությունը:

Այսպես. հեղինակն այն մտքին է, որ Վարդանանց պատերազմով կանխվել է բարձրացումը Սյունյաց տան՝ որպես թագավորական ազգային դինաստիայի: Ուշադրության արժանի եւ հատուկ տեսակետ է սա եւ իհարկե վիճելի: Վասակ Սյունին, մարզպանությունը թագավորություն դարձնելով (եթե...), վերականգնելու էր ազգային գահը... մի բան, որ չէր արել ոչ մեկն իրենից առաջ: Ո՞վ իմանա... Մենք սիրում ենք խոսել անցյալ կատարյալով եւ կեղծում պատմությունը օգնության աղերսներով: Մեր պատմության մեջ ազգայինը Վռամշապուհի կուսակցական քայլն էր եւ Մաշտոցի գործը, որի ավանդապահը եղավ եկեղեցին, որ գրավոր նյութ ավանդեց հաջորդ սերունդներին, եւ նրա սխրանքն էր, պարծանքը, այսօր փառավորվելու բուն իրավունքը: Ավարայր սարքեց՝ կոլեկտիվ նահատակություն, խեղդեց ազգային քաղաքական ուժը, պահպանեց իր հոգեւոր իշխանությունը, մեզ թողեց քարեր խաչազարդ եւ կտակեց մի մատենադարան:

Համաձայնելով այս գրքում զարգացվող հիմնական դրույթին՝ դժվարանում ենք ընդունել հեղինակի պաթոսը, որ նույնպես հակառակ է պատմական մոտեցման: Մեղադրական տոնը եկեղեցու հանդեպ արդարացված չէ: Եկեղեցին վաղ միջնադարում՝ քրիստոնեական ջատագովության ամենաբուռն շրջանում գործել է ըստ իր տրամաբանության, ոչ այնքան ընդդեմ աշխարհիկ իշխանության, այս դեպքում մարզպան Վասակի, որքան հանուն հավատի: Հոգեւոր եւ աշխարհիկ իշխանությունների հակասությունը եղել է 4-րդ դարում՝ Պապ Արշակունու օրոք եւ հասել Ներսեսի անեծքին: Բայց չմոռանանք 428 թիվը եւ Սահակ կաթողիկոսի դիրքը Վռամշապուհի անարժան որդու՝ Արտաշեսի հանդեպ: Սահակը նախատում էր նրան ներում եւ պաշտպանում դրսում՝ հանուն ոչ նրա անձի, այլ թագավորական գահի: Սա մեզ խրատ: Վարդանանց պատերազմում իրավիճակը տարբեր է, եւ դժվար է անվերապահորեն կանգնել եկեղեցու կողմը, բայց համարել նրա դիրքը ծրագրված պայքար աշխարհիկ իշխանության դեմ, նույնքան դժվար է: Դա վիճելի է ու սխալ է ինչպես պատմականորեն, այնպես էլ արդիականության տեսակետից:

Վարդանանց պատերազմը ոչ միայն սրբացված է, այլեւ առասպելացված է մեր ազգային գիտակցության մեջ այն աստիճան, որ չի համարվում պարտություն: Ասվում է հոգեւոր պատերազմ, բարոյական հաղթանակ եւ չի պատկերացվում ռազմական պարտությունը, ասենք

Տես էջ Բ

ՀՀ-ն խրախուսո՞ւմ է հայերեն գրահրատարակությունը

ԳԵՎՈՐԳ ՅԱԶԸՃԵԱՆ

«Ազգն» իր մշակութային հավելվածի վերջին համարներում շատ կարեւոր հարց է բարձրացրել՝ գրքի հեղինակման ու տարածման վիճակը Հայաստանի Հանրապետությունում: Թերթի հոկտեմբերի 11-ի հավելվածում այս հարցին է անդրադարձել նույնիսկ թերթի գլխավոր խմբագիր, արժանահիշատակ Լեւոն Հախվերդյանի բնութագրումով՝ «ինչ գրող լրագրող» պրն Հակոբ Ավետիքյանը: Նա կարծես համոզված է, որ «առավելագույնը, ինչ կարող ենք ու պետք է պահանջենք մեր կառավարությունից ու խորհրդարանից՝ գրքի բիզնեսն ավելացրած արժեքի հարկից ազատելն է, ինչպես կողքի սյունակներում առաջարկում է («Բուկինիստ» գրախանութի ու «Գրքերի աշխարհ» թերթի տնօրեն - Գ. Յ.) պրն Խաչիկ Վարդանյանը՝ բերելով Ռուսաստանի օրինակը»:

Ինձ, որպես հեղինակի, գրքի գնորդի ու մոլի ընթերցողի, երբեք չի բավարարում պարոնայք Հ. Ավետիքյանի ու Խ. Վարդանյանի առավելագույն ակնկալիքը: Մեր կառավարությունն ու խորհրդարանը պարզապես պարտավոր են շատ ավելի դյուրություններ ընձեռել հայերեն գրահրատարակությանն ՀՀ-ում, ինչպես նաեւ հայոց լեզվով գրականության ու պարբերական մամուլի ներմուծմանը սփյուռքահայ գաղթօջախներից՝ եթե, իհարկե, Հայաստան-սփյուռք կարգախոսին բովանդակություն հաղորդելու իսկական ցանկություն կա...

Չենք գիտեր ինչո՞ւ, ո՛չ Հայաստանի գրահրատարակիչների միությունը, ո՛չ Հայաստանի գրողների միությունը, ո՛չ նույնիսկ հրատարակչություններն ու հեղինակները չեն ուզում օգտվել օրենքի մի դրույթից, որը կիրառման համար պատրաստ է բոլորին, թեեւ ինչպես շատ օրենքներ կամ նրանց որոշ մասեր, մնացել է հուշագրային: Խոսքը վերաբերում է 1993-ի ապրիլի 17-ին (պատկերացրեք՝ ավելի քան 15.5 տարի առաջ...) ընդունված «Լեզվի մասին» օրենքին, ավելի ճշգրիտ՝ օրենքի «Պետական լեզվաքաղաքականության իրականացումը» վերնագրված 5-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությանը, որը սահմանում է. «Հայաստանի Հանրապետությունը խրախուսում է հայերեն լեզվով հրատարակությունները, մամուլը, ինչպես նաեւ հայերեն դասագրքերի, ուսումնական ձեռնարկների, գիտամեթոդական, տեղեկատու, գիտահանրամատչելի գրականության ստեղծումը»:

Ինչպես նշեցի, օրենքի այս պահանջը չի կիրառվել օրենքի ընդունման իսկ պահից: Ահա այսպե՛ս է աշխարհում հայոց լեզուն միակ պետական լեզու հռչակած պետության «խրախուսումը» հայոց ազգային ու ՀՀ պետական միակ լեզվին: *Հետեւաբար, կեղծի՞ք են հայոց գրերի ստեղծման հոբելյանների պետական փառաշուք նշումները, թատերական-ամբոխահաճական ցույցե՞ր են հայոց լեզվի տոները, հայոց այբուբենի տառերի քանդակների պուրակի հիմնումը եւ նման միջոցառումները, եթե հայոց լեզուն պատշաճ վերաբերմունքի չի արժանանում գործնական կյանքում:* Օրինակ՝ բջջային կապը ՀՀ-ում մեկ տասնամյակ գործում է, բայց դեռեւ չի հայերենացվել, մինչդեռ «Լեզվի մասին» օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին պարբերությունը հայտնում է, որ հայերենը «սպասարկում է հանրապետության կյանքի բոլոր ոլորտները»: Անհեթեթությունը հասել է այնտեղ, որ Մեսրոպ Մաշտոցին սրբացրած Հայ եկեղեցու Մայր աթոռը, փոխանակ բողոքելու այս անբնական ու խայտառակ իրականութեան դեմ, ի՛նքը բջջային հաղորդագրություններ-շնորհավորանքներ է ուղարկում ... ոչ մեսրոպյան տառերով: Մեղա՜, մեղա՜ Արարատին, պիտի գոչեր Շահան Շահնուրը՝ եթե ողջ լիներ: Մի հարցնող լինի Մայր աթոռի պատասխանատուներին՝ այսքանից հետո ինչպե՞ս եք համարձակվում մոտենալ հայոց մեծագույն սրբի սրբազնասուրբ շիրմին, աղոթել ու խնկարկել նրա հիշատակին...

Հլա մի հարցնող էլ լինի՝ ՀՀ-ն ինչպե՞ս է խրախուսում հայոց լեզվով գրականությունն ու պարբերական մամուլը. շնորհակալագրեր, պատվոգրեր, շքանշաններ, դրամական պարգեւնե՞ր է շնորհում, հարկային արտոնություններ, լրավճարներ, պետական բյուջեից հատկացումնե՞ր տալիս, կամ, թեկուզ, մի քանի անուշ խո՞սք բարձրաստիճան մի պաշտոնյայի բերանով... Սրանցից եւ ո՛չ մեկը: Ավելին. հայոց լեզվով գրականությունն ու մամուլը հարկվում են դաժանորեն՝ աչք փակելով հաստավիզ, սափրագլուխ եւ մեծ մասամբ անխելք թիկնապահներ պահող, հարկերից խուսափող, մեկ-մեկ էլ բարեգործի պաշտոնմամբ պճնվող օլիգարխների (որոնցից շատերի մշտական կեցության վայրը պետք է լինի բանտը եւ ոչ թե ՀՀ Ազգային ժողովը) բազմամիլիարդ գործարարական գործունեության վրա (ո՞վ չգիտի, թե ԱԺ անդամների զգալի մասը զբաղվում է գործարարությամբ՝ կոպտորեն խախտելով ՀՀ Սահմանադրության՝ ԱԺ պատգամավորին գործարարությամբ զբաղվելն արգելող պահանջը):

Տարիներ առաջ գրավոր կերպով դիմել էի ՀՀ Լեզվի պետական տեսչության այդ ժամանակների պետին՝ խնդրելով անհասկացողիս լուսաբանել, թե ՀՀ-ն ինչպե՞ս է խրախուսում հայոց լեզվով հրատարակություններն ու պարբերական մամուլը: Պետը պատասխանեց բերանացի՝ ինձ հիմարի տեղ դնել փորձելով: Նա մեծահոգաբար հայտնեց, թե պետությունը լրավճարներ է տրամադրում պարբերական մամուլին: Պետն անշուշտ չուզեց հայտնել, թե այդ լրավճարները հատկացվում են առավելապես իշխանամետ մամուլին: Նա նույնպես «մոռացավ», թե այդ լրավճարները հատկացվում են պարբերականներին առհասարակ եւ ոչ թե հայոց լեզվով հրատարակվողներին: Պետք եղավ «բանիմաց» պետին հայտնել, թե լրավճարներ են ստանում նաեւ «Ռյա թազա», «Գոլոս Արմենիի» եւ հայաստանյան այլ օտարալեզու թերթեր (եթե արժանի են՝ թող ստանան, հարց չունեմ), մինչդեռ օրենքը հստակորեն խոսում է հայո՛ց լեզվով հրատարակությունների ու մամուլի խրախուսման մասին:

Ա. թ. սեպտեմբերի 19-ին համահայկական լրատվամիջոցների ղեկավարների՝ վարչապետ պրն Տիգրան Սարգսյանի հետ հանդիպման ժամանակ բարձրաձայնեցի այս հարցը՝ պահանջելով կա՛մ կիրառել օրենքը, կա՛մ դա փոխել (այս դեպքում՝ չարափոխել): Իր բարի սովորության համաձայն, պրն վարչապետը ինչ-որ նոթեր արեց: Հավանական է, որ նա իր հերթական հանձնարարականները հղած լինի այս կամ այն պետական մարմնին՝ ընթացք տալու այս պահանջին: Սակայն, անցել է 50 օր, բայց սայլը տեղից չի շարժվել: Ինչպե՞ս շարժվի, եթե այդ սայլի անիվները ավելի քան մեկուկես տասնամյակ չաշխատելուց մեծաքանակ ժանգ են կապել...

Պրն Խաչիկ Վարդանյանը բերել է Ռուսաստանի օրինակը: Կան ուրիշ երկրներ, որոնք էլ ավելի լրջությամբ են մոտենում գրահրատարակության, մասնավորաբար պետական լեզուներով գրականության հեղինակման ու տեղական գրահրատարակչական գործարարության ոլորտներին: Օրինակ, Սիրիայում, հունանիստ, բայց արաբերեն գրքերի տպագրության ծախսերի կեսը ծածկում է մշակույթի նախարարությունը, որը երբեմն ամբողջությամբ փակում է օտարալեզու հունանիստ գրականության արաբերեն թարգմանության, խմբագրման ու տպագրության ծախսերը, գրախանութները տնտեսվարող մյուս օբյեկտներից անհամեմատ նվազ են հարկվում, տեղական (պետական) փոստը տեղական տպագիր արտադրանքը առաքում է 50 տոկոս զեղչով եւ այլն: Իսկ մեզ մո՞տ: Պատկերացրեք, որ ՀՀ-ից որեւէ գիրք արտասահման առաքելու համար, գրքի բազմապատիկ գումարն է հարկավոր «Հայփոստին» փոխանցել... Ահա մեզ «հայերեն լեզվով հրատարակությունների խրախուսանք»...

ՀՀ պետությունը չի բավարարվում գրախանութներից ամենատարբեր հարկեր, այդ թվում՝ ավելացված արժեքի հարկ գանձելուց, այլեւ ծանր հարկեր է դրել նույնինքն հեղինակների վրա՝ փոխանակ նրանց խրախուսելու, ինչպես պահանջում է օրենքը: Կարելի՞ է երկրում արդարությունից բարբաջել, եթե գրեթե մուրացկանային վիճակում ապրող հեղինակներից պետությունը եկամտահարկ է գանձում՝ եթե վերջիններս կարողանում են ինչ-որ կերպ մի գիրք կամ գրքույկ հրատարակել մի քանի հարյուր կամ հազար օրինակով (ամբողջ տպաքանակի վաճառքը հազիվ կծածկի հեղինակման ու հրատարակության ծախսերը) կամ հոդված հրապարակել՝ ծիծաղելի պարգեւավճարներով: Իսկ եթե տվյալ հրատարակությունը պահանջարկ ունի եւ շահույթի հեռանկար, ապա գործի են անցնում ... «երիտասարդական» մետրոյի մասույցներում եւ այլուր հանգրվանած ու հրատարակությունները ապօրինի բազմացնելով օրը ցերեկով վաճառող ավազակները (մեղադրանքը բացօթյա կամ սորգետնյա բոլոր գրքավաճառներին չի վերաբերում, այլ միայն՝ ապօրինի բազմացնող-վաճառողներին): Սրանք ո՛չ միայն որեւէ հարկ չեն մուծում, այլեւ, վայելում են վերեւներում բազմած ոմանց հովանավորությունը, կամ հոռեգույն դեպքում, իրավապահներին կաշառելով՝ շարունակում են իրենց ապօրինի «գործարարությունը»՝ ի վնաս հեղինակների, հրատարակիչների եւ պետության բյուջեի: Բա սա եղա՞վ...

Հետեւաբար, պահանջում եմ իսկակա՛ն պետական խրախուսանք հայոց լեզվով հրատարակություններին եւ պարբերական մամուլին՝ դրանք ամեն տեսակ հարկերից ազատելով, կամ, առավելագույնը 50 տոկոսով հարկելով, ինչպես նաեւ վերացումը ապօրինի բազմացման-վաճառման երեւույթի՝ ծանր պատիժներ սահմանելով ու դրանք կիրառելով անողոքելիների նկատմամբ:

■

ՍՐԲԱԽՈՍՈՒԹՅՈ՞ՒՆ, ԹԵ՞ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Ա էջից

բանակի հիմնական մասի անկարգ նահանջը, փախուստի ճանապարհին ոմանց զոհվելն ու... սրբացվելը, հոգեւոր դասի զոհ չսալը, վերջապես՝ դասալքությունը, որ պարտվող կողմի դեմ է, եւ «մեղքի» բարդումը Վասակի վրա: Երկու պատմիչների վկայություններն էլ ծեղքեր են տալիս: Քննական վերաբերմունքի հիմքերը շատ են:

Նախապաշարված ընթերցողը (մենք էլ հեռու չենք այդ վիճակից) կընդվզի, թե աժե՞ք արդյոք հողազերծել՝ հայոց՝ ազգային գիտակցությունը սնող, թեկուզ եւ առասպելի վերածված պատմությունը: Սրբախոսության տեսակետից չարժե, պատմության տեսակետից անհրաժեշտ է: Զարմանալի է, որ Պարպեցի պատմության մեջ ոչ մի խոսք չկա այս մասին: Առավել զարմանալի է, որ լուռ է մեր պատմահայրը՝ Մովսես Խորենացին: Շատ լավ գիտեր Սահակի թոռ, սպարապետ Վարդանի մասին, 451-ի կռիվը... Ինչ է, չի՞ ապրել մինչ այդ օրը, թե՞ ոչինչ չի լսել այս չլսված նահատակության մասին: Բագրատունիների գաղափարախոսը փակե՞լ է աչք ականջ: Եվ այսպես, անպատասխան հարցեր կան, որոնց պատասխանը Եղիշեի ու Փարպեցու տողերի արանքում է:

Գանք այժմ առասպելացմանը, որի պատմությունը հազար չոռ հարյուր տարի է, գումարած հարյուր հիսուն:

Եկեղեցին Վարդանանց տոնը կանոնակարգել է պատերազմի հաջորդ տարվանից եւ պատարագ է մատուցում մինչ օրս: Այդ շրջանից է հիմնվել առաջին մատուռը Զոլոնի գյուղում, որին հաջորդում են մի շարք, ոչ նշանակալից սրբավայրեր[10]: Ժողովրդական հիշողությունը պահել է Վարդան եւ Կարմիր Վարդան անունները: Ավարայրի նահատակը նույնացվել է Վարդ Մամիկոնյանի թոռան՝ Վարդանի հետ, որի տարած հաղթանակները (571-576 թթ.) վերագրվել են առաջինին, որպես... հետմահու պարգեւ: Ժողովրդական զրույցներում Վարդան անունը հիշվում է առանց Ավարայրի, վերացարկված, պատմական կենսագրությունից դուրս[11], որպես հեռացված աստղի թույլ մի առկայծ, հույսի սիմվոլ: Վիպական ավանդություն չի ստեղծվել: Ժողովրդական հիշողությանը տոն է տվել եկեղեցին տարվա մեջ երկու օր՝ Վարդանանց տոնին եւ Ղեւոնդյանց: Միջնադարյան պատմագրության հետեւող եւ ամբողջացնող Միխայել Չամչյանը առավել նշանակություն է տալիս Ղեւոնդյանց նահատակությանը[12]: Պարզվում է, որ Ավարայրի արծիվ անվանումը վերաբերում է ոչ թե անձնազոհ սպարապետին, այլ կռվի կոչարար, կռվում անվնաս մնացած եւ երեք տարի հետո բանտում նահատակված Ղեւոնդ երեցին:

Չամչյանի «Հայոց պատմությունից» տասը տարի հետո Վենետիկի Մխիթարյանների դպրոցական բեմում խաղացվում է մի ողբերգություն՝ առաջին պատմական ողբերգությունը մեզանում՝ «Նահատակութիւն Ղեւոնդեանց» (1795 թ.): Պատահական չէր, որ «իմացեալ մահուան» գաղափարն այստեղ կրում էր եկեղեցու սպասավորը, ոչ թե սրի մարդը, որ նրա խաչի զորությամբ էր զոհվել «ի թէատրոն անդր»[13]: Ավարայրի թեման, ինչպես նկատում ենք, շատ ուշ է մտնում գրականություն, եւ դա սկսվում է եկեղեցադպրոցական բեմից: Վարդանի սպերն այստեղ հայտնվում է 18-րդ դարավերջին, «Մեծն Վարդան Մամիկոնեան» ողբերգություն (1799 թ.), որ մեզ չի հասել: 1801 թվի հունվարի 20-ին Մխիթարյանների դպրոցական բեմում մի ողբերգություն էլ է խաղացվել՝ «Ղասաստան Վասակայ Սիւնեցւոյ», որից մեզ հասել է Վասակի արտաշխատության ողբը.

Ի վշտակիր յայս կարդաց
Թէ արծակիմ լուծմամբ կենաց,
Կարեւոր մասնիմ յայնկոյծ կարգաւս,
Անշէջ բոցոյն անկերջ կիզման,
Ո՛հ ցաւոյս, ո՛հ ցաւոյս...

Ողբացողը «հավատուրացն» է կարեկցական վիճակում, եւ ի պատասխան լսվում է երգչախմբի ձայնը՝ «անտակցաբար արտասուեցոք զուրացողն հաւատոյ»[14]:

Վարդանանց պատերազմի թեման գրականություն է մտել բեմի միջոցով՝ սիրողական ներկայացումներով: 1837 թվին Նոր Նախիջեւանի քաղաքային ուսումնարանում խաղացվել է սիրողական մի պիես՝ «Քաջն Վարդան»: Այնուհետեւ՝ 1862-ին Վարագա վանքի տպարանից դուրս է եկել ուսուցիչ Տիգրան Ամիրջանյանի «Ողբերգութիւն Մեծին Վարդանայ» պիեսը, որ ներկայացվել է Վարդանանց տոնին, վանքի բակում: Հաջորդը Հակոբ Կարենյանի «Վարդանանց պատերազմն է» Թիֆլիսի քաղաքային թատրոնում, 1863-ին՝ Գեւորգ Չմշկյանի գլխավոր դերակատարմամբ: Դրանից մի քանի տարի անց՝ 1867-ին Կ. Պոլսում, Միխայել Նալբանդյանի մահվան տարելիցի առիթով ներկայացվել է Ռոմանոս Սեդեֆճյանի «Վարդան Մամիկոնյան փրկիչ հայրենյաց» պիեսը[15]: Մինչեւ 19-րդ դարավերջը գրվել են շատ պիեսներ, գեղարվեստական առումով ոչ նշանակալից, խաղացվել Վարդանանց տոնին:

Այսպիսով, Վարդանանց պատերազմն առասպելացվել է ոչ թե միջնադարում, այլ 19-րդ դարի 60-ական թվականներից սկսած, հայ ժողովրդի քաղաքական ռոմանտիզմի շրջանում: Սա նաեւ Գամառ Քաթիպայի հայրենասիրական պոեզիայի շրջանն է: Այդ ռոմանտիզմն իր դերն է կատարել Րաֆֆու պատմավեպերի հետ միասին, տարածվել է բեմում եւ գաղափարական հող է ստեղծել ազգայնական կուսակցությունների համար, որոնց գաղափարախոսության ու գործունեության մեջ առ այսօր տարանջատված չեն հոգեւորն ու քաղաքականը: Վարդանի ծառն Ավարայրի դաշտում՝ «մահ իմացեալ...» դեռ կենդանի է՝ որպես կարգախոս նահատակության գաղափարախոսության: Եղիշեի սրբախոսությունը հող է գտել եւ վերաիմաստավորվել ազգային ռոմանտիզմի դարաշրջանում: Այս էլ իր պատճառներն ունի: Հայ ժողովուրդը նոր պատմության շեմին ուժ էր դրել միջնադարյան բեռով, հայացքն իր անցյալին, փնտրելով իր հերոսներին, ինչպես բանաստեղծը կասեր «պատմության փառոտիներում», համարեցնելով նրանց ժամանակներին: Իսկ ժամանակները փոխվել են վաղուց, կյանքը տեղի է ունենում այլ իարթություններում, որ Ավարայր չէ:

30 հուլիս - 10 օգոստոս, 2007 թ.

Ծանոթագրություններ

1. Հմմտ. *К. Ясперс, Смысл и назначение истории, М. 1991, с. 32.*

2. Տես *Մ. Չամչեան*, *Քննական պատմություն հայոց, հ. Դ, Թիֆլիս, 1895, Ն. Ադոնց, Երկեր, հ. Ա, Երեւան, 2006, էջ 180-188:*

Հարցի պատմությունը ներկայացված է Պ. Հովհաննիսյանի «Սարգսյան Վասակ Սյունեցու գործունեության վերագնահատման Նիկողայոս Ադոնցի տեսությունը» հոդվածում (ժող. «Ավարայրի խորհուրդը», Երեւան, 2003, էջ 65-72)

3. *Ստ. Մալխասյանց, Մատենագրական դիտողություններ, Երեւան, 1961, էջ 130:*

4. *Մ. Չարագալյան, նշվ. աշխ., հ. Դ, էջ 163:*

5. *Մ. Աբեղյան, Երկեր, հ. Գ, Երեւան, 1968, էջ 335:*

6. *Ղազար Փարպեցի, Պատմութիւն Հայոց, Թիֆլիս, 1908, էջ 120:*

7. *Տես Ստ. Մալխասյանց, նշվ. աշխ., էջ 143-145:*

8. *Ղազար Փարպեցի, էջ 103, 121:*

9. *Եղիշե, Վարդանի եւ հայոց պատերազմի մասին, Երեւան, 1989, էջ 170:*

10. *Տես Մ. Հասրաթյանի հոդվածը («Ավարայրի խորհուրդը», էջ 146-149):*

11. *Տես Գ. Վարդումյանի հոդվածը (ժող. «Ավարայրի խորհուրդը», էջ 240-244):*

12. *Մ. Չամչեանց, Պատմութիւն հայոց, Վենետիկ, 1785, էջ 472-473:*

13. *Հ. Հովհաննիսյան, Միջնադարյան բեմ, Երեւան, 2004, էջ 259:*

14. *Վ. Թերզիբաշյան, Հայ դրամատուրգիայի պատմություն, հ. 1, Երեւան, 1959, էջ 146:*

15. *Տես Բ. Հարությունյան, 19-20-րդ դարերի հայ թատրոնի տարեգրություն, հ. 1. Երեւան, 1980, էջ 14, 45, 70, 76:*

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Թատրոնն ու հիմնադիրը

Կան հոբելյաններ, որոնք միայն տվյալ երեւույթինը չեն, այլեւ՝ հարազատ շատ ժամանակակիցների զգացմունքային ու մտավոր աշխարհին, նրանց գոյության հոգեղեն նշաններին: Այդպիսին քիչ են, քանզի գիտենք ու հասկանում ենք՝ բազում են կոչեցյալք եւ սակավք ընտրյալք, բայց հենց այդ քչերն են «նկարում» իրական գեղարվեստական մշակույթի դիմանկարը՝ իրենց բնորոշ դիմագծերով: Սա չգրված օրենք է, որ գործում է մինչեւ իսկ համատարած կեղծ ու ստապատիր մշակույթի ժամանակներում, ինչպիսին նաեւ մեր այս ժամանակն է՝ իր ճղճղան նանարների եւ միմոս «դերասանների» ներկայությամբ, որոնք սպանում են երգ, մայրենի լեզու, թատերական արվեստ, եւ որան մարտնչող են ու ինքնահավան, հաստատապես մտածում են՝ մենք ենք հազարամյա ժողովրդի մշակույթը: Չասե՛ն, ողբամ զքեզ, նաեւ սրանց մեր հաշտվողականությունն ու հանդուրժողականությունը ողբամ: Գլոբալիզացիա՞ է. մասամբ: Սակայն, հիմնականում, մշակույթի «ազգային» աղբացում: Այս զուգահեռում բազմապատիկ լուսավոր են Երեւանի Դրամատիկական թատրոնի 40 եւ նրա հիմնադիր, մեծանուն բեմադրիչ Հրաչյա Ղափլանյանի ծննդյան 85 ամյակները: Այստեղ եւ նման ուղղություններում տեսնենք ու իմաստավորենք մեզ:

Ասացի՝ հիմնադիր, ճիշտ կլինի ասել՝ ստեղծող-արարող, քանի որ «թատրոն» երեւույթը շենքը չէ, այլ հոգեւոր դաշտաբեմ այդ շենքում: Ըստ երեւույթին, շատ դժվար գործ է նոր թատրոն արարելը, չկար եւ ահա կա, ապրում է եւ խոսում աշխարհի հետ: Դա ինձ պայմանականորեն հիշեցնում է ամեն նոր հասարակարգի արարումը, որը սոցիալական, տնտեսական, քաղաքական, ռազմական իշխանություն է իրականացնում, իսկ թատրոնը ինչպես եւ ամբողջ գեղարվեստական մշակույթը, հոգեւոր-գեղագիտական՝ հարաբերված մարդու ամենաբարդ ու թանկ գոյաձեւերին՝ սրտին, հոգուն ու մտքին: Հրաչյա Ղափլանյանը մտահղացավ ու ստեղծագործեց հիանալի թատրոնտեսություն, որն այսօր էլ՝ իր 40-ամյակին շարունակում է երիտասարդ մնալ, կարծում եմ՝ ամեն արվեստի երեւույթի հարատեւման կարեւոր պայմանը: Ծեր արվեստը դատապարտված է արխիվ գերեզմանոցներում անհիշատակ մահացման, միայն երիտասարդներն են տեւականորեն ապրում եւ մարդկանց ենթարկում իրենց խորհրդավոր իշխանությանը, որում դժվար չէ համոզվել մարդկության ու հայ ժողովրդի հազարամյակների արվեստի օրինակներով: Գուցե հարցնեք՝ ինչո՞ւմ է նրանց երիտասարդությունը. ըստ իս, գեղագիտական նորովի մտածողության եւ հայացքի ուղղության՝ իրենց ժամանակից նետված գալիք օրերի անխուսափելի շարժումներին:

Մինչեւ Դրամատիկականի արարումը Հրաչյա Ղափլանյանն անցել էր հայաստանյան եւ ԽՍՀՄ բազմաթիվ թատրոնների բեմերով, ստեղծել համամիութենական «Բարեկամություն» թատրոնը, գործնական սերտ կապեր հաստատել իր ժամանակի թատերական նշանավոր դեմքերի հետ, որոնք իրենց ասպարեզի օրենսդիրներ էին, շատ երեւույթներ գիտակցել սրտով ու մտքով եւ ուներ աստվածային շնորհներով օծված բացառիկ հարուստ ստեղծագործական փորձառություն, որոնց շնորհիվ նա ակամայորեն ու բնականաբար շրջանցեց Դրամատիկականի կայացման անցումային-նախնական շրջափուլը եւ այստեղ իր առաջին իսկ բեմադրություններով («Լավատեսական ողբերգություն», «Աննա Ֆրանկի օրագիրը», «Գիշերային պատմություն», «Աստվածային կատակերգություն», «Անուշ», «Մի բուռ մանուք», «Մեդեա» - 1967 եւ 1968 թվականներ) բարձրաձայնեց նոր ու ինքնատիպ թատրոնի գոյությունը, որը հետագայում իր անժամանակյա մահից հետո, արդարացիորեն պիտի անվանակոչվեր նրա անունով՝ Երեւանի Հրաչյա Ղափլանյանի անվան Դրամատիկական թատրոն:

Նա վիրտուոզ ռեժիսոր էր, ոչ միայն հիանալի նվագում էր դրամատուրգիական տեքստը, այլեւ տպավորիչ բեմադրական իմպրովիզացիաներ անում, գրական բովանդակությունից ստեղծելով բեմական նոր բովանդակություն՝ ղափլանյանականը, որին ներհատուկ էին վառ ու անկաշկանդ երեւակայությունը, ցավ եւ ժպիտ, թատերական նախապես անկանխատեսելի վիճակներ ու հարաբերություններ եւ վարակիչ զգացմունքայնություն: Նրա բեմադրությունները վերածվում էին տոնի, եթե նույնիսկ արյունոտ ողբերգություն էր ներկայացնում, այն ըմբռնմամբ թե հավատով, որ թատրոնը տոնախմբություն է, յուրաքանչյուր ներկայացում՝ տոն: Նա այս գեղագիտական կողմնորոշմամբ բեմադրեց անգամ «Ռիչարդ Երրորդը», «Սեր եւ ծիծաղը», «Հալածված առաքյալը», «Դահիճը», «Աստվածների կանչը», «Հենրի Վեցերորդը», «Քո վերջին հանգրվանը» եւ ուրիշ երկեր:

Դրամատիկականում նրա հեղինակած բեմադրությունները քանից ավելի են, ընդհանրապես՝ շուրջ հարյուր, սա թիվ չէ, այլ ղափլանյանական որակ ու բովանդակություն, որով թատերական աշխարհից շատ քչերը կարող են պարծենալ:

Ղափլանյանը չխեղճացավ Վարդան Աճեմյանի հզոր ներկայության կողքին եւ կառուցեց իր թատրոնը՝ մտածող ու զգացմունքային, որը հայոց թատերական ռեժիսուրայի պատմության ինքնատիպ ու ծանրակշիռ արժեքներից է, այսօր իսկ երկարակյաց դասականություն եւ շարունակվող մշակութային հպարտանք: Նա մեր ամենաճանաչված արվեստագետներից էր, Աճեմյանի պես մարմնով ցածրահասակ, բայց թատերական հուզաշխարհով այնքան բարձր ու սլացիկ, որ պետք է հայացքդ վեր պարզեիր՝ նրան տեսնելու համար: «Ռեժիսորակա՞ն, թե՞ արտիստական թատրոն» հարցի շուրջ նախկինում եւ այժմ էլ երբեմն արթնացող բանավեճում, որի «պատճառը» վերջին հարյուրամյակի թատրոնական բեմերում ռեժիսորի դերի հետզհետե ավելի ու առավել բարձրացումն է՝ իբրեւ թատերական արվեստի արժեքայնության մի նոր չափանիշ, Հրաչյա Ղափլանյանը կանգնեց ոսկե միջինի վրա՝ եւ՛ արտիստական, եւ՛ ռեժիսորական թատրոն, միմյանց հետ եւ իրար մեջ: Ըստ երեւույթին, ոսկե միջինը միշտ էլ ոսկի է, բայց չեմ կարծում՝ շատ բարձր «պրոբի»: Այսուհանդերձ, Ղափլանյանին հաջողվեց ստեղծել երկու կողմերի ոսկեփայլ միասնականություն: Դա սկզբունք էր՝ բեմում չկորցնել ռեժիսորին եւ զուգահեռաբար գտնել արտիստին՝ երկուսին էլ լույս ու փայլ տալով, հանդիսատեսի վրա հնարավորինս կատարյալ եւ ամբողջական ներգործություն ունենալու: Նա քսան տարի իր թատրոնն ստեղծագործեց մեկը մեկից ընտիր, իրեն համախոհ արտիստների հետ՝ արժանահիշատակ Իշխան Ղարիբյան եւ Ժասմենա Մարյան, Էմմա Վարդանյան, Լեւոն Թոխմախյան, Գուժ Մանուկյան, Վլադիմիր Մսրյան, Կիմ Երիցյան, Վիոլետա Գեւորգյան... Նրանց եւ հետնորդներին եւս կարելի է համարել Երեւանի Դրամատիկական թատրոնի հեղինակներ: «Ով գեթ մեկ անգամ լրջորեն հիվանդացել է թատրոնով, նա արդեն անբուժելի է»,- ասել է Հրաչյա Ղափլանյանը: Նա այնքան խոր ու լրջորեն էր թատրոնով հիվանդ, որ անբուժելիորեն վարակեց Դրամատիկականի թե՛ ստեղծագործական, եւ թե՛ ծառայողական ամբողջ աշխատակազմին, որն, ուշադիր նայենք, այսօր էլ հիվանդ է եւ չի ցանկանում ոչ մի կերպ բուժվել: Այս հիվանդությունը նրա առողջության եւ լուսավոր հոգու վկայությունն է:

Բախտավորություն էր, որ ականավոր մաեստրոյից հետո, 1986-ին, հայ թատերական կյանքում վստահորեն լողացող Դրամատիկականի նավի ղեկին հայտնվեց Արմեն Խանդիկյանը: Շատ հեշտ է տասնամյակների ընթացքում ձեւ ու բովանդակություն ստացած երեւույթը քանդել՝ լինի թատրոն, թե մեկ ուրիշ բան, մանավանդ Հայաստանում, դրա համար մեկ գիշերն էլ բավական է: Խանդիկյանի թատերական գիտակցության, կամքի ու պատասխանատվության շնորհիվ Դրամատիկականը ոչ միայն շարունակեց լիաձայն խոսել, այլեւ, պահպանելով ղափլանյանական ավանդույթները, ի հայտ բերեց զարգացման նոր ու հետաքրքրական միտումներ, մասնավորաբար, թվում է՝ հայոց շատ թատրոններում եւ շատ բեմերում տիրապետող, ցածորակ հանդիսատեսին կողմնորոշված գետնատարած-կենցաղային պատումի փոխարինումը հանդիսատեսին բարձրացնող մտավոր-հոգեղեն հայեցությամբ: Խանդիկյանը չգնաց՝ որքան էլ մշակված ու երեւելի, սակայն ծանոթ ճանապարհով, ասես լսելով Մարտիրոս Սարյանի հորդորանքն իր հետնորդներին. «Ով ցանկանում է ինձ շարունակել, ինձ նման չպետք է նկարի»: (Որքան շնորհալիներ, ի վերջո, շնորհազրկվեցին, փորձելով նկարել Վարպետի պես): Սրան զուգահեռ մի միտք էլ Պարույր Սեւակն է հայտնել՝ այսօր սխալ կլինի գրել Թումանյանի նման, անհրաժեշտ է ներզգալ նրա տիեզերական հոգու թռիչքները, միայն այդպես կարելի է լինել «Թումանյանի հետ»: Սա խիստ զայրացրեց անվանի թումանյանագետ, շուտով էլ ակադեմիկոս Լեւոն Հախվերդյանին: Եվ՝ իզուր: Ճշմարիտը Սեւակն էր երեկ, այսօր եւ վաղը: Ես այս օրինակը բերեցի, նկատի ունենալով սեւակյան պոեզիայի ու հոդվածների տեսաբանական հիմքերով ստեղծված Խանդիկյանի «Անվերջ վերադարձ» բեմադրությունը (1988 թ.), նրա կողմից Դրամատիկական թատրոնի ղեկավարման հենց սկզբնափուլում: Կարծում եմ՝ դա ունեցավ գեղագիտական ու գաղափարական մանիֆեստի արժեք եւ ծրագրեց-ուղենշեց նրա ու ամբողջ թատրոնի հետագա զարգացումները: Այդ փոփոխությունների առաջին նշաններն ի հայտ եկան դեռեւս Հրաչյա Ղափլանյանի թատրոնի ներսում՝ «Մոռանալ Հերոստրատին» (1977 թ.) եւ «Համլետ» (1981 թ.) խանդիկյանական բեմադրություններով: Հետագայում Արմեն Խանդիկյանը պետք է խոստովաներ. «Ես փնտրում եմ թատրոնի հոգին ու շունչը, ոչ թե միայն մարմինն ու ոսկորը»: Ղափլանյան ռեժիսորն ու թատերական գործի կազմակերպիչը խորապես գիտակցում էր թատրոնի մշտապես փոփոխական, զարգացող բնավորությունը, իր փորձով գիտեր՝ նրա քարացածությունը համարժեք է մահվան, թեկուզ մարմար քար լինի, եւ իմաստնորեն նպաստավոր պայմաններ էր ստեղծում տաղանդավոր նոր սերնդի ինքնադրսեւորման համար: Այսօր էլ ասենք ու կրկնենք, դա թատրոնի նկատմամբ անբուժելիորեն հիվանդ սիրո եւ բարձր պատասխանատվության մեզանում բացառիկ օրինակ էր, թատերական գործչի (եւ ոչ միայն) լուսավոր բարոյականություն:

ՆՈՐԱՅՐ ԱԴԱԼՅԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԼՈՒՍԱՎՈՐ ՀՈԲԵԼՅԱՆ

Տեսարան «Անվերջ վերադարձ» ներկայացումից: Բեմադրությունը՝ Արմեն Խանդիկյանի:

Երեւանի Դրամատիկական թատրոնն առ այսօր սերնդային ալեկոծումներ չապրեց, երբ որոշ այլ թատրոններով կործանարար ցունամիներ անցան (օպերան, ըստ էության, կործանվեց, «Փոսի» թատրոնը երկրի երեսից վերացավ՝ առանց փոսից ելնելու, Սունդուկյանի անվան թատրոնն այսօր կանգնած է վտանգավոր փորձությունների առջեւ): Սա Դրամատիկականի օրգանիզմի առողջության վկայությունն է՝ ի վիճակի հասնելու ստեղծագործական նոր նվաճումների: Այստեղ մի սերունդ չի փոխարինում մյուսին, այլ լրացնում է՝ ձեռք ձեռքի անցնելով Դրամատիկականի փոքր բեմի անսահման տարածությունը: Արթուր Ութմազյանը, Լեւոն Շառաֆյանը, Տաթեւիկ Ղափլանյանը, Ռաֆայել Քոթանջյանը, Անահիտ Թոփչյանը, Ռոբերտ եւ Հրաչյա Հարությունյանները, Էվելինա Շահիրյանը, Ռուբեն Կարապետյանը, Գոհար Իգիթյանը, Կարպիս Շամյանը, Հայկուհի Խոտավերդյանը, Լուսինե Կիրակոսյանը, Հովհաննես Բաբախանյանը, նկարիչ Կարեն Գրիգորյանը, Էդուարդ Գասպարյանը, արժանահիշատակ Արամ Անանյանն ու Թորոս Խաչատրյանը իրենց ավագների հոգեւոր զավակներն են, որոնց արդեն ձեռք են մեկնում շնորհալի նորեր:

Ղափլանյանի կողմից Դրամատիկականը մտահղացվեց իբրեւ խաղացանկային թատրոն եւ մնաց այդպիսին առ այսօր, վաղն էլ, ընդմիշտ: Սա դժվարին ճանապարհ է, ոչ ամեն թատրոնի կարողություններին հարիր: Ոմանք կարծում են՝ եթե թատրոնը մի քանի բեմադրություններ ունի իր բեմահարթակում, արդեն իսկ խաղացանկային է: Թյուր կարծիք: Խաղացանկայնությունը թիվ կամ քանակ չէ, կարող ես շատ ունենալ, սակայն այդպիսին չլինել: Խաղացանկայնությունը մտածողություն է, գեղագիտական հարց ու պատասխանների մի ընդհանրական շղթա, գաղափարների միասնություն, թատրոնի գիտակցաբար եւ հետեւողականորեն իրականացվող ռազմավարության «բանաստեղծության ամենաբարձր արտահայտություն» (Կոստան Զարյան). հասկանիշներ, որոնց մեջ յուրահատկորեն արտացոլվում է հարազատ ժողովրդի հոգեւոր դիմապատկերը: Հայոց հազարամյա թատրոնի պատմության մեջ սա նորօրյա երեւույթ է, որ հազիվ թե իրականանար առանց ազգային պետականության: Հետեւաբար, ի դեմս Հրաչյա Ղափլանյանի անվան Դրամատիկական թատրոնի, այստեղ զգանք պետության ներկայությունը եւս:

Փայփայենք մեր 40-ամյա թատրոնը եւ՛ ազգովին, եւ՛ պետականորեն: Այն թանկ ու կարեւոր դերակատարություն ունի նաեւ ապագայում: ■

Հավելյալ տեղեկություն Թոլեգյան ընտանիքի մասին

Թոլեգյան ընտանիքի վերաբերյալ մեր ձեռքի տակ եղած սակավ նյութերից ընթերցողների ուշադրությանն ենք ներկայացնում լրագրող-արվեստաբան Ժանեթ Սամվելյանին ուղղված նկարիչ Մանուել Թոլեգյանի կնոջ՝ Արաքս Թոլեգյանի նամակից որոշ տեղեկություններ, որոնք վերաբերում են իր՝ Թոլեգյանի կնոջ արմատներին: Նա գրում է.

«Հայրս՝ Անդրանիկ Ն. Վարդապետյանը մահացավ 1954 թվին: Նա ճշգրիտ չգիտեր իր ծննդյան թիվը, բայց երեւի 65 տարեկան կլիներ, երբ մահացավ: Ծնվել էր Շապին Գարահիսարում, Տրապիզոնից ոչ շատ հեռու գտնվող Սնագ ավանում: Տասնհինգ տարեկանում կորցրել էր հորը, որը ծխախոտի գործով էր զբաղվել: «Ոչ այնքան մեծ, որքան իմ հոր գործարանը, որն զբաղվում էր ծխախոտ ներմուծելով եւ արտահանելով: Նա նույնիսկ սեփական նավեր ուներ Սեւ ծովի վրա», պատմում էր մայրս, որը Տրապիզոնում էր ծնվել:

Ամուսնուն կորցնելուց հետո Անդրանիկի մայրը իր եւ մյուս որդու՝ Գալուստի հետ վերադառնում է ծնողների տուն եւ թողնելով ամուսնական Ներսիսյան ազգանունը՝ վերստին ստանձնում է Վարդապետյան օրիորդական ազգանունը: Նրա քույրը մահացել էր որդու ծննդաբերության ժամանակ, այնպես որ տատս այդ երեխային էլ (անունը՝ Արոս) իր որդիների հետ մեծացրել է: Ապրել են բոլորը միասին համերաշխ, ինչպես սովորական հայկական ընտանիքները:

Հայրս եւ եղբայրս երբեք չեն օգտագործել իրենց իսկական Ներսիսյան ազգանունը: Նրանք միշտ էլ եղել են Վարդապետյան:

Նախքան 20 տարեկան դառնալը, հայրս Յալթայում (Ղրիմ) աշխատանք է գտել՝ հանքահորատագործող մի ընկերության գրասենյակում եւ ապրել է հայ եւ ռուս ընկերների հետ: Նա հաճախ է պատմել ցուրտ առավոտներին «սամովարից» տաք թեյ խմելու հաճույքի մասին: Այնտեղ նկատել է նաեւ այն տարբերությունը, որ գոյություն ուներ աղքատ եւ հարուստ ռուսների միջեւ: Կազմացել է բարեփոխումներ պահանջող գրականություն, որոնք նման էին հավանաբար Կարլ Մարքսի ուսմունքին: Ես նրան մի օր հարցրեցի, թե արդյոք ցարին տեսե՞լ է երբեւէ Յալթայում, որտեղ գտնվում էր ամառային առանձնատունը: Նա բարկացած պատասխանեց. «Նա բռնակալ էր: Տեսել եմ, թե ինչպես էին իրեն եւ իր ընտանիքին փոխադրող կառքի առջեւից մարդիկ մտրակներով ճանապարհ բացում»:

Ազատ օրերին թանգարաններ եւ այլ տեսարժան վայրեր են այցելել: Մի օր մի ծովանկարչի արվեստանոցն են գնացել: Ուղեկցողը, երբ իմացել է, որ հայրս հայ է, տարել է նրան դեպի խորքի սենյակներից մեկը, որտեղ հայրս տեսել է նկարչին մի մեծ ծովանկարի վրա աշխատելիս: Դա Հովհաննես Այվազովսկին է եղել:

Այտ ինչ-ինչ պատճառներով հեռանալով այդ վայրից՝ նա մեկնել է Վարշավա (Լեհաստան): Թե ինչ է արել այնտեղ եւ ինչքան ժամանակ է մնացել, ես չգիտեմ: Այնուհետեւ անցել է Գերմանիա, որտեղ Բրեմենից նավ բարձրանալով փոխադրվել է Մ. Նահանգներ: Ափ իջնելուց առաջ նրան խորհուրդ են տվել անփոխել բեղերը: «Այդպես ավելի լավ կընդունեն քեզ», ասել են:

Էլիս Այլենդում հարցրել են, թե ցանկանո՞ւմ է արդյոք փոխել ազգանունը: Հայրս պատասխանել է՝ «ոչ» եւ մնացել Վարդապետյան ազգանունով: Հետագայում, երբ Լի Այակոկայի ջանքերով վերակառուցվում էր այդ անցագրային շենքը, ես 200 դոլար ուղարկեցի, որպեսզի ծնողներիս անունները արձանագրվեն հուշատախտակի վրա: Մորս անունը 200-րդն է, իսկ հորս անունը՝ 430-րդը:

Նյու Յորքում հորս մեծապես օգնել է շապիգարահիսարցի իր ընկերը: Նրանք սկզբնական շրջանում կոնֆետ են վաճառել ծովափում: Հայրս շատ լավ էր պատրաստում դրանք, բայց մեզ երբեք չի ասել բաղադրատոմսի մանրամասները: Ափսո՜ս:

Մեկ ուրիշ ընկերոջ խորհրդով տեղափոխվել է Չիկագո՝ զբաղվելու գորգագործությամբ մի հարուստ հայ ընտանիքի մոտ, որի անդամներից մեկը արվեստագետ-նկարիչ է եղել: Հետագայում պարզեցինք, որ դա Հովսեփ Փուշմանն է եղել:

Բայց այս աշխատանքում հայրս երկար չի մնացել: Երեկոյան դասընթացների հետեւելով՝ նա դարձել է գլխարկագործ: Այդ ժամանակ շատերն էին գլխարկ կրում Չիկագոյում: Եկամտաբեր աշխատանք էր:

Այդ թվերին էր նաեւ, որ շատ հայեր (հատկապես տղամարդիկ) տեղափոխվեցին Չիկագո: Նրանցից շատերը կուսակցական շարքերն ընդունվեցին: Հայրս դարձավ ինչակյանների գանձապահը:

Այնուհետեւ որոշել է ամուսնանալ: Եղբորը՝ Գալուստին է դիմել (որն ապրում էր Շապին Գարահիսարում)՝ խորհուրդ ստանալու նպատակով: Վերջինս իր ընկերոջ ավագ քրոջն է ի մտի ունեցել, բայց Արմենուհին մերժել է Չիկագո մեկնել: Մայրս (մյուս քույրը) լսելով առաջարկը, բղավել է՝ «Ես կգնամ. եթե չհավանեմ, ետ կգամ»: Արմենուհին, որը կայացած դերձակուհի էր, նրա համար մի շքեղ հարսանեկան հագուստ է պատրաստել: Նրան ճանապարհել են բավական մեծ ու ճոխ օժիտով, որից շատ քիչ բաներ նա հետագայում օգտագործեց Չիկագոյում: Նրա հետ Մ. Նահանգներ են եկել նաեւ հորս եղբայրը՝ Գալուստը եւ նրա (ինչպես նաեւ հորս) մայրը: Մայրս՝ Պերճուհի Քաղիմյանը ճանապարհորդել է որպես Գալուստի քույրը, որովհետեւ, հավանաբար, նրան որպես միայնակ աղջիկ չէր թույլատրվում մուտք գործել Մ. Նահանգներ:

Իմ ավագ քույրը՝ Հասմիկը ծնվել է 1908 թվին, իսկ եղբայրս՝ Վարդգեսը՝ 1909-ին:

Մի տարի անց՝ 1910-ին մորս առողջության պատճառով ընտանիքը տեղափոխվել է Կալիֆոռնիա»:

Հ. ԾՈՒԼԻԿՅԱՆ

Սկիզբը՝ նախորդ N167, 177 եւ 187, 197 համարներում

Վիլյամ Սարոյան- Ֆրեզնոյում երկու հայեր ի՞նչ է

Գլուխ VI

Մանուել Թոլեգյան- Այս անգամ, Բիլ, ուզում եմ մեր խոսակցությունը սկսել՝ քեզ մի քանի էական հարցեր տալով: Ի՞նչ հանգամանքներից ելնելով է, որ կտավը համարում ես արվեստի գործ: Գուցե նախ պատասխանեիր այս հարցին:

Վիլյամ Սարոյան.- Արվեստի գնահատականն իմ կարծիքով կախված է ինչպես ներկայացված որեւէ գործի որակից, այնպես էլ դիտողի «աչքի», տեսնելու կարողությունից, այսինքն՝ թե ինչքանով է նա հասկանում, ընկալում արվեստը: Որոշ մարդկանց համար որեւէ բան կարող է արվեստ համարվել, որովհետեւ նրանց մտավոր կարողությունը սահմանափակ է: Ուրիշների համար, ովքեր ստեղծագործական մոտեցում ունեն, ամեն ինչ չէ, որ արվեստ կարելի է անվանել: Նրանք այդ տեսակ գործի մեջ ինչ-որ յուրահատուկ բան պետք է «հայտնաբերեն», որ կարողանան արվեստ համարել դա: Այդ մարդիկ, իրականում, նպաստել են որոշակի չափանիշներ հաստատելու արվեստի գնահատման ասպարեզում: Նկարչության մեջ, ես կասեի որեւէ կտավ արվեստի գործ է, եթե դրանում նկարված առարկաները, ընդհանուր կոմպոզիցիան, գույները, գաղափարը՝ բոլորը կազմեն մեկ ընդհանրություն, դառնան մեկը մյուսի անքակտելի մասը եւ կարողանան կարեկցանք կամ որեւէ այլ տպավորություն առաջացնել: Այլ խոսքերով ասած, կտավը արվեստի գործ է դառնում, երբ «անդիմադրելի» է, երբ չափազանց տպավորիչ է...

Մ. Թ.- Լավ, բայց արի կանգ առնենք քո օգտագործած արտահայտության՝ «դիտողի աչքի» վրա: Ուզում ես ասել, որ արվեստի գործն ինքն իր մեջ բավականաչափ ուժ պետք է ունենա այդ բոլոր նշածներդ մարդկանց մեջ արթնացնելու համար, թե՞ դիտողն էլ, նրա «աչքն» էլ իր հերթին կապ ունի՝ առաջացնելու այդ զգացումները:

Վ. Ս.- Ավելի պարզ ձեւակերպիր հարցդ:

Մ. Թ.- Դե, ուզում եմ ասել, որ նկար գնահատելը երկկողմ գործընթաց է, որ թե՛ նկարիչը եւ թե՛ դիտողը էական մասնակցություն ունեն կտավը՝ հասկանալու տեսակետից հաջողված կամ ձախողված համարելու գործում: Բայց առաջինի՝ նկարչի առաջ դրված խնդիրը տարբեր է դիտողի առաջ դրված խնդրից: Նրանք բոլորովին տարբեր «դերեր» ունեն կատարելու, եւ մենք մեծ սխալ կգործենք, եթե հավասարության նշան դնենք դրանց միջեւ: Նկարիչը պատկերի ստեղծողն ու ներկայացնողն է, դիտողը՝ այդ պատկերից բավականություն ստացողն ու գնահատողը: Դրանք նույնը չեն, եւ իմ հարցը հետեւյալն է. ենթադրենք նկարիչն իր սեփական անճարակության, վարպետության պակասի կամ որեւէ այլ թերության պատճառով չի կարողանում «ընթեռնելի» կամ հասկանալի մի կտավ ստեղծել, եւ դիտողը չի ստանում համապատասխան բավարարվածություն, որովհետեւ անհաղորդակից է մնում դրան: Այս դեպքում ո՞վ է մեղավորը. նկարի՞չը, թե՞ դիտողը: Իմ կարծիքով՝ նկարիչը: Դու ի՞նչ կասես:

Վ. Ս.- Շատ լավ, կարծում եմ հիմա կարող եմ պատասխանել: Այդ հարցը պտտվում է «հասկանալ», «ըմբռնել» բառի շուրջը: Ընդունված տեսության համաձայն, մարդիկ որոշ բաներ հասկանում են, իսկ որոշ այլ բաներ՝ ոչ: Սա վերաբերում է նկարչությանը, երաժշտությանը, տարբեր ոճերի գրականությանը եւ այլն:

Իմ կարծիքով՝ մարդիկ ոչ մի բան էլ չեն հասկանում: Դա լոկ իլյուզիա է, հասկանալու ինքնախաբեկանք: Այդտեղ ընդամենը անձնական գործոնն է դեր խաղում: Նրանք պարզապես հավանում են այս կամ այն կտավը եւ հայտարարում, որ հասկանում են այն: Բայց դա այն հասկանալը չէ, ինչ մենք նկատի ունենք: Ինչ վերաբերում է հարցի երկրորդ մասին...

Մ. Թ.- Այո, այն մասին, թե ինչպես արվեստի գործը դարձնել բավականաչափ հստակ, որ դիտողի համար լինի «ընթեռնելի», հասկանալի...

Վ. Ս.- Դրան ես հարգանքով եմ վերաբերում: Դրանում տեսնում եմ, որ որոշակի մի կտավ կարողացել է իրագործել իր առաջ դրված խնդիրը: Նրան հաջողվել է հասնել ինչ-որ բանի: Ես երախտապարտ կլինեմ այդ կտավը ստեղծողին, հակառակ, որ հնարավոր է ինքս չհավանեմ այդ ստեղծագործությունը: Ուզում եմ ասել, որ պարտադիր չէ, որ ինձ անձնապես դուր գա կտավը, որ ես կարողանամ գնահատել այն որպես արվեստի գործ:

Մ. Թ.- Այո, մեր կարծիքներն այս կետում համընկնում են: Արվեստի գործը կարելի է դիտել եւ գնահատել օբյեկտիվորեն, անկախ անձնական մոտեցումից: Հարցի մյուս փաստն այն էր, թե դիտողի՞ն պետք է մեղադրել, եթե ինչ-որ մի կտավ նա համարում է «անընթեռնելի», անհետաքրքիր, ձանձրալի: Նկարիչն այստեղ մեղք չունի՞: Չպե՞տք է նա էլ կրի «չհասկացվելու» մեղքի մի մասը: Չէ՞ որ ինչպես ասացի, կտավի անհաջող լինելը կարող է նկարչի անտաղանդ, անճարակ լինելու կամ այլ թերությունների հետեւանքը լինել:

Այս հարցում ուզում եմ օբյեկտիվ լինել: Իմ ճաշակն այստեղ դեր չպետք է խաղա: Ես ուզում եմ տարբերակել իսկական արվեստի գործը վատ մտահղացված, վատ ներկայացված նկարից, որն անհետաքրքրական է եւ անընթեռնելի: Մենք պետք է ընդունենք, որ այդպիսիք կան: Դիտողը ոչ մի գործ չունի լավ կամ վատ նկարի հետ: Նա չեզոք է: Չի մասնակցում դրա ստեղծման գործընթացին: Բայց մի՞թե մենք պետք է ժխտենք, որ չկան վատ նկարված կտավներ, կամ անիմաստ, անձեռնահաս նկարիչներ: Եթե պիեսը չի հասնում հաջողության, կամ եթե կատակերգուի զվարճալի պատմությունները ծիծաղ չեն առաջացնում, հանդիսատեսի՞ն պետք է մեղադրել:

Վ. Ս.- Ես փորձում էի նշել, որ ամեն ոք աչքեր ունի եւ կարող է տեսնել կամ դիտել իր շուրջը գտնվող որեւէ իր, առարկա: Մարդկանց գրել, կարդալ սովորեցնում են, բայց նրանց մի մասը այդպես էլ երբեք Շեքսպիր չի կարդում, այլ նախընտրում է սոսկ թերթեր կարդալ:

Մ. Թ.- Ամբողջ խնդիրը հենց դա է: Դու մի փոքր առաջ անցար ինձանից: Նույնիսկ թերթ կարդալը որոշակի ունակություն է պահանջում: Դու շատ ճիշտ բառ օգտագործեցիր, երբ ասացիր, որ մարդկանց գրել, կարդալ **սովորեցնում են**, բայց եթե անհատն ինքը չի սովորում, չի վերցնում ուրիշից այդ հիմնական ունակությունը, ինչպե՞ս կարող է նա թերթ կամ Շեքսպիր կարդալ:

Համաձայն եմ, որ ամեն ոք աչք ունի եւ կարող է նայել: Բայց դա դեռ չի նշանակում խելամտորեն օգտագործել այդ օրգանը, տեսնել եւ դիտել: Ընդհանուր, պատահական նայելը շատ քիչ արժեք ունի արվեստի գործի ստեղծման կամ գնահատման աշխատանքներում: Դա անօգուտ է հատկապես արվեստագետի համար, որը պետք է **նայելուց բացի** օժտված լինի **տեսնելու** յուրահատուկ ունակությամբ, խորքը թափանցելու հասկությամբ: Եվ դա պետք է ձեռք բերվի, ուսուցանվի այնպես, ինչպես կարդալն է ուսուցանվում: Նման «վարպետ տեսողության» մենք ականատես ենք լինում բոլոր մեծ նկարիչների գործերում: Եվ դարերի ընթացքում նրանց մեծագույն նպաստը դա է եղել, տալ մեզ ճիշտ նկատելու, տեսնելու «սահմանումը»: Նրանց կողմից բնությունը զննելու, հետազոտելու, վերաիմաստավորելու եւ ապա իրենց տեսողությունը եւ երեւակայությունը սրելու եւ այդ բոլորն իրենց նկարներում վարպետորեն ներկայացնելու ընդունակությունը մեծապես նպաստել է՝ զարգացնելու նաեւ մեր տեսողությունը: Նրանց մեծ կտավները դիտելու հետեւանքով է, որ մեր տեսողությունը դարձել է ավելի սուր, խորաթափանց, հստակ, ճշգրիտ, վառ եւ պայծառ:

Եթե նկատեցիր, ես օգտագործեցի այդ վարպետ նկարիչների **«կտավները դիտելու հետեւանքով»** բառերը, սա նշանակում է սովորել: Նշանակում է՝ իրենք էլ իրենց հերթին սովորել եւ կատարելագործել են տեսնելու եւ տեսածը վերարտադրելու այդ ունակությունները: Վերադառնանք իմ հարցին: Համոզված եմ, որ կտավները կարող են լինել նաեւ անհաջող, վատ մտահղացված, վատ ներկայացված, տեսողական սխալներով կամ տեղեկատվական անճշտություններով պատկերված, որոնք դիտողի համար «անընթեռնելի» են դառնում: Բոլորս էլ տեսել ենք նման գործեր: Թանգարաններում ու պատկերասրահներում շատ կան դրանցից: Դրանք անհետաքրքրական են, ձանձրալի, անհասկանալի: Դրանք ոչ մի կերպ չեն կարող բարելավել մեր տեսողությունը: Ընդհակառակը, վատացնում են, փչացնում են այն: Նույնիսկ վնասում: Այժմ հարցս ձեւակերպեմ այս կերպ. նկարչությունը որպես արվեստ բնությունի՞ց է առաջ գալիս, մեզ շրջապատող բնական երեւույթների՞ց է սկիզբ առնում, կյանքի՞ց, կենդանությունի՞ց, թե՞...

Վ. Ս.- Դու նկարչությունից ես խոսում, բայց այն ամենը, ինչ գոյություն ունի աշխարհում, այո՛, բնությունից է գալիս:

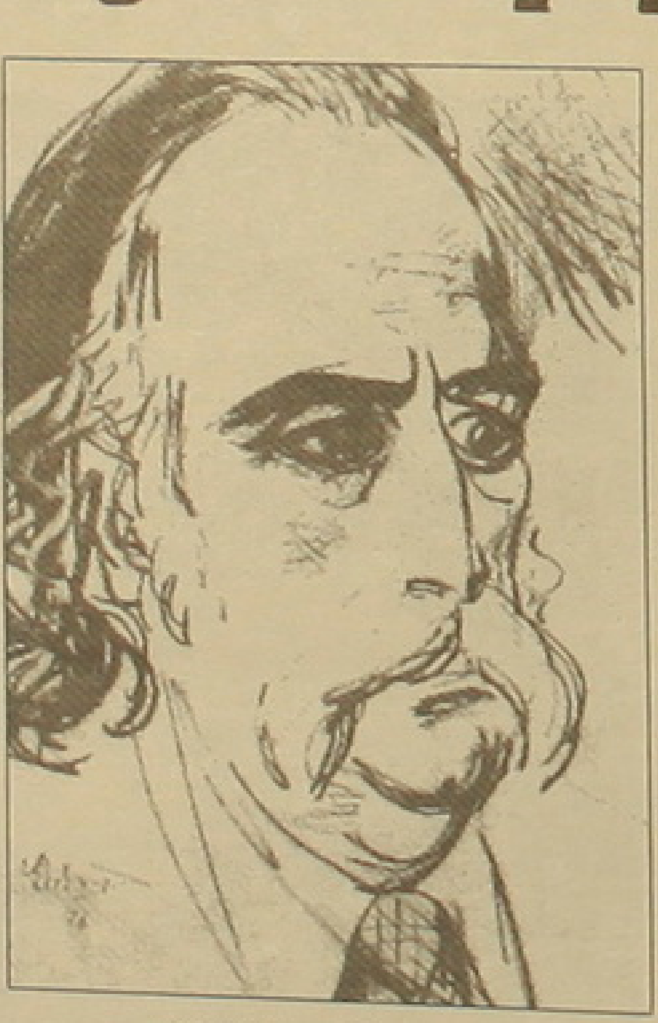

Ալեքսանդր Գրիգորյան. «Գրող Վիլյամ Սարոյանի դիմանկարը» թուղթ, մատիտ, 1976 թ.

Մասնավորեցում

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

Հայտարարություն

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը հայտարարում է բաց մրցույթ՝ «Նարինե Պանսիոնատ» փակ բաժնետիրական ընկերության գործադիր տնօրենի թափուր պաշտոնը զբաղեցնելու համար

«Նարինե Պանսիոնատ» փակ բաժնետիրական ընկերության (ք.Հրազդան, գ.Ագարակ (Արզական)) գործադիր տնօրենի թափուր պաշտոնի մրցույթին մասնակցելու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել հետևյալ փաստաթղթերը՝

- գրավոր դիմում,
- անձնագրի պատճենը,
- մեկ լուսանկար 3/4 չափի,
- խաղված աշխատանքային գրքույկից,
- ինքնակենսագրություն,
- բարձրագույն կրթության դիպլոմի պատճենը,
- կադրերի հաշվառման անձնական թերթիկ (լրացրած),
- տեղեկանք մշտական բնակության վայրից,
- հրապարակված հոդվածների ցանկ կամ գիտական կոչումը հաստատող փաստաթուղթ (դրանց առկայության դեպքում),
- բնութագիր վերջին աշխատանքի վայրից (եթե կազմակերպությունը չի լուծարվել),
- արական սեռի անձանց համար՝ նաև զինգրքույկ կամ դրան փոխարինող ժամանակավոր և զորակոչային տեղամասին կցագրման վկայական կամ համապատասխան տեղեկանք:

Քաղաքացիները փաստաթղթերը ներկայացնում են անձամբ՝ անձնագրով կամ անձը հաստատող փաստաթղթով:

Մրցույթն անցկացվում է մասնակցի անմիջական մասնակցությամբ փաստաթղթային ուսումնասիրության և հարցազրույցի միջոցով:

Մրցույթին մասնակցելու թույլտվություն ունեն այն անձինք, ովքեր Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ունեն մրցույթին մասնակցելու իրավունք, համապատասխան բնագավառի բարձրագույն կրթություն և ձեռնարկատիրական կամ կառավարման ոլորտի առնվազն 3 տարվա կամ առնվազն 5 տարվա մասնագիտական աշխատանքային ստաժ:

Հանձնաժողովը քաղաքացուն չի թույլատրում մասնակցել մրցույթին, եթե ներկայացրած փաստաթղթերը չեն համապատասխանում տվյալ պաշտոնի համար սահմանված պահանջներին, լրիվ չեն կամ թերի են: Անհրաժեշտության դեպքում Հանձնաժողովը կարող է հրավիրել և լսել նաև մրցույթին մասնակցելու համար դիմած քաղաքացուն: Հանձնաժողովն իր որոշմամբ հաստատում է մրցույթի մասնակիցների (այսուհետև՝ մասնակից) ցուցակը: Այդ որոշումը հրապարակվում է մինչև մրցույթի սկիզբը:

Եթե Հանձնաժողովը մրցույթին մասնակցելու համար դիմած քաղաքացիներից ոչ մեկին չի թույլատրում մասնակցել մրցույթին, ինչպես նաև եթե մրցույթին մասնակցելու համար դիմում ներկայացրած անձանցից ոչ ոք չի ներկայացել, ապա հանձնաժողովի կողմից կայացվում է որոշում՝ մրցույթը չկայացած համարելու մասին: Այդ որոշումը հանձնաժողովը հանձնում է վարչության աշխատակազմի ղեկավարին:

Հանձնաժողովը յուրաքանչյուր մասնակցի հետ հարցազրույցն անցկացնում է առանձին:

Հարցազրույցի ընթացքում մասնակցին հանձնաժողովի անդամները տալիս են բանավոր հարցեր, որոնք արձանագրվում են հանձնաժողովի քարտուղարի կողմից:

Հարցերը կարող են տրվել.

ա) իր պարտականությունների կատարման համար անհրաժեշտ իրավական ակտերի իմացությունը ստուգելու նպատակով,

բ) կազմակերպության զարգացման և բարեփոխման հայեցակարգ, հիմնադրույթներ մշակելու կարողությունը ստուգելու նպատակով,

գ) տրամաբանելու և տարբեր իրավիճակներում կողմնորոշվելու ունակությունը ստուգելու նպատակով,

դ) ֆինանսատնտեսական գործունեության իրականացման կարողությունը ստուգելու նպատակով,

ե) համակարգչով և ժամանակակից այլ տեխնիկական միջոցներով աշխատելու ունակությունը ստուգելու նպատակով,

զ) աշխատանքի կազմակերպման և ղեկավարման անհրաժեշտ հմտությունը ստուգելու նպատակով,

է) ենթակաների հետ վարվելու անհրաժեշտ էթիկայի կանոնների իմացությունը ստուգելու նպատակով,

ը) առնվազն մեկ օտար լեզվի իմացությունը ստուգելու նպատակով:

Հարցերին տրված մասնակցի պատասխանները գնահատվում (ճիշտ կամ սխալ) են հարց տվող հանձնաժողովի անդամի կողմից: Եթե մասնակցի տված պատասխանը գնահատվում է սխալ, ապա հանձնաժողովի գնահատական տվող անդամի կողմից պետք է հնչեցվի ճիշտ պատասխանը:

Յուրաքանչյուր մասնակցի հետ հարցազրույցն ավարտելուց հետո անցկացվում է քվեարկություն՝ հանձնաժողովի նախագահի կողմից կնքված և ստորագրված քվեաթերթիկների միջոցով:

Քվեարկության արդյունքում ընդունված է համարվում այն որոշումը, որն ստացել է Հանձնաժողովի քվեարկությանը մասնակցած անդամների կեսից ավելի կողմ ձայները, իսկ հավասար ձայների դեպքում՝ մասնակցի համար առավել նպաստավորը:

Եթե մրցույթին մասնակցելու համար ոչ մի դիմում չի ներկայացվել, ապա այդ մասին տեղյակ է պահվում վարչության պետին և նշանակվում է կրկնակի մրցույթ:

Մրցույթին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, ովքեր՝

- դատական կարգով ճանաչվել է անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ,
- տառապում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հաստատած ցանկում ընդգրկված հիվանդություններից որևէ մեկով, որը կարող է խոչընդոտել ծառայողական պարտականությունների կատարմանը և լիազորությունների իրականացմանը,
- դատապարտվել է հանցագործության համար և դատվածությունը սահմանված կարգով հանված կամ մարված չէ,
- օրենսդրությամբ իրավունք չունի զբաղեցնել որոշակի պաշտոններ կամ զրկվել է որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից,
- նախորդ երեք տարվա ընթացքում եղել է սնանկանալու պատճառով լուծարված և կազմակերպության պարտատերերի օրինական պահանջները չբավարարած կազմակերպության ղեկավար,
- խուսափել է ժամկետային պարտադիր զինվորական ծառայությունից:

Մրցույթի արդյունքները հրապարակվում են մրցույթը անցկացնելուց հետո նույն օրը՝ անմիջապես:

Մրցույթի արդյունքները կարող են բողոքարկվել դատական կարգով:

Մրցույթին մասնակցելու համար դիմումների (փաստաթղթերը՝ բնօրինակներով) ներկայացման վերջին ժամկետն է 2008թ. նոյեմբերի 28-ը, ժամը 13 00-ն:

Դիմումները պետք է ներկայացվեն՝ ք.Երևան, Տիգրան Մեծի 4, Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության, քարտուղարություն:

Մրցույթը կանցկացվի Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունում (ք.Երևան, Տիգրան Մեծի 4), 2008թ. դեկտեմբերի 29-ին, ժամը 14 30-ն:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար կարող եք դիմել Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն, կամ զանգահարել 52-35-36 հեռախոսահամարով:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ Ք. ԵՐԵՎԱՆ, Դ. ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/ ՀԱՍՑԵՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. սեպտեմբերի 25-ի թիվ 1075-Ն որոշման, «Հայաստանի Հանրապետության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողով» պետական կառավարչական հիմնարկի հաշվեկշռում գտնվող օտարման ենթակա տրանսպորտային միջոցը

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Թողարկման/ ձեռքբերման տ/թ.	Գնահատված արժեքը 24.07.08թ. դրությամբ /դրամ/	08.12.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	08.12.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	23.12.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	23.12.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	07.01.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	07.01.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	22.01.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	22.01.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-3110» (պ/h 297 LL 01)	1997թ./1997թ.	1669000	1669000	83450	1335200	66760	1068160	53408	854528	42727

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	06.02.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	06.02.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	23.02.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	23.02.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	10.03.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	10.03.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	25.03.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	25.03.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	09.04.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	09.04.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-3110» (պ/h 297 LL 01)	683623	34182	546899	27345	437520	21876	350016	17501	280013	14001

*Համաձայն Հայաստանի Հանրապետության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի 2008թ. հոկտեմբերի 8-ի թիվ ԱԿ-2081Տ գրության, ավտոմեքենայի շարժիչը խափանված է, թափքի վրա առկա են ճզմված և կոռոզիայի ենթարկված մակերեսներ:

***Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. սեպտեմբերի 25-ի թիվ 1075-Ն որոշման, Հայաստանի Հանրապետության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի նախագահը աճուրդի հաղթողի կողմից առաջարկված գնի վճարումից հետո աճուրդի հաղթողի հետ մեկամսյա ժամկետում կնքում է առուվաճառքի պայմանագիր, դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը՝ 18000 դրամ (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը), ինչպես նաև գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված օրենքով սահմանված վճարներն ու տուրքերը:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Բոլոր աճուրդները սկսվում են ժամը 11:00-ին:

Աճուրդով չվաճառված գույքի մեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջորդ աճուրդի ժամանակ նվազեցվում է վերջին աճուրդի գույքի մեկնարկային գնի 20 տոկոսի չափով:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք, ինչպես նաև համայնքները, որոնք յուրաքանչյուր աճուրդի համար աճուրդի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն՝ ք. Երևան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) ներկայացրել՝

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է՝ յուրաքանչյուր աճուրդի համար յուրաքանչյուր գույքի մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, մուտքագրման հաշիվն է «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը.

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գույքի գնի մեջ չի ներառվում և անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները և լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Աճուրդի մասնակիցների անձնագրի առկայությունը պարտադիր է:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչև աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վաճառվող լոտերին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչև աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածում՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչև 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչև 14:00):

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին և յուրաքանչյուր մասնակցին, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը:

Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում և տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող և ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը:

Աճուրդում չհաղթող մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է մեկ օրվա ընթացքում վերջինիս դիմելուց հետո եռօրյա ժամկետում:

Վաճառվող լոտերը գտնվում են ք. Երևան, Սարյան 22 հասցեում, ծանոթանալու համար զանգահարել հետևյալ հեռախոսահամարով՝ 52-85-40:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) և լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք. Երևան Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխությունները ու լրացումները կհրապարակվեն այն ձևով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը վարձակալությամբ տրամադրում է տարածք

Հասցե	Ազատ տարածք	/ք.մ./
ք.Երևան,Փ.Բուզանդի 1/3	ցոկոլային հարկ	100
Արմավիրի մարզ, ք Էջմիածին (Վաղարշապատ), Նար-Դոսի փողոց N1բ	երկրորդ հարկ	398.5
Կոտայքի մարզ,գյուղ Ձորեժ, «Երկրագործության և բույսերի պաշտպանության գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի N5 լաբորատոր շենք		219.1

Անհրաժեշտության դեպքում զանգահարել 58-35-40 հեռախոսահամարով, կամ դիմել ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն՝ Երևան, Տիգրան Մեծի 4 հասցեով:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

2008թ. նոյեմբերի 1-ի **«Ազգ»** օրաթերթի թիվ 202(4096) թողարկման մեջ հրապարակված ՀՀ կառավարության 2008թ. սեպտեմբերի 25-ի թիվ 1075-Ն որոշմամբ մասնավորեցվող Արարատի «Բերրիություն» բաց բաժնետիրական ընկերության պետական սեփականություն հանդիսացող բաժնետոմսերի աճուրդի հայտարարության մեջ «Աճուրդին մասնակցելու իրավունք են ձեռք բերում մասնավորեցման այն սուբյեկտները, որոնք մինչև 2007թ. հուլիսի 9-ը, ժամը 17:00...» փոխարեն կարդալ «Աճուրդին մասնակցելու իրավունք են ձեռք բերում մասնավորեցման այն սուբյեկտները, որոնք մինչև 2008թ. դեկտեմբերի 1-ը, ժամը 17:00...»

Աճուրդային հանձնաժողով

Մասնավորեցում

Ուղղում

«Ազգ» օրաթերթի 01.11.2008թ.-ի «Մասնավորեցում» ներդիրում հրապարակված «Ռադիո» ՓԲԸ-ի բաժնետոմսերի մասնավորեցման մրցույթի անցկացման մասին հրապարակային ծանուցման մեջ տեղ է գտել բացթողում: Հաշվի առնելով, որ բացթողումը բերում է հրապարակային ծանուցման մեջ էական պայմանի փոփոխության, առաջնորդվելով 2006թ.-ի ապրիլի 27-ի ՀՀ կառավարության «Պետական գույքը մրցույթով մասնավորեցնելու (օտարելու) կարգը հաստատելու եւ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 1998 թվականի հոկտեմբերի 29-ի N 669 որոշման ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 820-Ն որոշման 15, 16 կետերի պահանջներով, անհրաժեշտություն է առաջացել չեղյալ հայտարարել նախկին 01.11.2008թ.-ի հրապարակային ծանուցումը եւ հրապարակել մրցույթի անցկացման մասին ստորեւ ներկայացված հրապարակային ծանուցումը:

ՀՀ ԿԱ պետական գույքի կառավարման վարչության մրցութային հանձնաժողով

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

մրցույթի անցկացման մասին (ծածկագիր՝ 771-Ն)

Ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2008թ.-ի հուլիսի17-ի թիվ 771-Ն որոշման՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը հրավիրում է մասնավորեցման բոլոր սուբյեկտներին՝ մասնակցելու «Ռադիո» ՓԲԸ-ի բաժնետոմսերի մասնավորեցման մրցույթին (ծածկագիր՝ 771-Ն):

1. Ընդհանուր տեղեկություններ		ՀՀ, Գեղարքունիքի մարզ, գ. Նորատուս
1.1.	Ընկերության հասցեն	N 771-Ն, 17.07.2008թ.
1.2.	ՀՀ կառավարության որոշման համարը եւ ամսաթիվը	3314,82
1.3.	Ընկերության շենքերի, շինությունների ընդհանուր մակերեսը (ք/մ)	17,94245
1.4.	Զբաղեցրած ընդհանուր հողային տարածքը (հա)	
1.5.	Տեղեկություններ անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին	Անշարժ գույքի սեփականության (օգտագործման) իրավունքի գրանցման վկայականներ՝ N 1960746, 11.07.2005թ., N 2442329, 15.08.2007թ., N 2442331, 22.08.2007թ., N 2442330, 22.08.2007թ., N 2442332, 15.08.2007թ. N 2442306, 22 .08.2007թ.
1.6.	Գործունեության հիմնական տեսակը	ձայնի ուժեղացում, մասսայական միջոցառումների ժամանակ սինխրոն թարգմանություն, ռադիո-հեռուստատեսային սարքավորումների վաճառք եւ նորոգում
1.7.	Ընկերության բաժնետոմսերի գնահատված արժեքը (հազ. դրամ)	1 194 814
1.8.	Պետական բաժնեմասը (տոկոս)	100
1.9.	Մասնավորեցման ենթակա բաժնետոմսերի նվազագույն գինը (հազ.դրամ)	1 194 814

2. Ընկերության հաշվեկշռի ցուցանիշներ (01.10.2007թ. դրությամբ)

(հազ.դրամ)

Հ/Հ	Ցուցանիշի անվանումը	Հաշվեկշռային արժեքը	Գնահատված արժեքը
2.1.	Ոչ ընթացիկ ակտիվներ, այդ թվում	1465054.862*	501541.82
2.1.1.	Հիմնական միջոցներ (բացառությամբ անշարժ գույքի), այդ թվում՝	1336577.824	427740.02
•	կառուցվածքներ եւ փոխանցող հարմարանքներ /95 հատ/	562522.045	184174.38
•	մեքենաներ եւ սարքավորումներ /289 հատ/	467202.289	126061.68
•	տրանսպորտային միջոցներ /18 հատ/	65600.125	20756.78
•	արտադրական, տնտեսական գույք, գործիք եւ այլ /474 հատ/	34408.627	11389.22
•	բանող եւ մթերատու անասուններ /2 հատ/	53.619	400.0
•	շահագործման մեջ չգտնվող հիմնական միջոցներ /55հատ/	206791.119	84957.96
2.1.2.	Անշարժ գույք, այդ թվում՝	121674.838	52831.6
•	շենք-շինություններ /22 հատ/	121674.838	52831.6
2.1.3.	Ոչ նյութական ակտիվներ	6802.2	6802.2
2.1.4.	Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	14168.0	14168.0
2.2.	Ընթացիկ ակտիվներ	735551.0	735551.0
2.3.	Պարտավորություններ /ոչ ընթացիկ եւ ընթացիկ/, այդ թվում՝	42 279	42 279
2.3.1.	Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ, այդ թվում	-	-
2.3.2.	Ընթացիկ պարտավորություններ, այդ թվում	42279	42279
•	ՀՀ բյուջեի նկատմամբ	1867	1867
•	առեւտրային կրեդիտորական պարտքեր	24092	24092
•	պարտավորություններ անձնակազմին աշխատանքի վարձատրության գծով	15472	15472
•	այլ կրեդիտորական պարտքեր	462	462
•	այլ ընթացիկ պարտավորություններ	386	386

* Ներկայացված են հիմնական միջոցների սկզբնական արժեքները

2.4. Համաձայն ՀՀ կառավարության 17.07.2008թ. N 771-Ն որոշման, Ընկերությունը 1999-2007 թվականների տնտեսական գործունեության արդյունքներով վճարման ենթակա տուգանքների գծով պարտավորություններ չունի:

3. Մրցույթին մասնակցելու պայմանները

Մրցույթին մասնակցելու իրավունք ունեն մասնավորեցման այն սուբյեկտները (կամ նրանց լիազոր ներկայացուցիչները), որոնք սահմանված կարգով վճարել են մրցույթի նախավճարը (տես 6.1 եւ 6.2 կետերը) եւ 6.3 կետում նշված ժամկետում ներկայացրել են մրցույթի մասնակցության հայտ (ձեւը կարելի է ստանալ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունից, 438 սենյակ), որը ներառում է հետեւյալ փաստաթղթերը՝

- գրավոր առաջարկ մրցույթի պայմանների վերաբերյալ (տես՝ 4.12 կետը),
- նախավճարի մուծումը հաստատող փաստաթղթերի պատճենները,
- գրանցման եւ հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները (իրավաբանական անձանց համար), խաղաչափերի համար՝ անձնագրի պատճենը, սոցիալական քարտի պատճենը,
- հայտատուի կողմից տրված լիազորագիր (եթե մրցույթին ներկայանում է լիազորված անձը),
- գործարար ծրագիր (առաջիկա 3 տարիների կտրվածքով),
- իրավաբանական անձանց համար նաեւ գրավոր հավաստում առ այն, որ Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով կամ ղիմողի (հայտատուի) կանոնադրությամբ տվյալ գույքը տվյալ ձեւով գնելու համար պետական համապատասխան մարմինների կամ ներին մարմինների (խորհուրդ, ընդհանուր ժողով) համաձայնությունը չի պահանջվում, կամ պահանջվող համաձայնությունները ստացված են՝ կցելով այդ համաձայնագրերը:

4. Մրցույթի մասնակցության հայտերի ներկայացման կարգը

4.1. Մրցույթի մասնակցության հայտերը ներկայացվում են ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի
4.1. Մրցույթի մասնակցության հայտերը ներկայացվում են մինչեւ 6.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը:
կառավարման վարչություն՝ մինչեւ 6.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը: ... համար անհրաժեշտ՝ 3-րդ կետում նշված փաստաթղթերով,
Մրցույթի մասնակցության հայտերը՝ մրցույթի մասնակցության համար անհրաժեշտ հայտերի (ծրարների) ներ-
ներկայացվում են սոսնձված եւ ստորագրված ծրարով՝ անձամբ կամ փոստով: Փոստով ուղարկված հայտերի (ծրարների) ներկայացման ժամկետ է համարվում ծրարի Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կա-
կայացման ժամկետ է համարվում ծրարի Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն մուտքի օրը եւ ժամը:
4.2. 4.1. կետին չհամապատասխանող հայտերն առանց ծրարը բացելու վերադարձվում են հայտ ներկայացնողին:
4.3. Մրցույթի հայտատուները՝ մինչեւ մրցույթի մասնակցության հայտերի ընդունման վերջնական ժամկետի ավարտը (մինչեւ 6.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը) կարող են փոփոխել կամ հետ վերցնել հայտը: Մրցույթի հայտի փոփոխությունը կատարվում է հայտերի ներկայացման կարգով՝ ծրարի վրա ավելացնելով «փոփոխում» բառը:
Մրցույթի մասնակցության հայտերի ընդունման վերջնական ժամկետի ավարտից հետո (մինչեւ 6.3 կետում նշված ժամկետի լրանալուց հետո) ներկայացված հայտի փոփոխության կամ հետ վերադարձման դիմումները ենթակա չեն քննարկման:

4.4. Մրցույթի մասնակիցների՝ մրցութային պայմաններին համապատասխան ներկայացրած առաջարկությունները պետք է արտահայտված լինեն թվային ցուցանիշներով եւ փոքր չլինեն ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված նվազագույն արժեքից (տես 4.12 կետը):

4.5. Մրցույթին ներկայացվող փաստաթղթերը ներկայացվում են տպագիր կամ պարզ ընթեռնելի ձեռագրով:
Մրցութային առաջարկները ներկայացվում են հայերեն լեզվով, իսկ օտար լեզուներով գրված փաստաթղթերը կարող են ուղեկցվել թարգմանություններով: Թարգմանությունների բացակայության դեպքում փաստաթղթերը կթարգմանվեն հանձնաժողովի կողմից:

4.6. Ծրարը պետք է հասցեագրված լինի մրցութային հանձնաժողովին՝ նշելով մասնավորեցվող օբյեկտի անվանումը եւ մրցույթի ծածկագիրը (ծածկագիր՝ 771-Ն):

4.7. Մրցութային առաջարկները կարող են ընդունվել նաեւ ֆաքսիմիլային կապով: Ստացված փաստաթղթերը ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունում դրվում են ծրարի մեջ եւ փակվում:
Ներկայացված ծրարները ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության կողմից կնքվում եւ ծածկագրվում են:

4.8. 6.3 կետում նշված ժամկետի լրանալուց հետո ներկայացված առաջարկները չեն ընդունվում:

4.9. Մրցույթի հայտը գրանցվում է հատուկ գրանցամատյանում՝ հայտատուին տալով ստացական մրցույթի մասնակցության հայտը ընդունելու վերաբերյալ:

4.10. Մրցույթի հայտատուները 6.2 կետում նշված հատուկ հաշվին մուծում են մրցույթի մասնակցության նախավճար 6.1 կետում նշված գումարի չափով:
Մրցույթում հաղթող ճանաչված մասնակցի նախավճարը ընդգրկվում է մասնակցի կողմից առաջարկված գույքի մասնավորեցման (օտարման) գնի մեջ: Մրցույթում հաղթող ճանաչված մասնակցի (կամ նրա լիազոր ներկայացուցչի) կողմից մրցույթի արդյունքների արձանագրությունը չստորագրելու, հետագա վճարումները չկատարելու եւ (կամ) պայմանագիր չկնքելու դեպքում նախավճարը չի վերադարձվում եւ մասնավորեցումը (օտարումը) համարվում է չկայացած:
Մրցույթում հաղթող չճանաչված մասնակիցները, ինչպես նաեւ մասնակցի կարգավիճակ չստացած հայտատուները, մրցույթի մասնակցության նախավճարի վերադարձման նպատակով պետք է դիմեն ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությանը:
Հայցային վաղեմության ընդհանուր ժամկետում մրցույթում հաղթող չճանաչված հայտատուի (կամ նրա լիազոր ներկայացուցչի) կողմից համապատասխան դիմում չներկայացնելու դեպքում մրցույթի մասնակցության նախավճարը հաշվանցվում է Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի համապատասխան հաշվին:

4.11. Մրցույթի պահանջներին մրցութային առաջարկի անհամապատասխանության դեպքում մրցութային առաջարկ ներկայացրած սուբյեկտին մրցույթի մասնակցի կարգավիճակ չի տրվում եւ մրցութային առաջարկը հանվում է հետագա քննարկումից:

4.12. Մրցույթի հաղթողի որոշման համար առաջադրվում են հետեւյալ պայմանները.
մասնավորեցվող բաժնետոմսերի համար առաջարկվող գինը (նվազագույն գինը՝ 1194814 հազ. դրամ),
ներդրումների չափը՝ առաջիկա 3 տարիների կտրվածքով,
սոցիալական երաշխիքներ, այդ թվում՝ աշխատատեղերի եւ միջին աշխատավարձի վերաբերյալ:

4.13. Մրցույթի հաղթող է ճանաչվում այն մասնակիցը, որի առաջարկն առավելագույն չափով է բավարարում մրցույթի պայմաններին:

5. Վճարումներ եւ պայմանագրի կնքում

5.1. Մրցույթի հաղթողը 10-օրյա ժամկետում ստանում է մրցույթի արդյունքների հաստատված արձանագրության օրինակը: Մրցույթի մյուս մասնակիցները կարող են ստանալ արձանագրության պատճենները:

5.2. Մրցույթի հաղթողը բաժնետոմսերի գինը պետք է վճարի 7-ամյա ժամկետում, յուրաքանչյուր տարի՝ հավասարաչափ, բաժնետոմսերի գնի առաջին վճարումը կատարելով մրցույթի արձանագրությունն ստանալու օրվանից մեկամսյա ժամկետում՝ Հայաստանի Հանրապետության արժույթով՝ բաժնետոմսերի վաճառքի գնի 70%-ն ուղղելով ՀՀ պետական բյուջե, իսկ 30%-ը՝ համապատասխան համայնքի ֆոնդային բյուջե՝ ըստ ընկերության գտնվելու վայրի:

5.3. Համաձայն ՀՀ կառավարության 17.07.2008թ. N771-Ն որոշման՝ մրցույթի հաղթողի կողմից առաջարկված գնի առաջին վճարումը կատարելուց հետո մեկամսյա ժամկետում ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը գնորդի հետ կկնքի մասնավորեցման պայմանագիր՝ դրանում, մասնավորապես, նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է 10 տարվա ընթացքում պահպանել ընկերության գործունեության պրոֆիլը, միջազգային եւ օտարերկրյա կազմակերպությունների պատվերով ռադիոծրագրերի հեռարձակումը նախապես համաձայնեցնել ՀՀ կառավարության լիազոր մարմնի հետ, իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը՝ 5 160 927 դրամ (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը), ինչպես նաեւ գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված վճարներն ու տուրքերը՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

5.4. Մրցույթով մասնավորեցման արդյունքում գնորդը հանդիսանում է նաեւ գնահատման պահից հետո առաջացած իրավունքների եւ պարտավորությունների իրավահաջորդը:

5.5. Սահմանված ժամկետում վճարումները չկատարելու դեպքում մրցույթի հաղթողի վճարած նախավճարի գումարը նրան հետ չի վերադարձվում, եւ մրցույթը համարվում է չկայացած:

6. Մրցույթի անցկացման այլ պայմաններ

6.1	Մրցույթի նախավճարի չափը	59740.7 հազ. դրամ
6.2	Մրցույթի նախավճարի մուտքագրման հատուկ հաշիվը	Թիվ 1 տեղական գանձապետական բաժանմունք դրամային - 900013145017
6.3	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վերջին ժամկետը	2008 թվականի դեկտեմբերի 9-ը, ժամը՝ 13:00
6.4	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վայրը	ք.Երեւան, Տիգրան Մեծի 4, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն,438 սենյակ
6.5	Մրցույթի անցկացման օրը, ժամը եւ վայրը	2008 թվականի դեկտեմբերի 12-ը, ժամը՝15:00 ք.Երեւան, Տիգրան Մեծի 4, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն
6.6	Ֆաքսիմիլային կապ	*(37410) 581441*
6.7	Ինտերնետ	*URL: //www.privatization.am*

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն՝ 581441 հեռախոսահամարով:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը հրավիրում է աճուրդի, որը տեղի կունենա 2008թ. դեկտեմբերի 18-ին, ժամը 11:00-ին «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությունում, հասցեն՝ ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

ՀՀ կառավարության 2008թ. հոկտեմբերի 16-ի թիվ 1166-Ն որոշմամբ մասնավորեցվող «Շինարարություն, բարեկարգում» պետական փակ բաժնետիրական ընկերության բաժնետոմսերը վերանվանված «Շինարարություն, բարեկարգում» փակ բաժնետիրական ընկերության

N	Ընկերության անվանումը	Հասցեն	Ընկերության ակտիվները	Ընկերության գնահատված մեծությունը (առ 09.07.08թ.) դրամ	Ընկերության պարտավորությունները (հազ.դրամ)	Ընկերության գնահատված մեծությունը (առ 09.07.08թ.) դրամ	Բաժնետոմսերի վաճառքի մեկնարկային գինը (դրամ)
1	«Շինարարություն, բարեկարգում» ՊՓԲԸ-ի բաժնետոմսերը	ՀՀ, ք. Երեւան, Արգիշտի 1	հիմնական միջոցներ (բացառությամբ անշարժ գույքի)	8230500	առ 01.04.08թ.՝ 12738	2867000	2867000
			անշարժ գույք	-	այդ թվում՝		
			ոչ նյութական ակտիվներ	-	կրեդ.պարտք՝ գնումների գծով՝ 284,		
			այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	-	կարճ. կրեդ. պարտք պետ. բյուջեին՝ 12152,		
			ընթացիկ ակտիվներ	7375000	այլ ընթացիկ պարտավորություններ՝ 302:		

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. հոկտեմբերի 16-ի թիվ 1166-Ն որոշման՝
-բացի նշված պարտավորություններից մասնավորեցումից հետո այլ պարտավորություններ ի հայտ գալու դեպքում վաճառողը պատասխանատվություն չի կրում:
- ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության պետը աճուրդի հաղթողի կողմից առաջարկված բաժնետոմսերի վաճառքի գնի վճարումից հետո մեկամսյա ժամկետում գնորդի հետ կնքում է մասնավորեցման պայմանագիր, դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը՝ 93600 դրամ (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը):

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Աճուրդին կարող են մասնակցել մասնակցության իրավունք ձեռք բերած մասնավորեցման սուբյեկտները կամ նրանց կողմից լիազորված անձինք:

Աճուրդին մասնակցելու իրավունք են ձեռք բերում մասնավորեցման այն սուբյեկտները, որոնք մինչեւ 2008թ. դեկտեմբերի 17-ը, ժամը 17:00 ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպություն (ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) են ներկայացրել՝
- աճուրդի մասնակցության հայտը,
- աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը (աճուրդի նախավճարի չափն է՝ 143350 դրամ),
- իրավաբանական անձինք ներկայացնում են հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները:

Նախավճարի մուտքագրման հաշիվն է՝ թիվ 1 տեղական գանձապետական բաժանմունքի աճուրդի մասնակցության նախավճարի դրամային թիվ 900013145025:

Աճուրդի մասնակիցները պետք է ձեռք բերեն աճուրդի մասնակցի տոմս, որի գինն է 5000 դրամ, աճուրդի մասնակից չհանդիսացող անձանց (դիտորդների) տոմսի գինն է 3000 դրամ:

Աճուրդում հաղթողը պարտավոր է տեղում (30 րոպեի ընթացքում) վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 5 %-ի չափով գումար, որը նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ սահմանված ժամկետում (10 օրյա ժամկետում), հետագա վճարումների չկատարման դեպքում չի վերադարձվում:

Վճարումները կատարվում են Հայաստանի Հանրապետության արժույթով:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար կարող եք դիմել ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպություն, զանգահարել 23-73-00 հեռախոսահամարով, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխությունները ու լրացումները կհրապարակվեն այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հայտարարությունը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

Սարոյան-100

Մանուել Թոլեգյան. զրուցում են արվեստի շուրջը

Նկարչությունը

Մ. Թ.- Բարի: Իսկ բնության հանդեպ արվեստագետի վերաբերմունքի՞ց, նրա հակազդեցությունի՞ց է ծնունդ առնում նկարչությունը: Պատկերը կամ կտավը նրա պատասխա՞նն է այն ամենին, ինչ նա տեսնում է եւ սովորում բնությունից:

Վ. Ս.- Մենք մի վայրկյան անգամ չենք կարող անջատվել բնությունից...

Մ. Թ.-... կամ էլ բնությունը մեզանից:

Վ. Ս.- Մենք ինքներս բնություն ենք:

Մ. Թ.- Անշուշտ, բայց հիշենք հին ասացվածքը, որ պատգամում է. «**Բնությունը սովորեցնում է, արվեստը՝ քարոզում**»: Արվեստագետը հում նյութը, տեսանելի առարկան վերցնում է բնությունից: Բնությունը այն ակունքն է, որից սովորում է, որից «վերցնում» է իր թեմաներն ու գաղափարները: Նա օգտագործում է բնության «առարկաները», նյութերը:

Վ. Ս.- Ի նկատի ունես նյութական աշխարհի պարգեւները:

Մ. Թ.- Այո, նյութական, քանի որ նկարիչը պարտավոր է օգտագործել ներկեր, վրձիններ, կտավներ: Նկարչի աշխատանքն սկսում է իր մտահղացումներին, իր գաղափարներին արտահայտություն, ձեւ, մեկնաբանություն տալուց, որը նա կատարում է՝ օգտագործելով նյութեղեն այդ առարկաները:

միայն մեր աչքերի, մեր տեսողության միջոցով:

Վ. Ս.- Ընդունելի՞ է քեզ համար այն միտքը, որ ամեն ինչ չէ, որ տեսանելի է:

Մ. Թ.- Անշուշտ: Շատ բաներ անտեսանելի են: Մտքերը, զգացմունքները, գաղափարները, հույզերը, երաժշտությունը, փիլիսոփայությունը, հոտոտելու, շոշափելու, համտեսելու, սիրելու զգացումները աչքերով տեսնել հնարավոր չէ: Օդը տեսանելի չէ: Ոչ էլ դատարկությունը: Բայց ամեն մի ուսուցում առաջին հերթին սկսում է տեսողությունից: Դա իր մեջ պարունակում է անսահման «տեղեկատվական» հնարավորություն: Չենք կարող այն մի կողմ նետել՝ որպես անպետք իր:

Վ. Ս.- Շատ լավ: Այժմ տամ մի հարց, որով հնարավոր կլինի չափել գործելու մեր կարողությունները, որպես արվեստագետներ: Ասացիր, որ ամեն ինչ չէ, որ տեսանելի է մեր աչքերին կամ «հասանելի» մեր զգայարաններին, մեր ըմբռնման կարողությանը...

Մ. Թ.- Այո: Բացի տեսողական եւ այլ զգայարաններով ստացած տեղեկություններից, մենք մեր գիտելիքներն ավելացնում ենք նաեւ այլ միջոցներով: Մենք մեր կյանքը, մեր գործունեությունն առաջ տանելու համար միայն հինգ զգայարաններից չէ, որ օգտվում ենք: Մենք մտավոր կարողություն, ըմբռնողություն, խելք պետք է ունենանք: Բացարձակա-

թե մարմնի ֆիզիկական շարժումներ լինեն, այլ գաղափարների շարժումներ:

Մ. Թ.- Ես լրիվ համաձայն եմ այն մտքի հետ, որ նկարչությունը գաղափարների հետ պետք է առնչվի, եւ ոչ թե բնությունից վերցրած իրի առարկայական, նյութեղեն «արժեքի» հետ:

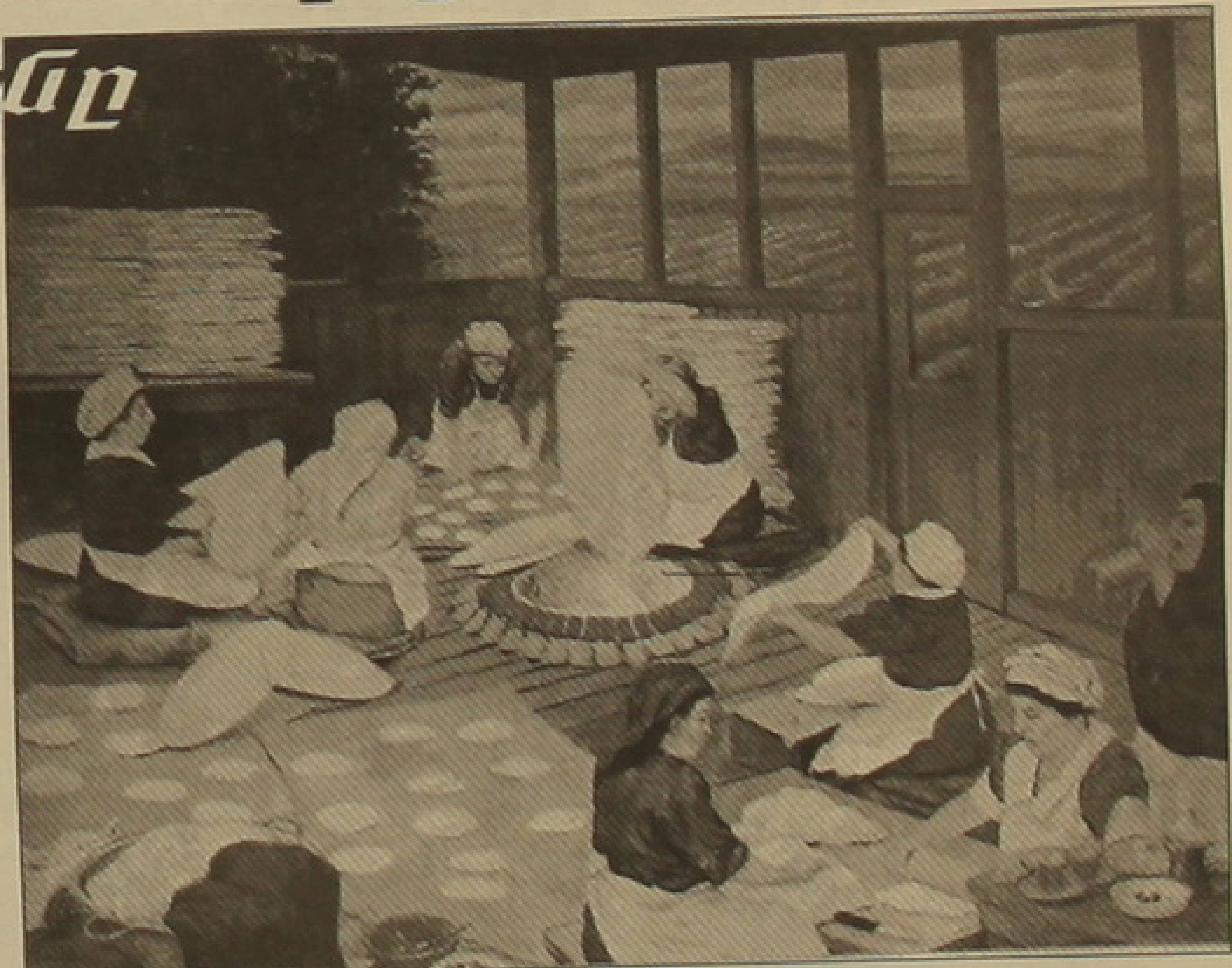

Մանուել Թոլեգյան. «Լավաշ թխողները»
Գեղամ Ղարիբջանյանի հավաքածուից

Վ. Ս.- Այստեղ մեկ ուրիշ խնդիր է առաջ գալիս, թե ինչպե՞ս նյութեղեն է այդ նյութական աշխարհը:

Մ. Թ.- Այո: Գուցե մենք լավ ու վատ արվեստի գործերի մեր քննարկումները շարունակենք հաշվի առնելով նաեւ այդ...

Վ. Ս.-... եւ այն, թե արդյո՞ք բացարձակ նյութեղեն է մեր նյութական աշխարհը:

Մ. Թ.- Ինչքան էլ փորձենք, արվեստում չեմ կարծում, որ կարող ենք փախչել նյութականից, նյութականությունից: Սա հաստատված ճշմարտություն է հատկապես նկարչության մեջ, բայց կարող է ընդունելի չլինել ասենք, գրականության մեջ, քանի որ այնտեղ պատկերները ստեղծվում են մտածողության արդյունքում: Գրողն ու ընթերցողը պատկերներն ու գործողությունները տեսնում կամ պատկերացնում են կոնկրետ բառերի միջոցով, բառերը «ներկում» են պատկերը: Բայց նկարչության մեջ կոնկրետ, ֆիզիկական, նյութեղեն առարկաներ պետք է օգտագործվեն (գծեր, ներկեր, ձեւեր, գույներ, լույս, ստվեր) պատկերներ «ներկայացնելու» համար, եւ դիտողն էլ հենց դրանց միջոցով է հասկանալու ներկայացվածը:

Անշուշտ, ես ի նկատի չունեմ, որ արվեստը, տվյալ դեպքում նկարչությունը, բնության կրկնօրինակումն է: Քավ լիցի: Պարզապես նկարիչը օգտագործում է բնության «ֆիզիկական մատերիան»՝ ներկայացնելու համար պատկերներ, որոնք իրենց հերթին արտահայտում են գաղափարներ ճիշտ այնպես, ինչպես գրողն է արտահայտում գաղափարներ, միայն թե նա դրա համար բառեր է օգտագործում:

Այնպես որ, կարեւոր է հասկանալ, որ նկարչության մեջ գաղափարները, զգացմունքները, մտքերը եւ այն ամենը, ինչ կապված է հոգեւոր արժեքների հետ, առաջին հերթին պետք է իրենց արտահայտությունը գտնեն որոշակի ֆիզիկական, տեսանելի միջոցներով: Այս իմաստով է, որ քիչ առաջ նշեցի, թե նկարիչը չի կարող խուսափել նյութականությունից:

Նա պետք է նյութական միջոցներով արտահայտվի, եւ դա իմ կարծիքով այն առավելություններից մեկն է, որ նկարչությունն ունի մյուս արվեստների հետ համեմատած: Պատկերները, գույները հատկապես որոշակիորեն, հստակ ներկայացված են նկարում, եւ ոչ թե **սոսկ ակնարկված** կամ թաքնված ինչպես արվեստի այլ տեսակներում: Ի դեպ, կարծում եմ անկարելի է գույներն այդքան ճշգրիտ ներկայացնել արվեստի որեւէ այլ տեսակում, բացի նկարչությունից, որովհետեւ գույների մանրակրկիտ, հստակ սահմանումը կարելի է տալ

պես չենք կարող հենվել մեր զգայարանների վրա: Ինչ վերաբերում է տեսողությանը...

Վ. Ս.- Ճիշտ բնորոշեցիր՝ բացարձակապես բառը օգտագործելով: Համաձայն եմ: Ուրեմն տեսնենք, թե ինչպես կարելի է դասել մեկին, որն զբաղված լինելով տեսողության հետ կապված արվեստի որեւէ մի տեսակով, արտաքինն անտեսելով՝ առարկայի ներքին էությունն է բացահայտում եւ նորանոր գաղափարներով հանդես գալիս: Նման արվեստագետը եթե լավն է, պե՞տք է, որ լավը լինի, շատ հաճախ ստեղծում է այնպիսի մի բան, որը մեծապես հարստացնում է կյանքի մեր փորձառությունը: Այդ պատճառով էլ գտնում եմ, որ անհրաժեշտ է չափազանց համբերատար լինել եւ առաջին հայացքից որպես վատ չբնորոշել նման մեկին, որի գործերը կարող են մի փոքր տարօրինակ թվալ: Դրանք բոլորովին էլ արտառոց կարող են չլինել:

Վերցնենք, օրինակ, Հենրի Մուրի քանդակները, որոնք իմ կարծիքով չափազանց «օրիգինալ» են, հիասքանչ, իսկական, մաքուր արվեստի նմուշներ եւ այն փաստը, որ նա կարողանում է այդ կարծր քարակտորին տալ նման ձեւեր՝ ինքնին հրաշալի, զարմանալի է, որովհետեւ այդ ձեւերը շատ ազատ են, եւ շարժումներն էլ կարծես ոչ

Լավ, վարպետ նկարիչները երբեք էլ բնության պատկերները նույնությամբ չեն ընդօրինակել, ինչպես լուսանկարչական ապարատը կարող է «ֆիքսել»: Բոլոր արվեստներն էլ, նկարչությունը ներառյալ, այս կամ այն ձեւով օգտագործել են բնության պատկերները՝ որոշակի գաղափարների արտահայտություն տալու նպատակով: Բացառություն չեն կազմում նաեւ Մուրի քանդակները, որոնցում քարի, կավի կամ բրոնզի նյութեղեն հատկանիշը շաղախվելով լույսի հետ՝ որոշակի ձեւ եւ արտահայտություն է տալիս իր գաղափարներին եւ հասկացություններին:

Յուրաքանչյուր նկարիչ, քանդակագործ նույն ձեւով է վարվում: Իհարկե, բոլորն էլ ըստ իրենց մտահղացման, փոխում կամ ձեւափոխում են բնության պատկերները կամ նրանց ֆիզիկական «կառուցվածքը», դրանք հարմարեցնելու այն գաղափարական բովանդակությանը, ինչ իրենք են ցանկանում հաղորդել: Սրանում ոչ մի տարօրինակ կամ արտառոց բան չկա: Արվեստում ձեւափոխելը ընդունված է: Շարունակ օգտվել եմ այդ «հնարից»: Սակայն որոշ արվեստի գործերում բնության այդ պատկերները այն աստիճան են ձեւափոխված, որ բոլորովին «անընթեռնելի» են դառնում: Բայց խոսենք մյուս ծայրահեղության մասին: Քննարկենք հին հունական քանդակագործությունը կամ այն, ինչ անվանում ենք այժմ «ավանդական քանդակագործություն», որտեղ պատկերները ներկայացված են շատ հստակ, ռեալիստական եւ հասկանալի ձեւով: Որն է քո մոտեցումը դրանց նկատմամբ:

Վ. Ս.- Ավանդական քանդակագործություն ասելով մենք սովորաբար հասկանում ենք նյութի ճշգրիտ, եթե կարելի է ասել «տառացի» ներկայացումը, որտեղ առկա են ձեւի, իմաստի, նրբության եւ համաչափության բոլոր հատկանիշները:

Մ. Թ.- Ճիշտ այդպես: Որպես 20-րդ դարի քաղաքացի ենթադրում էի, որ այդպես կպատասխանես: Բայց հույների համար դա այդպես չէր: Դա այնքան «տառացի» կամ այնքան «իրական» չէր, ինչքան մենք ենք պատկերացնում: Նրանց համար քանդակում պատկերվածը ֆիզիկականից, նյութականից ավելի հոգեկան, խորը հուզական մի բան էր: Նրանք դրանց նայում էին որպես խորհրդանշաններ, որոնք արտահայտում էին այն իմաստներն ու գաղափարները, որ իրենք փայփայում էին ու հավատում: Արվեստի այս հասկացությունը պաշտպանվում էր ամբողջ հասարակության բարոյական, հոգեւոր, մտավոր եւ քաղաքական հատկանիշների կողմից: Այլ կերպ ասած, հաճախ մերկ ներկայացված տղամարդու կամ կնոջ կերպարը ինչքան էլ ռեալիստական լինեեր, միեւնույնն է առաջին հերթին ընկալվում էր ոչ թե որպես սոսկ միս ու արյուն ունեցող «մարմնական» մի կերտվածք, այլեւ որպես իրական աստված կամ աստվածուհի: Այսինքն **ֆիզիկապես** անծանոթ կերպարը դառնում էր **հոգեպես** հարազատ, ծանոթ եւ ընդունելի:

Իհարկե, մեզ՝ 20-րդ դարում ապրողներիս համար, այդ կերպարները կորցրել են իրենց հոգեւոր նշանակությունը եւ այդ պատճառով էլ մեզ թվում է, թե դրանք «տառացի» ընդօրինակումներ են: Ճիշտ բնորոշեցիր, որ դրանցում մենք գնահատում ենք ձեւի, նրբության եւ համաչափության հատկանիշները:

Այս մոտեցումը ճիշտ է, եթե ընդունենք, որ մեր քաղաքակրթությունը արմատապես տարբեր է հունականից: Փոխվել են բարոյականի նորմերը, հոգեւորի հասկացությունները: Մենք հեռացել ենք այն հոգեւոր գաղափարներից եւ իմաստներից, որ այդ քանդակները արտահայտել են ժամանակին:

Բայց փաստը մնում է փաստ, որ կերպարներին ներկայացնելու արվեստագետների ձեւը չի փոխվել: Հույն արվեստագետն ու մերօրյա արվեստագետը, անկախ դրանից, թե ռեալիստական պատկեր է ներկայացնում, թե աբստրակտ, օգտվում է միեւնույն բնությունից վերցված ֆիզիկական, կոնկրետ նյութերից՝ արտահայտելու համար իր գաղափարները:

Վերադառնալով Մուրի գործերին կամ վերցնելով որեւէ ժամանակակից արվեստագետի գործերը՝ ինչպե՞ս է, որ նրանցում արվեստագետները կարողանում են դարի ոգուն, քաղաքակրթության էությանը արձագանքել: Ասեմ, որ ինձ չի հետաքրքրում այն, թե ինչ նյութ են նրանք օգտագործում: Հույներն էլ դրանով չէին մտահոգված, այլ այն, թե հոգեւոր ի՞նչ գաղափարներով են մոտենում իրենց ստեղծագործություններին: Կարո՞ղ ես մի քանի խոսք ասել այս մասին:

Վ. Ս.- Դե, նրանք էության մեջ են մտնում, խորանում: Ֆիզիկական ձեւից անցնում են հոգեւոր ոլորտներ, ներթափանցում կերպարի ներքին շերտերի մեջ եւ վարպետորեն ներկայացնում դրանք: Հնարավոր չէ Հենրի Մուրի քանդակներին նայել եւ չզգալ այդ կերպարների ներքին տրամադրությունները:

Մ. Թ.- Սկսում եմ հասկանալ: Բայց կարծո՞ւմ ես, որ Մուրի քանդակները ինչ-որ բան ասում են մեր կյանքի, մեր ապրելակերպի մասին: Կարողացե՞լ են նրանք այդ միտքը հաղորդել քեզ: Ճիշտն ասած, ինձ վրա այդպիսի տպավորություն չեն թողնում, հակառակ, որ շատ հարգում եմ նրա գործադրած ջանքերը:

Վ. Ս.- Օ, այո:

Մ. Թ.- Այլ կերպ ձեւակերպեմ հարցս: Քո կարծիքով կյանքն ընդհանրապես ֆիզիկակա՞ն փորձառություն է, այսինքն ա՞յն է, ինչ մենք տեսնում ենք մեր աչքերով:

Վ. Ս.- Անշուշտ:

Մ. Թ.- Ժայռը, քարը, քո կարծիքով ֆիզիկակա՞ն գոյություններ են:

Վ. Ս.- Իհարկե: ■

Գոհարներ՝ Իրանից

ԼԱՐԻՍԱ ԹՈՓՉՅԱՆ

Հաճելի է, որ վերջերս մենք էլ ավելի հաճախ ենք հնարավորություն ստանում մերձենալ Իրանի թե՛ ավանդական, եւ թե՛ ժամանակակից արվեստներին: Բավական է արդեն հիշել միայն վերջին մի քանի ամիսների ընթացքում Ազգային պատկերասրահում Ժանեթ Լազարյանի կողմից ցուցադրած «Ղաջարական կերպարվեստ» դիմանկարների եւ ձեռագրերի հավաքածուն, իսկ ավելի վաղ` մեր հանդիսատեսին «Ոսկե ծիրան» միջազգային կինոփառատոնի օրերին գեղագույն-հաճույք պարգեւած «Աշխարհի ծայրին» (ռեժ. Ա. Սաֆարի) մրցանակակիր ֆիլմը:

Եվ ահա նոր անակնկալ` այս անգամ արդեն ՀԱՅՖԵՍՏ կատարողական արվեստների միջազգային փառատոնի շրջանակներում - Թեհրանի «84 Թատրոն» խմբի «Երեք տեսակես» ներկայացումը, որն ավելի ստույգ կբնութագրվեր փերֆորմանս բառեզրով. մի քանի զուգահեռ ծավալվող կենդանի գործողությունների շարք, հանդիսատեսի անմիջական մասնակցությամբ:

Այդ երեկո Տիկնիկային պետական թատրոնի ճեմասրահի ձախակողմյան հատվածը առաստաղից կախված լարերով ամրացված կիսաթափանցիկ սպիտակ կտորների միջոցով կառուցված պատնեշների շնորհիվ վերածվել էր լաբիրինթոսի: Ներկայացման գրական հենքի հեղինակը` Ալի Ակբար Ալիզադը հրավիրեց հանդիսատեսին մտնել այդ խորհրդավոր տարածք: Ակամայից ներգրավվելով գործողությանը` մենք շարանով դանդաղ անցանք մի քանի նեղ, վերացական պատկերներով պատված ոլորանների միջով եւ հայտնվեցինք առաջին «սենյակում», որտեղ հայտնաբերեցինք «Թիվ 3 կնոջը»: Գործողությունը ծավալվում էր միաժամանակ երկու «հարթակներում», իսկ դրանց եւ հանդիսատեսին «կապում էր» «Թիվ 2 կինը», ով իր իսկ ձեռքով «գործած» օձաձեւ պղպջակների քողի ներքո, տարված իր մտքերով ու կիսաձայն կրկնելով նույն տեքստը, լուսնոտի պես շրջում էր հանդիսատեսների միջեւ այդ նույն լաբիրինթոսում` անակնկալ հայտնվելով դեմ-դիմաց, կամ կողքից, անարգել ու անհաղորդ ճեմում էր «սենյակներում»... Ասենք, սկզբից «սենյակներ» էին մտնում նաեւ անակնկալի մատնված դիտողները, բայց հաջորդ վայրկյանին ինչ-որ բան հուշում էր, որ սա կերպարի անձնական տարածքն է, եւ մարդիկ հուշիկ հեռանում էին «սենյակներից»` գերադասելով հետեւել իրադարձություններին «սենյակի պատերում» հերոսուհու («Թիվ 1 կնոջ») կողմից մկրատով բացվող անցքերից, կամ էլ «Թիվ 3 կնոջ» «սենյակի» դռնից:

... Առաջին սենյակի հատակին շաղ էին տված անթիվ գնդասեղներ: Հերոսուհին` լքված, անընդմեջ կրկնվող ողբի եթնիկ մեղեդին շուրթերին, ագում էր իր կորսված սերը ու փորձում վերստին «կարել-կարկատել» իր կյանքը, բնավեր տունը, դանդաղ, հատված առ հատված լաթեր կտրելով պատերից եւ դրանք գնդասեղներով միմյանց ամրացնելով: Ի վերջո նա, այդպես էլ չկարողանալով հաղթահարել իր հոգեկան տվայտանքները` ինքնասպան է լինում (պառկում հատակին, ծածկվում իր այդ ձեռակերտ «սավանով», կրծքին դնում մկրատն ու հանգչում): Տպավորությունն այն աստիճան զորեղ էր, որ պատահաբար կողքիս հայտնված միջին տարիքի անծանոթ մի կին, դիմելով ինձ ասաց. «Ես այնպես վատ եմ զգում ինձ, որ սիրտս ցավում է»:

- Ուրեմն ռեժիսորն ու դերասանուհին հասել են իրենց նպատակին, պատասխանեցի ես:

Հիրավի երեք դերասանուհիներն էլ` Ազադեհ Նասիր Լուն, Միտրա Գորգին եւ Նավալ Շարիֆին` ասես երեք մարգարիտ, իրենց մաքրամաքուր ճերմակ զգեստներով հայտնվեցին մեզանում եւ կարողացան վարպետորեն փոխանցել հանդիսատեսին իրենց հերոսուհիների պատմություններն ու ապրումները:

Երկրորդ սենյակում` զանազան գործողություններ կատարելով մի մեծ գնդակի հետ, բարձրաձայն իր պատմությունն էր անում «Թիվ 3 կինը». ակնհայտ էր, որ նրա խոսքն ու պահվածքը չէին համընկնում: Այս պարագան էլ ավելի էր ընդգծում պահի դրամատիզմը:

Ներկայացման ողջ հայեցակարգը հիմնված է ազգային տարրերի վրա. այն ներառում է թե՛ զգեստների (պարսկական ազգային տարազի եւ հին հունական ողբերգությանը հատուկ զգեստավորման միաձուլում), թե՛ երաժշտական, եւ թե՛ բեմական ձեւավորումը: Սակայն ուշագրավն այստեղ առաջադրված խնդիրների ձեւային լուծումների խիստ ժամանակակից ոճն է: Եվ այդ շարքում թերեւս ամենագրավիչը հանդիսատեսի ազատության գործոնն է: Տարբեր տարիքի անծանոթ մարդիկ ազատ շփվում էին միմյանց հետ, միանգամայն բնականորեն բարձրաձայն մեկնաբանում դերասանուհիների գործողությունները, կարեկցում եւ ափսոսանք հայտնում: Բայց, այնուամենայնիվ, մի աներեւույթ արգելք նույնիսկ ամենահամարձակներին թույլ չէր տալիս դիմել նրանց, կամ էլ միջամտել գործողությանը. այսինքն հանդիսատեսը առավելագույնս ներգրավված լինելով ներկայացման մեջ` նաեւ բնազդաբար ենթարկվում էր ռեժիսորի կողմից հիմնած խաղի կանոններին:

... Թե ինչո՞ւ հատկապես «84Թատրոն» իմ հարցին թատրոնի ռեժիսոր եւ բեմադրության ձեւավորող Նեդա Շահոսին մի պարզ պատասխան տվեց. «Որովհետեւ ստեղծվել է երեք տարի առաջ` 1384 թվին, իսկ հիմա մեզ մոտ 1387 թիվն է»: Անցած տարիների ընթացքում թատրոնի խաղացանկը համալրվել է հինգ ներկայացումներով, այդ թվում նաեւ Ա. Չեխովի «Հոբելյան» եւ «Կարապի երգը» գործերով: Դերասանական կազմում ընդգրկված են Թեհրանի Թատրոնի եւ կինոյի ինստիտուտի ուսանողներ: Ինքը` Նեդան ավարտել է այդ նույն ինստիտուտը երկու տարի առաջ, ներկայացված «Երեք տեսակես»-ի հեղինակ Ալի Ակբար Ալիզադն էլ ինստիտուտի դասախոսներից է: «Դեռ ուսանողական տարիներից ես տարվել եմ արեւմտաեվրոպական դրամատուրգիայով, եւ ինձ հատկապես մոտ են Բ. Բրեխտը եւ Ս. Բեքեթը», ասում է Նեդան: «Իմ հերոսուհիները անընդմեջ սպասման մեջ են, նրանց կենցաղային գործողությունների անվերջ կրկնությունները, կամ էլ խոսքի ու պահվածքի միջեւ եղած հակասությունը նույնպես բնորոշ են վերը նշված հեղինակների հերոսներին: Տեղափոխելով իրադարձություններն ու կերպարները մեր հողի վրա` ես վերամշակում եւ նորովի եմ մատուցում դրանք հանդիսատեսին»:

Ուրախալի էր նաեւ տեղեկանալ, որ թատրոնները Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում մեծավ մասամբ գտնվում են պետության հովանավորության, համապատասխանաբար` ֆինանսական աջակցության ներքո: «84Թատրոն»-ը այդ աջակցությունը չունի եւ, ընդգրկված լինելով ՀԱՅՖԵՍՏ-ի հարակից ծրագրում, ինքնուրույն է հոգացել իր Երեւան գալու ծախսերը: Արդյունքում` շահել է մեր հանդիսատեսը, իսկ թատերախումբը մեկնել է Երեւանից լավագույն տպավորություններով:

... Այս տարի ՀԱՅՖԵՍՏ-ը մեզ մի շարք չափազանց հետաքրքրական ու բազմազան ներկայացումներ պարգեւելուց բացի տվեց նաեւ օտարերկրյա ստեղծագործական խմբերի, ինչպես նաեւ ռեժիսորների հետ համագործակցության առաջին պտուղները: Դա Երեւանում Մ. Ռավենհիլի արած «Դրախտը կորսված է» բեմադրությունն էր` մեր տեղացի դերասանների մասնակցությամբ, ինչպես նաեւ փառատոնի լավագույն ներկայացումների թվին դասված հայ-իտալական համատեղ թատերական նախագիծը` Գ. Նարեկացու «Մատյան ողբերգության» պոեմի հիման վրա ստեղծված Գեղագիտության ազգային կենտրոնի Փոքր թատրոնի եւ «Վերսիլիադանցա» իտալական մշակութային ընկերության «7 զգացողություն» վիզուալ պարային դրաման (ռեժ. Վ. Բաղդալյան): Հուսանք նաեւ, որ արդեն հաստատուն ոտքի կանգնած ՀԱՅՖԵՍՏ-ի բազմաբնույթ միջոցառումների կազմակերպիչներն էլ թե՛ փառատոնի բացումը իրագործելու, եւ թե՛ հանդիսատեսի հետ դրսում ավելի թարմ ձեւերով աշխատելու առումով դասեր կքաղեն մեր հիասքանչ ու հրապուրիչ հյուրերից, ի դեմս Շոն Ռունիի (Կանադա), «Լուֆով դիմակահանդես» խմբի (Լյուքսեմբուրգ) եւ անզուգական «Անտագոն» թատրոնի (Գերմանիա): ■

Գեղագրական արվեստն Իրանում

Նախաիսլամական Իրանում հիմնականում տարածված էին սեպագիր, պահլավական եւ ավեստայական գրերը, սակայն իսլամի ընդունումից հետո իրանցիներն ընդունեցին նաեւ իսլամական այբուբենն ու գրերը: Այն ժամանակ առավել տարածված գրերի տեսակը քուֆա կամ նասխե դադիմ տեսակն էր, որը ձեւավորվել էր իսլամի տարածումից երկու դար առաջ` ղոտական եւ ասորական գրերի միաձուլումից: Հիջրայի կամ արեգակնային օրացույցի չորրորդ դարում (310 թվականին) Էբնե Մողալե Բիզավիե Շիրազին ստեղծեց գրերի այնպիսի մի տեսակ, որը հետագայում ճանաչվեց սկզբունքների (օսուլ-պ.) գրեր անվամբ: Այս գրերի տեսակներից են մոհադեղը, ռեյհանը, սոլսը, նասխը եւ այլն: Սրանք միմյանցից տարբերվում են տառերի արտաքին ձեւով, դրանց միմյանց միանալու եւ տողի վրա գտնվելու բարձրությամբ:

Նրանից մոտ մեկ դար հետո Ալի Էբնե Հալալը որոշակի փոփոխությունների ենթարկեց նասխ գրերն ու ավելի կատարելագործեց դրանք:

Հետագայում Հասան Ֆարսի Քաթեբը տարբեր գեղագիր վարպետների օգնությամբ բազմաթիվ փոփոխությունների ենթարկեց նասխն ու անվանեց թաալիղ:

Հիջրայի ութերորդ դարում Միր Ալի Թաբրիզին նասխ եւ թաալիղ գրերը միահյուսեց եւ ստացավ նասթալիղ տեսակը, որն արժանացավ լայն ընդունելության` գեղագրության մեջ առաջացնելով հզոր փոփոխություն: Ամենայն անկեղծությամբ պետք է նշել, որ նասթալիղը գրերի ամենագեղեցիկ, ամենանուրբ եւ ամենաբարդ տեսակն է:

Հետագա տարիներին բազմաթիվ գեղագիր վարպետներ կատարելագործեցին ու հղկեցին այն` հասցնելով կատարելության ու գեղեցկության գագաթնակետին: Նասթալիղի ամենահիմնային ու վերջնական փոփոխությունները կատարեց սեֆեյան Շահ Աբասի ժամանակակից (հիջրայի 11-րդ դար) հանրահայտ գեղագիր վարպետ Միր Էմադ ալ Հասանին: Դրանից հետո մոտ 400 տարի գրերի այս տեսակը շարունակում է մնալ անփոփոխ եւ դրանից օգտվում են նաեւ ժամանակակից գեղագիր վարպետներ:

Ընդհանուր առմամբ հիջրային 9-11 դարերը կարելի է համարել գեղագրական արվեստի ծաղկման ոսկե շրջանը: Հիջրայի 11-րդ դարի կեսերին Մորթեզա Ղոլիխան Շամլուն ստեղծեց նասթալիղի շեքյասթե տարատեսակը, որն օգտագործվեց հատկապես հոգեւոր գրագրության մեջ` համարվելով առավել դյուրին եւ գեղեցիկ: Նասթալիղի շեքյասթե տարատեսակն առավել կատարելագործվեց Միրզա Շաֆիա Հերաթի ձեռամբ:

Ղաջարական շրջանում (հիջրայի 13-րդ դարում) ի հայտ եկան բազմաթիվ մեծ գեղագիր վարպետներ, որոնք նպաստեցին գեղագրության զարգացմանը: Գեղագրությունը լայն ճանաչում ունի նաեւ ներկայիս Իրանում: Իրանի բոլոր քաղաքներում եւ բնակավայրերում գոյություն ունեն գեղագրության ուսուցման հաստատություններ, կազմակերպվում են բազմաթիվ միջազգային ցուցահանդեսներ, որոնց մասնակցում են աշխարհի տարբեր երկրներից ժամանած արվեստագետներ: ■

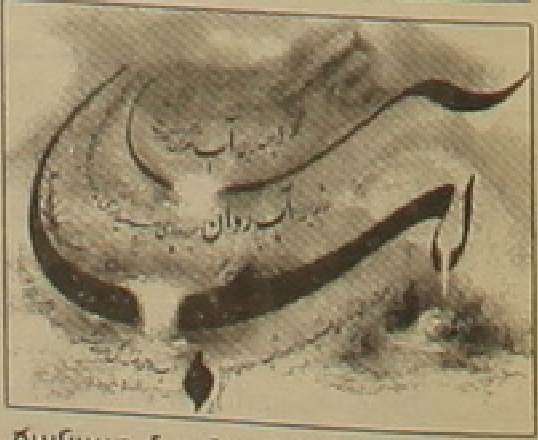

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Մակարդա՞կ

Գերզարգացած ինֆորմատիկան, ունենալով անհամար դրական կողմեր, իր մեջ թաքցնում է մի երեւույթ, որը ստեղծագործական նվազ ունակություններ, բայց նյութական միջոցներ ունեցող անհատին, ընկերությանը, կազմակերպությանը հնարավորություն է տալիս ծավալել անձնականից առ զանգվածային գործողություններ՝ ցավոք արդեն խարսխված միմիայն նմանակման վրա: Կա արդարացում՝ աշխարհն այսպես է անում, այսպես է մտածում, ինչու մենք պետք է տարբերվենք: Ու մտքներով չի էլ անցնում խորհել, որ, նախ՝ սա այնքան էլ չի համապատասխանում իրականությանը: Եվ երկրորդ՝ չէ՞ որ ամենայն շարժում սկսվում է մի կետից, եւ նրա մեկնարկը տեղի է ունենում՝ ասպարեզ հանելով սեփականը, իրենը, իր որոնումների պտուղը: Նմանակելու միտումն այնքան է արմատացել, որ մի քանի հեռուստատեսություններ, օտար եթերներում շրջանառվողը կրկնելը գովազդում են իբրեւ նվաճում, իբրեւ առաջադիմության նշան, այլ ոչ գնովի գրագողության մի նորահայտ տարատեսակ, ինչում համոզված է ամեն մի իրեն հարգող ստեղծագործ միավոր: Խոսքն ամենեւին չի վերաբերում գիտա-տեխնիկական նվաճումները յուրացնելուն՝ դա իրոք անհրաժեշտ է եւ խիստ խրախուսելի, թեեւ ամենեւին վատ չէր լինի, որ մենք էլ ունենայինք սեփական, օրինակելի հայտնագործություններ: Խոսքը դրանց հիման վրա սեփական մտածողությունը, սեփական ստեղծագործական ներուժը զարգացնելու մասին է, ասպարեզ, որտեղ մեր ինքնության ակնհայտ նշաններ առայժմ չեն երեւում:

Գոնե սույն նոթերի հետաքրքրության շրջանակներում՝ հայկական հեռուստատեսությունների հաղորդաշարերում, որոնք հորջորջվում են իբրեւ... գրական-գեղարվեստակա՞ն, թատերակա՞ն, հեռուստակինեմատոգրաֆի՞կ, թե՞ անորոշ ժանրի ժամանցա-գովազդային հավելուկներ: Իրենց երկարաշնչությամբ, անբավ դատարկաբանություններով, կեղծ իրավիճակներով, հոգեբանորեն անհամոզիչ, հանկարծահաս շրջադարձերով: Որպես նմուշ՝ մի առավոտ «Շանթի» **«Վերվարածներ»**-ի Կարինեն հայտնաբերում է, որ Կնյազը սառը վերաբերմունք ունի իր նկատմամբ, «սրանից բխած» ամուսինները կորցնում են երեխային, բաժանվում, ստեղծվում են այլ մեծյալ հարաբերություններ, որոնք այնքան ձգձգվելուց հետո, չենք կասկածում՝ ավարտվելու են դաժանով դեպի զմիմյանս: Ճիշտ այդպես էլ ստացեն, ստահետեւանք են Կարինեի ծնողների խանդի, իրար լինելու պատճառ-պատրվակները: Անում է՝ ով ինչ ուզում է, ինչպես կարողանում է՝ կամային անուն ու որակում տալով արդյունքին:

Նովելը, օրինակ, գրականության մեջ հայտնի է որպես կարճառոտ ժանր, որի դրամատիզմով հարուստ սեղմ սյուժեն ավարտվում է անսպասելի հանգուցալուծումով: Նույնանման մոտեցումների բազմաթիվ օրինակներ ունենք նաեւ հեռուստասարեգրության մեջ: Բայց ահա «Արմենիայի» խելքին փչել է հեռուստանովել համարել անհիշելի ժամանակներ ի վեր սկսված ու դեպի անհայտ ապագա գնացող **«Դժբախտ երջանկություն»** սերիալը, որի հեղինակները երեւի նովելականություն են համարում այն, որ նրա հերթական մասը ընդհատվում է իբր հետաքրքրություն բորբոքող, բայց անգամ օրորոցի մանկանը կռահելի հաջորդ դրվագի նախաբանով: Թեեւ պետք է ասենք, որ այս սերիալը մեկն է այն քչերից, որոնք հավանաբար առնչվում են կյանքին՝ ամենայն դաժանությամբ եւ գրեթե նատուրալիստական հեռուստաշարադրմամբ ի ցույց դնելով կրիմինալի եւ իրավապահների սերտաճը, շեշտելով երկուսի էլ հավասար ձգտումը՝ փող դիզել ամեն գնով: Պետական աստիճանավոր բանտապետն իրեն վստահված կալանատունը, այնտեղ աշխատող ենթականերին դիտում է՝ որպես իրեն ընծայված սեփականություն, որպես ճորտեր, որոնց կառավարելու է ոչ թե օրենքներով ու գոյություն ունեցող ծառայողական կանոնագրով, այլ ֆեոդալ ուզածին պես: Կուզենա՝ կապտակի եւ քացու տակ կգցի: Կուզենա՝ սեքս կպարտադրի: Կուզենա՝ կսպանի ժայռից ցած գլորելով: Եվ ստորադասներն այս տաժանելի ծառայությունը տանում են անմռունչ: Սողոսկում է կասկած՝ արդյո՞ք սա իսկապես համապատասխանում է իրականությանը: Ծագում է հարց՝ հողագնդի ո՞ր ծիրում, ո՞ր երկրում է տեղի ունենում այս անպատկառ ամենաթողությունը: Մե՞ր: Եթե այո, ապա մեր «քաջարի» ոստիկանները, մեր իրավապահները ո՞ր վաստակի համար են ամեն տարի անձամբ նախագահի ձեռքից ու նրա փառաբանող ճառերի ներքո ստանում շքանշաններ, զանազան պարգեւներ եւ վերընթաց կոչումներ: Որտե՞ղ է վերահսկող աչքը: Մի՞թե սերիալների վայրագ պետերը սրանց թվից են: Սանձարձակ անպատժելիներ, որոնց փոխհարաբերությունը վստահված անձնակազմի հետ նույնքան զարշելի եւ վանելի է, որքան իրենց հետ սեւ բիզնեսով կապված հանցագործ աշխարհի: Այս վերջինս գուցե փոքր-ինչ ավելի խղճմտանք է, քան պաշտոնյաները:

Միանգամայն տեսանելի են այն գծերը, որոնք վաղուց երեւակվել են նույն ալիքով ցուցադրվող **«Փախուստ բանտից»** սերիալի կամ ռուսական եթերը հեղեղած սեւամորթի նմուշներում: Սեւամորթ, որն ըստ էության արտասահմանում պարել է իր դարը, քանզի համոզվել են՝ իշխանական այլակերպումների, բարոյական ծյուրման այսկերպ մերկացումը նրանց ներկայացուցիչներին դույզն իսկ դեպի լավը չի տանում: Քանզի գլխավորը մերկապարանոց իլյուստրացիան չէ, այլ մարդուն՝ իրեն, իր բնույթը փոխելը, կարեւորը նրա հոգեբանության, նրա կենսափիլիսոփայության, նրա ներաշխարհի վերակառուցումն է, որին անխոնջ ձգտում են Քրիստոսից ի վեր ու ավելի վաղ: Որը յոթանասուն տարի անդադրում քարոզեց կոմկուսը մինչեւ իր համար նկատելի թե անձնական, ակամա թե կամա հենց էլ ծուլվեց կրիմինալին՝ այդ գործընթացի մենաշնորհը եւս չզիջելով ոչ մեկին: Արվեստը նույնպես չունի հրաշագործ վերակերտման մոգություն, մարդու կախարդիչ, այսվայրկյանային վերափոխման ուժ, թեեւ նրա անմիջական ներգործությունը կարող է լացացնել ու ծիծաղեցնել քար սրտերն անգամ: Մանավանդ եթե կերտվում է սցենարական, ռեժիսորական, օպերատորական, դերասանական, տեխնիկական եւ մոնտաժային այնպիսի անթերի վարպետությամբ, որը հատուկ է վերը հիշատակված ամերիկյան **«Փախուստ բանտից»** կամ իտալական **«Հպարտություն»** սերիալներին, որոնք, ինչպես ասացինք, զուգահեռաբար ցուցադրվում են հայկական ալիքներով: Ինչ չես ասի հայկական կամ ռուսական շատ կինոշարերի մասին, որոնցում գերիշխողը ոչ թե կինեմատոգրաֆիկ դինամիզմն է, գործողություններով թեմայի հաստատումը, մարդու հոգեւոր տեղաշարժերի զննությունն ու դիտողին համոզող վերարտադրությունը, այլ պատմողական երկխոսությունները, հայտնիի բազմակի կրկնությունները զույգերի, եռյակների, քառյակների միջեւ, որոնց կերտողներն ու խոսքը բերանում անցումները հերթի սպասող մյուսների զույգի շարունակման համար, կոչված են, ստեղծում են սոսկ դրամատիկ հոսքի պատրանք: Անձերը վազեվազ գալիս են՝ զբաղեցնելու իրենց սովորական դիրքերը ծայրաստիճան աղքատիկ, կարելի է ասել բշվառ, նկարչական լուծում չգտած, նույնիսկ դրա հայտ չպարունակող միջավայրում եւ ծավալելու բամբասանքնույթ շաղակրատանքներ, ինչպես ասենք տան ծառաները, ոստիկանները **«Դժբախտում...»**, կամ էլ անշուք բազմոցին, պստլիկ սեղանի առջեւ ուլունքի նման կողք-կողքի կիպ շարված ընտանիքի անդամները «Վերվարածներում»:

Ինչպես, մարդկային բնազդների, կառավարելի եւ անկառավարելի արարքների, մտավոր եւ զգայական մղիչների հոգեբանական քննությունը հենց այն առարկան է, որով պարտ է զբաղվել գեղարվեստական ստեղծագործությունը՝ բանական կենդանիների ողբերգերին եւ հոգիներին իրենց եւ դիմացինների կեցվածքի շուրջ մտորելու նյութ տալով: Սա, անշուշտ, բարդ խնդիր է, որ ենթադրում է ոչ թե պատրաստի նմուշների վերաձեւում տեղիս իրավիճակի վրա՝ սոսկ անունների, տեղավայրերի, մենթալիտետի որոշ հարմարեցումով, այլ սեփական ուղու որոնում՝ սեփական կենսագրական փորձի, գեղարվեստական կուտակումների, դրանք զատզատելու եւ նորը, լավագույնը ընտրելու միջոցով: Մի գործընթաց, որի բեղմնավորությունը հնարավոր կդառնա, եթե միմյանց հետ համագործակցեն հեռուստատեսությունն ու գրականությունը: Մինչդեռ հեռուստաէկրանը համառորեն խուսափում է ձեռք մեկնել արդի գրողին եւ գրականությանը, նրանք էլ մի քանի փորձեր անելուց, պատշաճ ընդունելություն եւ համապատասխան աշխատանքի ազդականչեր չգտնելով՝ փակվել են իրենց պատյանի մեջ, ստեղծագործում են՝ երազելով ապագա առաս գրաշեր-ընթերցասերի մասին, ինչը, համաձայնեք, մեր դարում գրեթե անհնար է ստանալ առանց հեռուստատեսության եռանդուն մասնակցության: Վերջինս, սակայն հետամուտ իր շահին, թեթեւամտորեն գեղարվեստի չափանիշները ստորադասում է առեւտրական նպատակներին: Ինչ ուզում է երեւա էկրանին, միայն հրապուրի դիտողական լայն զանգվածներ՝ թեկուզ նրանց ոչ այնքան զարգացած ճաշակն էլ ավելի իջեցնելու գնով: Ճաշակը նրանց, ովքեր պետք է գնեն հեղեղի նման եռորդ երկրներ ներկրվող մեծավ մասամբ անորակ սննդամթերքը, հագուստեղենը, դիմաքսումները, միջադիրները... Առանց խղճի խայթի պետք է ասել, որ այս հանգամանքը չարաշահում են բոլոր հեռուստալիքները, բայց «Շանթն» անցել է բոլոր թույլատրելի սահմանները՝ սերիալային նրա ամեն մասում գովազդը գերազանցում է բուն նյութին: Ոչ մի կերպ չեն հագենում այդ նյարդայնացնող «նորամուծայից»՝ ամենեւին չմտահոգվելով, որ հեռուստադիտողի զգայարաններն ընդունակ չեն ընկալելու եւ մարսելու պատուհասային այդ առատությունը: Երբեմն հաղորդման տարածում այն դառնում է եռաշերտ՝ գովազդային ընդմիջում, վազող տող եւ ամենախայտառակը՝ բացահայտ ամբարտավանությամբ սյուժետային գիծ է ներմուծվում ապրանքների, զանազան խմիչքների, ուտելիքների եւ այդ անվախճան լոտոների փառաբանումը: Պարոն Ամալյանի խստաբեր հայացքից վրիպում է սա, ինչպես եւ նրա հանձնաժողովի անդամների, ովքեր աշխատավարձ են ստանում մեր հարկերից, բայց գովազդային ժամանակի ճշգրիտ կիրառման համար, դրա համաչափ խախտումների դեմ ոչինչ չեն անում: Ուժե՞րը չի պատում, թե՞ համբերատար սպասում են ուշացող փոփոխությունների իրենց քշող ալիքին...

Լայնորեն շրջանառվում են հեռուստասերիալային տեքստեր, որոնք ոչ մի դեպքում գրական-գեղարվեստական համարել չի կարելի, դրանք մի կերպ իրար կպցրած բառեր եւ նախադասություններ են՝ նույն արտահայտությունների անհամար կրկնությամբ, նույն «գյուղի» անտանելի չարաշահմամբ. երբ կադր են մտնում Սաթենիկը, Արքին, Ճոճոլը, Ռուզան՝ վերվարածների ընտանիքից, ձանձրույթախառը սարսափով մտածում ես, որ հիմա տեղի-անտեղի ու հաճախ լսելու ես «ստոպ», ոռնոցալաց՝ «վայ, Մեծ Մամա» (հանգիստ եղեք պարոն Արքի-Արթուր, դա ձեր մեղքը չէ, ձեր դերակատարումը լի է հմայքով, կոմիկական հնարքներով, վարակիչ աշխույժով), «ես մեր քուչի անունով տղերքից եմ», հետն էլ ասես Երկրորդ աշխարհամարտի դառնություններից պեղված «կպիսկեմ», հիստերիկ քրիջանման ծղրտոց: Ականջներն այլեւս հրաժարվում են ընդունել «նման բան, նման արարք, նման քայլ», «որոշում կայացնել», «ինֆորմացիա ունենալ» եւ այլ արձանագրային բառակապակցությունները, անվերջ կրկնվող «ջան»-երը, գողական-բանտային հատուկ շեշտադրությունը, որը չգիտես ինչու հարազատ է նաեւ ոստիկաններին...

Նույնքան հոգնեցնող են «գրող»-ները, զազա գնալու, տանը մնացած աղջկա մասին հիշեցումները, որ անհամ համեմունքի նման «Հարեւանների» գործող անձինք սփռում են աջուձախ: «Այ, տղա»-ները, «ինչեր ես ասում»-ները, «հանգստացիր»-ները, «այո-այո»-ները՝ «Դժբախտ երջանկություն»-ում, որոնք այլեւս ոչ թե տիպականացման հարեւանցի եւ ողջունելի մանրատարրի խնդիր ունեն, այլ իրենց առատությամբ գալիս են վկայելու հեղինակների բառապաշարի, լեզվամտածողության խեղճությունը, ըստ հանգամանքների նորաշեշտ, դրամատիկ եւ կոմիկ թարմաշունչ երկխոսություններ կառուցելու անկարողությունը:

Հապա գռեհկաբանությունները, որ տեղ-տեղ վերածվում են գրեթե հայհոյանքի: Միմյանց, այն էլ հարազատներին վիրավորական տիպակներ կպցնելու նույնակերպ, նույնապատճառ կամ էլ ուղղակի անպատճառ հարձակումները հեռուստադիտողին տանելի են սոսկ այնքանով, որքանով դրանք ինչում են «կինոյում», իրական կյանքում այդքան հաճախ ու այդչափ նսեմացնող պիտակավորումներ հանդուրժելն անհնար է՝ թեկուզ եւ մարդ, ասենք, Փայլակի, Սերժի ու Ճոճոլի չափ աննամուս ու անաբուռ լինի: Ամեն ինչին չափ կա, սահման կա, ներազդման հաշվարկ կա, որին ամենեւին հետամուտ չեն հեղինակներն ու խմբագիրները գրեթե բոլոր սերիալներում: Որքա՞ն կարելի է ընդգծել ու ցուցադրել Փայլակի, մանավանդ Ճոճոլի ժլատությունն ու կծծիությունը, մեղք չե՞ն դերասանները, մեղք չէ՞ նրանց տաղանդը, որ կարող է փայլատակման այլ նմուշներ տալ, եթե դերը ծավալվի մանրից դեպի խոշորը, մակերեսից դեպի խորքը, պարզագույնից դեպի բարդը: Սա քարացած՝ էմպիրիկ մտածողության մի տարատեսակն է, որի ամենահավանական զավակը տհաճությամբ պարտադրված անտարբերությունն է լինելու: Արդեն իսկ՝ է:

«Վերվարածներում» եւ նրա «դուստր» «Որոգայթում» Հովոն ուրույն ձեւով է հրամցնում սցենարիստի բավական «յուրօրինակ» ու միանգամայն անընդունելի լեզվատիպականացումը: Նա գրեթե մեկումեջ հայերեն միանգամայն փայլուն համարժեք ունեցող բառերը փոխում է ռուսերենի՝ դրանք հոլովելով եւ խոնարհելով հայոց քերականությամբ: Անհասկանալի է, թե ինչու ազդեցիկ դառնալու համար հատկապես դիմում են ռուսերենին: Ֆիլմերում գործողությունների շառավիղն ընդգրկում է Եվրոպան, Ասիան, Ամերիկան, բայց մաֆիոզ Հովոն, որի դերը մարմնավորում է տաղանդավոր դերասան Հարություն Մովսիսյանը, ստիպված չրթում է ռուսական սլենգներ: Պետք է կտրուկ վերջ դնել այս երեւույթի, ստորաքարշ սովորությանը: Խոսում ենք հայերեն՝ խոսենք հայերեն: Խոսում ենք ռուսերեն, խոսենք ռուսերեն: Երեւույթ, որը պետք է վրդովեցնի ոչ միայն լեզվի պետական տեսչության պատասխանատուներին, այլ առհասարակ մտավորականությանը, հարուցի նրանց անհանդուրժողական վերաբերմունքը: Որովհետեւ սա շարունակվում է անվերջ, վարակում մյուս դերասաններին՝ այս եւ ուրիշ ֆիլմերում, այդ լեզուն մտնում է մամուլ, կենցաղ՝ դժբախտաբար ընկալվելով որպես

Տես էջ Ը

ՌԱՖԱՅԵԼ ՀԱՄԲԱՐՅԱՆ

ՍԵՐԻԱԼԻ ԿՈՃԱԿԸ ՍԵՂՄԵԼԻՍ...

Օրյեկտիվում սիմֆոնիկ նվագախումբն է

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Հանրապետության երաժշտական-կատարողական արվեստի ձեւերին նետված ընդհանուր հայացքը (նկատի է առնվում ակադեմիական արվեստի ոլորտը, եւ ոչ թե մասսայական մշակույթը, ջազը եւ ժողովրդական պրոֆեսիոնալ կատարողական արվեստը) ամենայն ակնբախությամբ ամրագրում է մենակատարների, հատկապես երգիչների ակտիվությունը, ինչպես նաեւ լավ համույթների առատությունը: Անկասկած, Հայաստանի խմբերգային մշակույթն այժմ ծաղկում է ապրում, որի վկայությունը միջազգային նոր մրցանակներն են (վերջինն սացավ «Ավեսիս» երգչախումբը Լեհաստանի փառատոնում) եւ մասնակցությունը միջազգային մրցույթներին:

Այս կապակցությամբ խորմայստերի (երգչախմբի դիրիժորի) հեղինակության աճն արդեն բուհական ուսուցման փուլում դառնում է ակնհայտ: Ապագա խորմայստերներից շատերը, հանդես գալով որեւէ երգչախմբի կազմում, ուսանողական տարիներից սկսած պրակտիկ փորձի հիման վրա ձեւավորում են իրենց դիրիժորական հմտությունները:

Գործիքային-երաժշտական գործունեության ոլորտում, չնայած մշտապես գործող մի քանի համույթներին (Հայաստանի պետական կամերային նվագախումբ, «Սերենադ» եւ «Նարեկացի» կամերային նվագախմբեր, Կոմիտասի անվան լարային քառյակ եւ մենակատարների «Լինոս» նորաստեղծ համույթ), ակնհայտորեն զգացվում է սիմֆոնիկ երաժշտության գործառույթի անբավարարություն: Ըստ էության, Հայաստանում մշտապես գործում է միայն մեկ նվագախումբ՝ Երեւանում հիմնավորված Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը: Իսկ Գյումրիում համերգասրահի բացակայության պայմաններում կազմավորվել է փոքր սիմֆոնիկ նվագախումբ, որը զուրկ է պետական աջակցությունից եւ չունի անհրաժեշտ նվագացանկ: Գյումրիի լավագույն փողայիններն աշխատում են մայրաքաղաքում, իսկ դիպլոմավոր դիրիժորները, ավաղ, չեն գնում նրանց քաղաքում աշխատելու: Մի՞թե ողբերգություն չէ, որ երաժշտական քաղաք Գյումրին վերածվել է խուլ գավառի, ուր հազվադեպ են այցելում Երեւանի երաժիշտները՝ հանդես գալով անհրաժեշտ ակուստիկայից զուրկ դահլիճում:

Իսկ Երեւանում մի ժամանակ գործում էր Հայաստանի ռադիոյի եւ հեռուստատեսության սիմֆոնիկ նվագախումբը, որն Օհան Դուրյանի եւ Ռաֆայել Մանգասարյանի ուժերով արխիվային ֆոնդում եւ ձայնապնակների վրա ձայնագրում էր հայ կոմպոզիտորների շատ գործեր: Նվագախումբը վերացվեց խորհրդային իշխանության հետ մեկտեղ, թեեւ 1994-2000 թթ. մաեստրո Դուրյանի շնորհիվ որոշ ժամանակ գործեց նոր հավաքված կազմով, ըստ որում՝ մասնավոր ֆինանսավորմամբ եւ հյուրախաղերի մեկնեց Ֆրանսիա ու Լիբանան: Նույնտիպի հովանավորությամբ գործում էր «Արմեն-Ակոբ» սիմֆոնիկ նվագախումբը: Վերջինիս հետ բավական ակտիվ աշխատում էին դիրիժորներ Կարեն Դուրգարյանը եւ Ռուբեն Ասատրյանը: Անկասկած, նվագախումբը դրական դեր խաղաց սիմֆոնիկ մշակույթի զարգացման մեջ. ապահովում էր հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների պրեմիերաները Հայաստանի կոմպոզիտորների միության փառատոներում:

Արժե վերհիշել նաեւ Երեւանի սիմֆոնիկ նվագախմբի կարճ կյանքը, որի ղեկավարը 1990-ականներին դարձավ Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի այն ժամանակվա ղեկավար Լորիս Ճգնավորյանը: Չնայած կադրային կազմի անմիասարությանը (դրանից տառապում էր նաեւ «Արմեն-Ակոբ» նվագախումբը)՝ երեւանյան նվագախումբը եւս դրական ազդեցություն գործեց սիմֆոնիկ ծրագրերի նորացման վրա: ՀՖՆ բազայի վրա գոյություն ունեցող երգչախումբը (դարձյալ Ճգնավորյանի կազմակերպածն է) թույլ տվեց կանոնավորապես անցկացնել հոգեւոր երաժշտության կիրակնօրյա բարեգործական համերգներ: «Հոգեւոր երաժշտության ժամ» կոչվող այդ համերգների ընթացքում հնչում էին արեւմտաեվրոպական եւ հայկական երաժշտության հայտնի եւ նոր ստեղծագործություններ: Երեւանի սիմֆոնիկ նվագախմբի պարտականությունների մեջ էր մտնում Երեւանի կոնսերվատորիայի կոմպոզիտորական ֆակուլտետի շրջանավարտների դիպլոմային աշխատանքների օգտագործումը:

Իսկ բուն կոնսերվատորիայում նվագախմբային դասարանի պարապմունքները ենթադրում են պրակտիկա ուսանողական նվագախմբում: 2002 թվականից դիրիժոր Կոնստանտին Սարաջեւի անունը կրող այդ նվագախումբը Ռ. Ասատրյանի գեղարվեստական ղեկավարությամբ իր բաց համերգներում դրսեւորել է որոշակի ձեռքբերումներ: Սակայն նվագախմբի հազվադեպ հաշվետու համերգները չեն խթանել դրա աճը:

Հին համույթներին մերվելու կամ նորերը կազմակերպելու ունակ նվագախմբային երաժիշտների դասիարակությունը դառնում է ոչ միայն կոնսերվատորիայի, այլեւ ամբողջ հանրապետության խնդիրներից մեկը: Հայաստանին անհրաժեշտ է ինքնուրույն գործող առնվազն երեք սիմֆոնիկ նվագախումբ: Չափից ավելի շատ հիանալի պարտիտուրներ մնում են չպահանջված, փակ են երաժշտության ոճական ամբողջ շերտեր, չխոսելով այն մասին, որ աշխատանքի բացակայությունը երիտասարդ հայ երաժիշտներին ստիպում է լքել հայրենիքը:

Ասվածի լույսով կարելի է միայն ողջունել նոր սիմֆոնիկ նվագախմբի ստեղծումը: Ճիշտ է, դա երիտասարդական նվագախումբ է, կազմված կոնսերվատորիայի ուսանողներից եւ շրջանավարտներից, բայց (ի՞նչ իմանաս) երիտասարդները հասունանում են, եւ նվագախումբը կարող է դառնալ Երեւանի սիմֆոնիկ նվագախումբ:

2005-ի վերջերին նոր չափահաս դարձած ջութակահար Սերգեյ Սմբատյանի նախաձեռնությամբ կազմավորված Հայաստանի երիտասարդական սիմֆոնիկ նվագախումբը աշխատում է անչափ լարված եւ զգալի արդյունավետությամբ: Նվագախմբի երիտասարդ ղեկավարն աճում է համույթի հետ, ընդսմին հենվելով դիրիժորության գծով իր մանկավարժի՝ պրոֆեսոր Յուրի Դավթյանի փորձի վրա: Իհարկե, Սմբատյանը օգտվում է նաեւ արտերկրի դիրիժորների խորհուրդներից, ինչը նպաստում է նրա գեղարվեստական կազմավորմանը: Բարձր աշխատունակությունը եւ բնականությունը կանխորոշում են երիտասարդ դիրիժորի բնատուր ձիրքի հաջող զարգացումը:

Եվ, այդուհանդերձ, ուզում ենք մաղթել, որ նա պոկվի հայ իրականությունից եւ մասնագիտական կատարելագործման դասընթաց անցնի, օրինակ, Գերմանիայում: Հայ դիրիժորների համար դիրիժորության գերմանական դպրոցը միշտ եղել եւ մնում է առաջնային: 21-ամյա Սմբատյանի առջեւ այն կբացի դեպի դիրիժորական մասնագիտության գաղտնիքները տանող դռները, նրան կմոտեցնի կատարողական արվեստի արդի մակարդակին: Վստահ եմ՝ որքան տաղանդավոր է մարդը, այնքան ավելի լավ դպրոց է անհրաժեշտ նրա հղկման համար:

2007-ին պետական կարգավիճակ ստացած երիտասարդական նվագախումբը համարձակորեն ձեռնամուխ է լինում նոր ծրագրերի, ոճային առումով յուրացնելով բազմապիսի նվագացանկ, որին նպաստում են ինչպես հրավիրյալ մենակատարները, այնպես էլ հմուտ երաժիշտները, գլխավորապես Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի թմբկահարները: Նման ընկերակցությունը նվագախմբի հեռանկարի վստահություն է ներշնչում: Ճիշտ է՝ հիմա դժվար է երիտասարդ համույթից ակնկալել կայուն կատարում եւ ցանկալի իդեալ, սակայն երբեք չարժե արագացնել մասնագիտական հասունացման ընթացքը: Չէ՞ որ երիտասարդ երաժիշտները (իսկ դա գլխավորն է) լի են սովորելու եւ ակադեմիական արվեստի հիմքերը պահպանելու ցանկությամբ: Հակված լինելով երաժշտական-պատկերավոր արտահայտչականության ընդգծմանը՝ նրանք նվագում են մեծ ինքնանվիրումով, ոգեշնչվելով համերգային կատարման գործընթացով: Կարծում եմ, նվագախմբի մասնակիցները իրենք են զգում իրենց հաջողություններն ու վրիպումները. չէ՞ որ առանց այդ քննադատական զգացողության ստեղծագործական աճն անհնար է:

Համույթի հաջողություններն ուրախացնում են ոչ միայն իրեն, այլեւ ունկնդիրներին: Այսպես, «Արամ Խաչատրյան» դահլիճում Երիտասարդական սիմֆոնիկ նվագախմբի վերջին երկու ելույթների ժամանակ լավ տպավորություն թողեց Դմիտրի Շոստակովիչի 5-րդ սիմֆոնիայի կատարումը: Զարգացման հարաճուն դինամիկան (այն չկանգնեցրեց նաեւ դանդաղ մասը՝ Largo-ն), որը վերջնամասում հանգեցրեց ստեղծագործության հանդիսավոր բարձրակետին, վկայում էր ինչպես դիրիժորի, այնպես էլ ամբողջ նվագախմբի ստեղծագործական ներուժի մասին:

Մյուս համերգի ժամանակ, որտեղ նվագախումբը նվագում էր 19-րդ դարի ֆրանսիական երաժշտություն, առավել հաջող էին ջութակի ու նվագախմվի համար Էռնեստ Շոսոնի գրած «Պոեմի» (մենակատար Հայկ Դավթյանն այժմ ապրում է Ֆրանսիայում) եւ Կ. Սեն-Սանսի «Մահվան պարի» կատարումները: Շոսոնի քնարական ստեղծագործության մեջ գտնվել էր գործիքային ձայների անհրաժեշտ «կապակցումը», որն ապահովեց դրանց միասնությունը, իսկ Սեն-Սանսի ռոմանտիկ պատկերում՝ նվագախմբային ներկապնակի տեմբրային բազմազանության վրա հիմնված կերպարի աստիճանական փոխակերպումը: ■

Է էջից

ՍԵՐԻԱԼԻ ԿՈՃԱԿԸ ՍԵՂՄԵԼԻՍ...

օրինաչափություն: Տեղի է ունենում հայոց լեզվի ջարդ՝ հրապարակայնորեն՝ հեռուստատեսությամբ, մամուլով: Պետք է ենթադրել, որ դրանց ղեկավարները, խմբագիրները մեր մշակույթի արժեքների, մեր լեզվական հարստությունների, ճկունության ու կատարելության մասին մշուշոտ պատկերացումներ ունեն:

Չնայած իրենց լուրջ բնույթին՝ այս թերությունները մի կերպ կարելի կլիներ հանդուրժել, եթե այդ սերիալները ուղղված լինեին մարդասիրական արժեքների քարոզմանը, համընդհանուր, մոռացության մատնված սկզբունքներ ապարեզ հանեին: Դժբախտաբար՝ ճիշտ հակառակը: Այս տեսակետից հեռուստադիտողին ինչ է տալիս Հ1-ի արտադրած **«Մի վախեցիր»** անհասկանալի վերտառությամբ սերիալը: Ումից չվախենալու մասին է խոսքը: Դուրի բռնամո՞ւց: Բայց չէ՞ որ հերոսը կռվի դաշտ է մեկնում՝ ոչ թե ազգային դատը պաշտպանելու հայրենասիրական պոռթկումից ներշնչված, այլ ներսի տականքներից վախեցած, նրանց վրիժառու հետապնդումներից մի կերպ փրկվելու անհրաժեշտությամբ: Եթե դա չլիներ, նա տան ապահով անկյունում կուչ եկած կմնար թեկուզ հազար Արցախ հեռվում կործանվեր. այսպես մտածելու իրավունք ունի հեռուստադիտողը: Եվ նա սխալված չի լինի: Այդ տղան նրանցից մեկն է դարձել, ովքեր ներգափոխում են ղարաբաղյան հերոսամարտի բոլորիս ոգեշնչած բարձր ոգին: Եվ դա ոչ թե, անշուշտ, շնորհալի, տպավորիչ, երիտասարդ ու լավ ապագա խոստացող այր-դերասանի սխալն է, այլ ֆիլմի հեղինակների, որոնք ոչ մի կերպ չեն կարողացել կամ հատուկ նպատակներով չեն ցանկացել վեր հանել այդ ոգին:

Ի՞նչ խնդրի է հետամուտ «Հարեւաններ» սերիալն իր տարօրինակ դասավորով, սիրահարություններով, կալանավորներով, բանկի կողոպուտով, փախուստով, անհամոզիչ գործողությունների շարանով: Կարելի է մտածել, որ այդ հարեւանները հասարակության այն մերժյալներն են, որոնք չեն կարողանում կյանքում իրենց տեղը գտնել: Թող որ այդպես լինի: Բայց ինչո՞ւ նրանցից ոչ մեկը դաս չի քաղում գլխով անցածից: Միակ «որոնվողը» անօրինականությունների տարատեսակներ հորինողներն են, որոնց զգալի մասը մեզ հայտնի են դեռ հռչակավոր նեոռեալիստ դերասաններ իտալացի Տոտոյի եւ ֆրանսիացի Ֆերնանդելի կերպավորումներից:

Կար ժամանակ, որ մեր գրականությունն ու արվեստը տառապում էին դրականության հիվանդությամբ՝ հերոսները, ունենալով մանր կենցաղային ու վարքագծային թերություններ, հիմնականում մարքսիզմի անմնացորդ նվիրյալներ էին: Դա բնութագրվում էր որպես խորհրդային անկոնֆլիկտայնություն՝ հատուկ տխրահռչակ սոցիալիստական ռեալիզմին: Հիմա մենք ընկել ենք հակառակ ծայրահեղության մեջ՝ իշխում է բացասականը: Առաջ հակադրումը նվազ դրականի եւ խիստ դրականի միջեւ էր, հիմա՝ նվազ բացասականի եւ խիստ բացասականի միջեւ: Երկու դեպքում էլ տուժում են էսթետիկայի օրենքները:

Մի քանի առիթով ընդգծեցինք դեր-դերակատար զուգորդումը՝ առաջնությունը տալով դերասաններին, որոնց զգալի, եթե ոչ գերակշռող մասը սերիալների ֆիլ բան ասող ընդերից տարեղնու՞ է խաղի ոսկեհասիկներ՝ Համեղի հայտնագործություն են Հովլյին շրջապատող օգնականների, առանձնապես Գոլորի դերեր խաղացողները. կիրթ են, ներհուն, պահի խորհուրդը բավական համոզիչ ընկալող: Բայց եւ ակնհայտ են ձախողման ցավալի արդյունքները, որ այսօր, սերիալների առատացման եւ դերասանի պահանջարկի մեծացման հետ մեր աչքն են խոժում: Տարբեր ԲՈՒՀ-երում եւ սնկի նման աճած դասընթացներում ուսման են ներառվել մարդիկ, որոնց գուցե դեպի բեմ է տարել ո՛չ թե թատերական արվեստի էության գիտակցումն ու ներքին պահանջը, այլ իրենց այդ աշխարհի մաս տեսնելու, նրանից սպասվող դափնիները նվաճելու ցանկությունը: Նրանց չեն ասել, մանավանդ չեն ապացուցել, որ դրա համար հատկապես անհրաժեշտ է բնատուր շնորհ: Գուցե եւ ասել են: Բայց որովհետեւ տնօրենություններին փող է հարկավոր հաստատության գոյությունը մի կերպ պահպանելու համար, վճարովի բաժին ընդունվել է, ով ցանկացել է: Ու հիմա մենք ունենք հատկապես կանանց կերպարի մարմնավորումներում այնպիսի դերասաններ, ովքեր զուրկ են թե՛ արտաքին, թե՛ ներքին տվյալներից: Հղկված չէ նրանց խոսքը, շարժուձեւը, մանավանդ դիմախաղը եւ դրա ամենալուրջ, ամենաարտահայտիչ տեսակը՝ իմաստառատ հայացքախաղն ու հազիվ տեսանելի ակնախաղը: Դրա համար էլ նրանք կարծում "ոչ թե ինտելեկտուալ-հոգեբանական կեցվածք են ի հայտ բերում, ինչի կարողություն չունեն ու հավանաբար երբեք էլ չեն ունենալու, այլ անմիտ թափահարում են գլուխները, հատկապես ձեռքերն ու զոռ տալիս ոչ այնքան բարեհնչյուն ձայներին: Ժամանակը չէ՞ գոնե արվեստի անդաստանում ձեռնպահ մնալ կոպեկ փախցնելուց, ինչն առանձին մեծ բարեկեցություն չի բերում հաստատություններին, բայց հաստատապես խեղում է գեղարվեստը, պրոֆեսիան, վերջապես երիտասարդ մարդու ճակատագիրը:

Եվս մի տեսական դիտարկում, որը մերօրյա մողեռն ստեղծագործողներին հին, բարի ժամանակները վերադարձնելու ենթատեքստով չի արվում, այլ, ինքնըհայլոց, ուզում է հիշեցնել, թե ով անցյալից վերցնելու ոչինչ չունի, նա ապագային էլ տալու ոչինչ չունի: Կյանքում արդյո՞ք համատարած բացասականն է իշխում կամ համատարած դրականը: Ամենեւին ոչ: Դա երբեք լինել չի կարող, որքան էլ այդ մասին երազեն ռոմանտիկները, ուտոպիստները, հավասարաչափ նաեւ վատատեսներն ու նատուրալիստները: Բացասականի կողքին դրականն է, մեկին կյանքը եւ նրա գլխավոր գործոն մարդը ինչքան էլ ցանկանա ու ջանա խրտառ թաղել, չի կարող, մյուսին, որքան էլ կամենա, հաղթողի պատվանդանին դնել չի կարող: Նայեք ձեր չորս դին եւ կհամոզվեք:

Գուցե գեղարվեստի չափանիշներ ակնկալող այս եզրափակումը մտորումներ հարուցի սերիալի հեղինակների մեջ՝ առաջիկա սցենարը ստեղծելիս եւ նկարահանման կոճակը սեղմելիս եւ գուցե դրան, միմիայն դրան, միայն արվեստին հետամուտ լինի հանդիսատեսը՝ դիտման կոճակը սեղմելիս... ■

ԱԶԳ

Միջազգային

Թուրք դատավորը բացահայտ քննադատում է ժխտողականությունը

«Հակառակ Թուրքիայի ճնշող օրենքների, որոնք Հայոց ցեղասպանության մասին արտահայտվելը քրեորեն պատժելի ոճիր են համարում, տասնյակ կարեկցական հոդվածներ են վերջին շրջանում հայտնվում թուրքական մամուլում այդ տաբու համարվող թեմայով», գրում է «Կալիֆոռնիա կուրիեր» թերթի խմբագիր Հարութ Սասունյանը, որի հոդվածը թարգմանաբար ներկայացնում ենք ստորեւ:

Նման մի հոդված լույս է տեսել «Թարաֆ» լիբերալ թերթի հոկտեմբերի 30-ի համարում անհավանական թվացող ստորագրությամբ: Հոդվածի հեղինակն Օդեմիշցի (Իզմիրի մոտակայքում) դատավոր Ֆարուք Օզսուն է: Սա հավանաբար առաջին դեպքն է, երբ գործող թուրք մի դատավոր հրապարակայնորեն արտահայտում է խիզախ մտքեր, որոնք պատժելի են քր. օր.-ի 301-րդ հոդվածի դրույթներով: Նա քննադատում է տասնամյակներ շարունակ հասարակությանը մատուցված Հայոց ցեղասպանության աղավաղված տարբերակը: Դատավորն արդարացիորեն գտնում է, որ թուրք ժխտողականները հակասում են իրենք իրենց՝ նախ պնդելով, որ 1915-ին ոչինչ չի պատահել, այնուհետեւ հաստատելով, որ կոտորածներն իրականացվել են «հայրենիքի պաշտպանության նպատակով»:

Անդրադառնալով այն երեք թուրքերի հարցին, որոնց նկատմամբ շվեյցարական ոստիկանությունը դատական գործ էր հարուցել Հայոց ցեղասպանությունը մերժելու հիմնավորումներով, նա գրում է, որ Շվեյցարիան դրանով ոչ թե սահմանափակում է խոսքի ազատությունը (ինչպես Թուրքիայում ներկայացնում են), այլ պաշտպանում մարդկային արժանապատվությունը: Ավելին, Օզսուն ծաղր ու ծանակի է ենթարկում բոլոր նրանց, ովքեր պնդում են, թե «խոսքի ազատության տեսակետից Թուրքիան ավելի առաջ է, քան Շվեյցարիան»: Այդ արտահայտությունը նա բնութագրում է որպես «խիստ զվարճալի կատակերգություն», եւ «կույր հայրենասերներ» է անվանում նրանց, ովքեր պաշտոնական դիրքորոշումն են պաշտպանում, փոխանակ խելամիտ մոտեցում դրսեւորելու:

Նա ներկայանում է որպես «հասարակ մի անձնավորություն, որը չի կորցրել խիղճը, հակառակ ազգայնական դաստիարակությանը»: Քանի որ Շվեյցարիան 1915-ի իրադարձությունները որպես ցեղասպանություն է ճանաչում, ապա բոլորն այդ երկրում պարտավոր են ենթարկվել օրենքին, գրում է նա՝ մեջբերելով Էլի Վիզելի հայտնի խոսքը, որ «ցեղասպանության ժխտումը նշանակում է ցեղասպանության շարունակություն»: Ահա թե ինչու «ժխտումը պետք է ոճիր համարվի», եզրակացնում է նա:

Հարգարժան դատավորը նաեւ գտնում է, որ ցեղասպանության ժխտումը կապ չունի փաստերի գիտական ուսումնասիրությունների հետ: Նա դատապարտում է ֆրանսիացի պատմաբան Ժիլ Վայնստայնին եւ թուրք պրոֆեսոր Բասքըն Օրանին, որոնք պնդում են, թե «չկան փաստեր, որ հաստատեն, թե սպանությունները կատարվել են համաձայն կառավարության ծրագրի, ուստի հնարավոր չէ ցեղասպանություն անվանել այդ իրադարձությունները»: Դատավորի կարծիքով, նման արտահայտություններ կատարողները պարզապես ցանկանում են իրենց կաշին փրկել «301-րդ հոդվածի ճիրաններից»:

Դողու Փերինչեքի գործի առնչությամբ Օզսուն հետեւյալ նկատառումներն է ներկայացնում.

ա) Փերինչեքի ասոցիացիան Թալեաթ փաշայի անունն է կրում, որը համարվում է «Թուրքիայի Հիտլերը»:

բ) Նրանք, ովքեր հայտարարում են, որ Հայոց ցեղասպանությունն «իմպերիալիստական սուտ է», անհարգալից վերաբերմունք են ցուցաբերում հարյուր հազարավոր մարդկանց նկատմամբ, որոնք զոհ գնացին այդ կոտորածներին: Իսկ երբ դրան գումարած նաեւ վանկարկում են. «Կեցցեն իթթիհատականները: Ինչ էինք մենք (որ սպանեցինք հայերին) եւ նույնը կարող ենք անել նաեւ այժմ», ապա միայն Շվեյցարիայի դատավորները կարող են ուշադրություն դարձնել այդպիսիներին:

գ) Ցեղասպանությունը վիճարկելը, ռասիստական արտահայտություններով հանդես գալը եւ ոճրագործության գովաբանումը քրեական հարցեր են Շվեյցարիայում եւ ոչ թե հանձնախմբերի միջոցով ճշմարտությունը հայտնաբերելու փորձեր:

Անկասկած, դատավոր Օզսուն քննադատաբար է վերաբերվում նաեւ երկրի ուսումնական համակարգին, որը «տգիտության մեջ է պահում» թուրքերին 1915-ի դեպքերի առնչությամբ: Մինչդեռ դրսում մարդիկ, որոնք «թուրքական կրթություն» չեն ստացել, հարցին այլ կերպ են մոտենում:

Նա զայրացած է հատկապես հայկական կոտորածների հանդեպ թուրքական կառավարության անզգամ վերաբերմունքի կապակցությամբ: «Թուրք պաշտոնական դիրքորոշումն այն է, որ պատերազմի ժամանակ հայերին որոշ շրջաններից ժամանակավորապես տարհանեցին դեպի հարավային շրջաններ եւ այդ ընթացքում մոտ 300 հազարը զանազան հանգամանքներում կոտորվեցին: «Թուրքական կրթություն» չստացած որեւէ անձ, որը նաեւ պահպանել է խղճի խայթը, կարդալով այդ թիվը (300 հազար), բացականչելու է՝ «Աստված իմ», եւ խորապես մտածելու է այդ թվի մասին»:

Այս բոլորից հետո դատավորն առաջարկում է նախ եւ առաջ «հայտարարել, որ մենք խորապես ցավում ենք այդ իրադարձությունների առնչությամբ: Այդ ժամանակներում մահացածները մեր թշնամիները չէին, այլ՝ մեր քաղաքացիները: Ոմանք երեխաներ էին, իսկ ոչ ոք երեխաներին թշնամիներ համարել չի կարող»:

Դատավորը եզրակացնում է, «Շվեյցարիայի դատարանի որոշումը ո՛չ ժողովրդավարությանն է հակասում, ո՛չ էլ խոսքի ազատությանը»: Շվեյցարիան պարզապես չի թույլատրում հարյուր հազարավորների մահվան պատճառ դարձած իրադարձությունները ուրանալ ռասիստական կամ անզգայական բառերով, որոնք վիրավորում են մարդկային արժանապատվությունը: Շվեյցարիան պարզապես չի թույլատրում, որ զոհվածները երկրորդ անգամ սպանվեն»:

Հաշվի առնելով թուրքական կառավարության ամրագրած փորձը՝ պատժելու բոլոր նրանց, ովքեր համարձակվում են բարձրաձայնել ճշմարտությունը Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ, երկյուղում ենք, որ առաքինի այս դատավորը երկար չի մնա իր պաշտոնում եւ թերեւս նույնիսկ բանտարկվի ճշմարտությունն ասելու համար:

Թարգմանեց Հ. Օ.

«Համասը» ձերբակալել է «Ֆաթհի» տասնյակ ակտիվիստների

Գազայի հատվածում իշխող պաղեստինյան «Համաս» արմատական խմբավորման անդամները ձերբակալել են Պաղեստինյան ինքնավարության ղեկավար Մահմուդ Աբբասի «Ֆաթհ» շարժման տասնյակ ներկայացուցիչների: Ռոյթեր գործակալության տվյալներով, ձերբակալությունները տեղի են ունեցել Ռաֆիայի քաղաքում: Խոսքը «Ֆաթհի» 30-50 ակտիվիստների ձերբակալման մասին է:

«Ֆաթհի» մամլո քարտուղարը հայտարարել է, որ ձերբակալությունների նպատակն է ձախողել երկու շարժումների ներկայացուցիչների հաշտության բանակցությունները, որոնք պետք է սկսվեն նոյեմբերի 9-ին Կահիրեում, Եգիպտոսի ակտիվ միջամտությամբ:

2007-ի հունիսից «Համասը» իշխում է Գազայի հատվածում, մինչդեռ Այսրհորդանանը մնում է «Ֆաթհի» կառավարման տակ: Միջազգային ընկերակցությունը Մահմուդ Աբբասին ճանաչում է որպես պաղեստինցիների միակ օրինական ներկայացուցչի: Հարեւան արաբական պետությունները քանիցս միջնորդական ջանքեր են գործադրել պաղեստինյան հակամարտ շարժումներին հաշտեցնելու նպատակով: Եմենում կազմակերպված վերջին հանդիպման ժամանակ «Ֆաթհի» եւ «Համասի» ներկայացուցիչները ստորագրել էին հաշտության պայմանագիր, որը նախատեսում է երկկողմ ուղղակի բանակցությունների վերսկսում:

Բուշի շունը կծեց լրագրողին

Նախագահ Ջորջ Բուշի ընտանիքին պատկանող սկոչ-տերիեր ցեղատեսակի Բարնի շունը երեկ կծել է Ռոյթեր գործակալության քաղաքական մեկնաբան Ջոն Դեկկերի մատը: Ասոշիեյթեդ պրես գործակալությունը հաղորդում է, որ լրագրողը Սպիտակ տան աշխատակիցներից մեկի հսկողությամբ զբոսնող Բարնիին տեսնելով՝ փորձել է շոյել նրան: Բայց շունը ըստ երեւույթին վատ տրամադրության մեջ է եղել եւ ատամներով բռնել է լրագրողի ձեռքը: Մեկ ուրիշ լրագրող տեսագրել է միջադեպը եւ տեսագրությունը տեղադրել YouTube կայքում:

ԱՄՆ-ի առաջին տիկին Լորա Բուշը միջադեպը մեկնաբանելիս ասել է, որ Բարնին թերեւս ուզեցել է հասկացնել, որ «պապարացցիները ձանձրացրել են իրեն»:

Սպիտակ տան բուժանձնակազմը առաջին բուժօգնությունն է ցույց տվել լրագրողին, կապելով նրա ցուցամատը: Դեկկերը ստիպված կլինի մի քանի օր ընդունել հակաբիոտիկներ:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Մորալեսը ԱՄՆ-ին մեղադրեց թմրաբիզնեսի խրախուսման մեջ

Բոլիվիայի նախագահ Էվո Մորալեսը ԱՄՆ-ի կառավարությանը մեղադրել է թմրադեղերի առեւտրի խրախուսման մեջ, այդպիսով հիմնավորելով երկրի տարածքում թմրադեղերին վերաբերող օրենքների վերահսկման ամերիկյան գերատեսչության գործունեությունը դադարեցնելու իր պահանջը:

Մորալեսի խոսքերով, այդ կազմակերպության գործունեությունն արգելելու պատճառն այն է, որ ամերիկացիները «վեճերի են բռնվել Բոլիվիայի ոստիկանության եւ նույնիսկ զինված ուժերի հետ»: Ֆրանսպրեսը մեջբերում է Բոլիվիայի նախագահի հետեւյալ հայտարարությունը. «Ամենաահավորն այն է, որ կազմակերպությունը ոչ թե պայքարել է թմրադեղերի առեւտրի դեմ, այլ խրախուսել է այն»: Մորալեսն ավելացրել է, որ ինքը բավարար թվով ապացույցներ ունի:

Նախագահը նաեւ նշել է, որ գերատեսչությունը թմրադեղերի առեւտրի մեջ մեղադրել է բացառապես ամերիկյան ազատական քաղաքականության հակառակորդներին, ինչը պետք է գնահատվի որպես քաղաքական հետապնդում: Մորալեսը կազմակերպությանը մեղադրել է Բոլիվիայում պետական հեղաշրջման ձախողված փորձին օժանդակելու, ինչպես նաեւ «պաշտոնյաների եւ նախագահի դեմ» մահափորձեր նախապատրաստած քրեական խմբավորումներին հովանավորելու մեջ:

Ավելի վաղ, սեպտեմբերին Մորալեսը անցանկալի անձ էր հայտարարել Բոլիվիայում ԱՄՆ դեսպանին: Ի պատասխան՝ ԱՄՆ-ը արտաքսել էր Բոլիվիայի դեսպանին:

Արգենտինան դատապարտեց Ֆոլկլենդյան կղզիների սահմանադրությունը

Արգենտինան հանդես է եկել Մեծ Բրիտանիայում ընդունված Ֆոլկլենդյան կղզիների նոր սահմանադրության դատապարտմամբ: Արգենտինայի արտգործնախարար Խորխե Տայանայի կարծիքով, փաստաթուղթը «կոպտորեն խախտում է ՄԱԿ-ի մանդատը»: Ֆրանսպրեսը մեջբերում է ԱԳՆ հայտարարության հետեւյալ հատվածը. «Արգենտինայի կառավարությունը դատապարտում է Արգենտինայի ինքնիշխանության եւ միջազգային իրավունքի այդ խախտումը»: Տայանան նշել է, որ Մեծ Բրիտանիայի գործողությունները «գաղութատիրական ժամանակների մնացուկ» են:

Ֆոլկլենդյան կղզիների նոր սահմանադրությանը Եղիսաբեթ Բ թագուհին հավանություն էր տվել չորեքշաբթի օրը: Փաստաթուղթը պետք է ուժի մեջ մտնի 2009-ի հունվարի 1-ին, փոխարինելով 1985-ի սահմանադրությանը: Մեծ Բրիտանիայի ԱԳՆ հայտարարության մեջ նշվում է, որ նոր սահմանադրությունը պետք է պաշտպանի տեղական ժողովրդավարությունը, միեւնույն ժամանակ Մեծ Բրիտանիային թույլ տալով պահպանել սեփական իրավունքները Ֆոլկլենդյան կղզիներում: Սահմանադրությամբ պահպանվում է կղզիների բրիտանական անդրծովյան տարածք լինելու կարգավիճակը, չսահմանափակելով ինքնորոշման իրավունքը:

1982-ին Մեծ Բրիտանիայի եւ Արգենտինայի միջեւ զինված հակամարտությունը ծագեց Ֆոլկլենդյան (Մալվինյան) կղզիների կարգավիճակի պատճառով: Հակամարտությունը տեւեց 74 օր: Կողմերից ոչ մեկը պաշտոնապես պատերազմ չհայտարարեց, բայց մարտերի ընթացքում զոհվեցին Արգենտինայի 649 քաղաքացիներ եւ 255 բրիտանացիներ: Ի վերջո, Արգենտինան անձնատուր եղավ, բայց մինչեւ օրս չի հրաժարվել կղզիների նկատմամբ իր հավակնություններից:

Պակիստանում պայթյունից զոհվել են փուշթուների 35 առաջնորդներ

Պակիստանի Բասմալայ բնակավայրում (Ցեղերի կառավարման դաշնային գոտի), որը Աֆղանստանի սահմանի մոտ է, փուշթունական ցեղերի առաջնորդների ժողովի ժամանակ տեղի է ունեցել ռումբի պայթյուն: Տեղական իշխանությունների ներկայացուցիչների վկայակոչելով, Ֆրանսպրեսը հաղորդում է, որ պայթյունից զոհվել է առնվազն 35 մարդ:

Հաղորդվում է, որ ներկաների մեծ մասը եղել են «լաշկարների»՝ տեղական ցեղերի աշխարհազորի առաջնորդներ: «Լաշկարները» ստեղծված են «Ալ Կաիդայի», «Թալիբանի» եւ այլ խմբավորումների ահաբեկիչների դեմ պայքարելու նպատակով: «Լաշկարների» ջոկատները կազմավորվել են ոչ այնքան վաղուց, բայց արդեն իրենց շարքերում ունեն մոտ 25 հազար մարդ: Պակիստանի կառավարությունը նրանց զինում է չինական արտադրության թեթեւ հրազենով: Նախատեսվում է, որ «լաշկարները» պետք է օգնեն սահմանապահ կորպուսի կառավարական ռազմականացված կազմավորումներին, որոնք օգոստոսի 6-ից ցեղերի կառավարման դաշնային գոտում լայնածավալ հարձակում են սկսել իսլամիստ գրոհայինների վրա:

Պաշտոնական տվյալների համաձայն, մարտերի ընթացքում ոչնչացվել են 800 իսլամիստ գրոհայիններ: Նաեւ սպանվել են պակիստանցի 195 զինվորներ եւ 344 խաղաղ բնակիչներ:

Հիշյալ գոտին ավանդաբար համարվում է իսլամիստ ահաբեկիչների տարածքը, որոնք այնտեղ հաստատվել են 2001-ին Աֆղանստանից թալիբների եւ նրանց դաշնակիցների արտաքսումից հետո: Գրոհայինները պարբերաբար զինված գրոհներ են կազմակերպում Աֆղանստանի սահմանամերձ շրջանների վրա:

Բրիտանական զորքն Իրաքից կհեռանա 2009-ի կեսերին

Մինչեւ 2009-ի կեսերը բրիտանացի բոլոր զինծառայողները կհեռանան Իրաքից, հաղորդում է «Սքայ նյուզ» հեռուստաալիքի Բասրայի թղթակիցը: Ներկայումս Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ Գորդոն Բրաունը բանակցում է Իրաքի ղեկավարության հետ: Զորքի դուրսբերման վերաբերյալ վերջնական որոշում պետք է ընդունվի մինչեւ Ծննդյան տոները:

2007-ի սեպտեմբերին բրիտանական զորքն արդեն դուրս էր բերվել Իրաքի «նավթային մայրաքաղաք» Բասրայից, տեղափոխվելով քաղաքի օդանավակայանում եւ դրա շրջակայքում:

2008-ի վերջերին լրանում է Իրաքում միջազգային ուժերին ՄԱԿ-ի տված մանդատի ժամկետը: ԱՄՆ-ը եւ Իրաքի վարչապետ Նուրի ալ Մալիքին ներկայումս բանակցում են անվտանգության համաձայնագիր կնքելու համար: Ենթադրվում է, որ ամերիկյան զորքը պետք է Իրաքից հեռանա 2011-ին, այնտեղ պետք է մնա ամերիկյան մի քանի ռազմակայան:

Թաթուլ Ալթունյանի անվան 70-ամյա եւ երիտասարդ անսամբլը

«Երբ նախորդ դարի 30-ականների ամառը Թաթուլ Ալթունյանը ծախսում էր երգ ու պարի բանահավաքչական աշխատանքի վրա, ամեն տարի արդյունքը լինում էր 100-120 միավոր: Կատարման համար ընտրվում էին լավագույն դեպքում 2-3-ը, հարկավոր էր լավագույնը եւ զտված ներկայացնել», երեկ «Ուրբաթ» ակումբում պարզաբանեց Ալթունյանի անվան Հայաստանի երգի-պարի պետական անսամբլի գեղարվեստական ղեկավար **Ժիրայր Ալթունյանը**: Լրագրողների հետ հանդիպման առիթը անսամբլի 70-ամյա հոբելյանի նոյեմբերի 10-ին կայանալիք հանդիսավոր համերգն էր: Անսամբլի պատեղեկությունները տալով հանդերձ, անսամբլի գեղարվեստական ղեկավարը, գլխավոր բալետմեյստերն ու տնօրենը փաստեցին, որ մեծ չէ այն կոմպոզիտորների թիվը, ում կարելի է հանգիստ խղճով հայկական ժողովրդական պարեղանակի պատվեր ներկայացնել եւ ակնկալել այնպիսի գործ, որն իրոք, ժողովրդական անաղարտ հնչողություն ունենա. «Անսամբլը ավանդույթներ ունեցող եւ դպրոց անցած կոլեկտիվ է եւ շատ դժվար է գտնել այնպիսի ստեղծագործություններ, որոնք չեն խաթարի եղած նկարագիրը եւ կտան զարգացման հնարավորություն: Նոր ստեղծագործությունների հիմնական մասը չի բավարարում մեր պահանջները»:

Տարիներ շարունակ տարածքային անլուծելի խնդիրներ ունեցող անսամբլն այսօր բարելավում է ստացել, սակայն լիակատար լուծումը անսամբլի տնօրենը համարում է սեփական տարածք ունենալը: Չնայած նշված խնդրին, անսամբլը կարողացել է բոլոր ուղղություններում որակական մակարդակը պահպանել, կազմը համալրել երիտասարդներով՝ պարողների միջին տարիքը 20-22 է, երգիչներինը՝ 28-30: Սակայն այս առումով էլ խնդիրը վերջնականապես լուծված համարել չի կարելի, քանի որ տղամարդ պարողների 14 հոգանոց կազմից 7-ը գարնանը կզորակոչվեն. «Կարողացանք տղաների խումբը համալրել եւ մեծ աշխատանք տանել կատարողական մակարդակը բարձրացնելու առնչությամբ, սակայն գարնանը, եթե տղաներին զորակոչեն, ողջ աշխատանքն այլեւս նշանակություն չի ունենա եւ անգամ վերականգնելի չի լինի: Ստիպված կլինենք սկսել զրոյից», իրավամբ վստահեցրեց գլխավոր բալետմեյստեր Հովհաննես Խաչիկյանը: Անսամբլի ղեկավարությունը մտադիր է դիմել մշակույթի եւ պաշտպանության նախարարություններին խնդրանքով՝ ապագա զորակոչիկ պարողներին, ինչպես օպերայի պարախմբի զորակոչիկների դեպքում, բաշխեն տարբեր զորամասերի վրա, թույլ տալով օրական մի քանի ժամ պրոֆեսիոնալ պարապմունքներին եւ համերգներին մասնակցել: Ի դեպ, ներկայում Հայաստանից դուրս գործում են 45 պարողներ, որոնց մասնագիտական վարկն ու հեղինակությունը այլ երկրներում աննկատ չեն: Օրինակ, Հովհաննես Խաչիկյանի երեք որդիներն էլ պարողներ են եւ աշխատում են Ռուսաստանի Դաշնությունում, նրանցից մեկը վերջերս ստացել է այդ պետության արտիստի վաստակավոր կոչում: Հետեւաբար, պարողների զինծառայության առնչությամբ զիջումների կիրառումը նրանց ոչ միայն մասնագիտությունը չկորցնելու, այլեւ Հայաստանում պահելու միջոց է:

Համերգի ծրագրի առնչությամբ մանրամասներ հաղորդելուց բանախոսները խուսափեցին, դրանց հետաքրքրականությունը բեմում մատուցելու նկատառումով եւ միայն տեղեկացրին, որ համերգային ծրագրի 20 րոպեն նվիրված է Թաթուլ Ալթունյանի 30 փոքր գործերից կազմված համարին: 70-ամյա անսամբլի հոբելյանը նշվում էր ողջ տարին մշակույթի նախարարության եւ Ռադիկ Վանունցի աջակցությամբ: Հայաստանի մարզերից բացի, անսամբլը հոբելյանական համերգով հանդես է եկել նաեւ Մոսկվայում եւ ամենուր ընդունվել ոգեւորությամբ: Ի դեպ, անսամբլի ղեկավարությունը տեղեկացրեց նաեւ, որ մարզերում հանդես գալու դժվարություններ կան դահլիճների անհամապատասխանության պատճառով:

տասխանատուները մեծագույն դժվարությամբ են կարողացել 70 տարիների արդյունավետ աշխատանքի շնորհիվ մշակված հարուստ երկացանկից կազմել 1 ժամ 50 րոպե տեւող համերգի ծրագիրը. «Անսամբլի շատ են անսամբլի մշակած թե՛ պարարվեստի, թե՛ երգարվեստի գոհարները, որոնց փայլը ժամանակի հետ չի խամրել, հետեւաբար եւ դժվար էր ընտրությունը», տեղեկացրեց գլխավոր բալետմեյստեր **Հովհաննես Խաչիկյանը**: Այնուամենայնիվ, առաջնորդվելով անսամբլը երբեւէ ղեկավարած անձանց լավագույն գործերը ներկայացնելու սկզբունքով, համերգի ծրագիրը կազմվել է այնպես, որ հանդիսատեսը դահլիճ գա Թաթուլ Ալթունյանի թողած արժեքների հանդեպ կարոտով եւ դահլիճից հեռանա դրանց մերօրյա մեկնաբանությունը եւս մեկ անգամ դիտել-լսելու ցանկությամբ: Սրանում վստահ է անսամբլի գեղարվեստական ղեկավար Ժիրայր Ալթունյանը:

Ինչպես տեղեկացրին բանախոսները, դասականության հասած շատ գործերի բեմադրություններ նոր կյանք են առնում այսօրվա անսամբլում: Առաջիկա համերգում, օրինակ՝ «Սարերի հովին մեռնեմ» պարի բեմադրությունը արդեն երրորդն է: Նոր պարերի բեմադրության համար անսամբլն ինքը պատվերներ է ներկայացնում մերօրյա կոմպոզիտորներին՝ Ռուբեն Ալթունյան («Հայոց աղջիկներ», «Թամզարա»), Գեւորգ Մանասյան («Տղամարդու պար», «Տոնական»), Մելիք Մավիսակալյան («Վան», «Վասպուրական»): Այս

ՆՈՒՆԵ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Ժիրայր Ալթունյանին՝ Արվեստի վաստակավոր գործչի պատվավոր կոչում

Սերժ Սարգսյանը նոյեմբերի 7-ին հրամանագիր է ստորագրել Թաթուլ Ալթունյանի անվան երգի-պարի պետական անսամբլի 70-ամյա հոբելյանի կապակցությամբ, հայ ժողովրդական երգարվեստի եւ պարարվեստի պահպանման ու զարգացման գործում ունեցած նշանակալի վաստակի համար ՀՀ պատվավոր կոչումներ շնորհելու մասին: Արվեստի վաստակավոր գործչի պատվավոր կոչման է արժանացել՝ Ժիրայր Թաթուլի Ալթունյանը (Թաթուլ Ալթունյանի անվան երգի-պարի պետական անսամբլի գեղարվեստական ղեկավար), վաստակավոր արտիստի կոչման՝ Սաշա Միսակի Պողոսյանը (նույն անսամբլի մեներգիչ):

«Արարատ. Հայոց անմահության խորհուրդը»

«4 հազար մետր բարձրության վրա թթվածնի պաշար է առաջանում, ինչը բժշկագիտությունը հիպոքսիա է կոչում: Մենք հաղթահարել ենք Արարատի այդ բարձրությունը եւ կարող ենք ասել, որ թթվածնի չէ՝ հայրենիքի քաղց ունենք», այս բացահայտումը ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի տնօրեն **Աշոտ Մելքոնյանինն** է, որը նա ներկայացրեց իր ղեկավարած ինստիտուտի եւ «Թերմոպոլ-ԱՐ» ընկերության աջակցությամբ նկարահանմեջբերումներ, որոնք դիտողի համար ամբողջացնում են Արարատ լեռան արժեքն ու խորհուրդը հայ ժողովրդի համար: Հիմնականում ֆոտոնյութով կառուցված տեսաշարը ներառում է դրվագներ մի քանի ֆիլմերից եւ լեռան մագլցումը հաջողած խմբի նկարահանումներից: Հնչում են Կոմիտասի, Եկմալյանի, ինչպես նաեւ Ռոբերտ Ամիրխանյանի, Արա Գեւորգյանի գործերը: «Արարատ. Հայոց անմահության խորհուրդը» հեղի-

ված «Արարատ. Հայոց անմահության խորհուրդը» փաստավավերագրական ֆիլմ: Պրեմիերան կայացավ երեկ «Մոսկվա» կինոթատրոնում, իսկ ծնունդը՝ գաղափարի տեսքով, որ նախ լեռնագնաց Սամվել Բարոյանինն էր, ապա «Թերմոպոլ-ԱՐ» ընկերության ղեկավար Լիպարիտ Պետրոսյանինը, տարիներ առաջ էր: Եվ տարիների երազանքի, նպատակի իրականացումը նշյալ անձինք եւ մի քանի հայորդիների հետ իրականացրեցին նախորդ տարի: Նրանք հաղթահարեցին Արարատը՝ ոտք դնելով գագաթին Սեւրի պայմանագրի կնքման օրը՝ օգոստոսի 10-ին, որը համարում են հայկական երազանքների իրականացման օր (համաձայն պայմանագրի Հայաստանը կազմելու էր 160 հազար քմ): Շրջելով Արեւմտյան Հայաստանում եւ արդեն նաեւ Արարատի գագաթին իր ընկերների հետ միասին եռագույնը պարզած եւ օրհներգը երգած Աշոտ Մելքոնյանը հավաստի գիտե. «Հողը տիրոջը չի մոռանում՝ եթե անգամ մի փոքր փորես՝ իրական տիրոջ ով լինելը հայտնի է դառնում»:

10 գրքի հեղինակ, պատմաբան Աշոտ Մելքոնյանը խոստովանեց, որ չափազանց դժվար է գրել ֆիլմի 14 էջանոց սցենարը, քանի որ խնդիր ուներ հակիրճ, բայց խիտ ներկայացնել Արարատի եւ հայ ժողովրդի պատմությունը: Սցենարը գրվել է 1 տարում եւ մոնտաժող Արթուր Սողոմոնյանի աշխատանքի արդյունքում վերածվել ֆիլմի: Այն մանրակրկիտ ու մատչելի պատմում է լեռան մասին՝ ներկայացնելով պատմական, աշխարհագրական, դիցաբանական տվյալները, այն մագլցելու երբեւէ եղած տարբեր փորձերն ու դրանց արդյունքը:

Ֆիլմում ներառված են հատվածներ նաեւ հայ գրողների գործերից նակները նվիրել են Խաչատուր Աբովյանի ծննդյան 200-ամյակին եւ Արարատ լեռը Պարրոտի արշավախմբի հաղթահարման 180-ամյակին:

Թերեւս հայության տարերն ընդհանրապես անտես կապեր ունեն մեզ համար բազմաբովանդակ խորհուրդ կրող Արարատի հետ, ինչն անժխտելի է, սակայն վաղուց հարկ է կորուսյալ, փափագվող հայրենիքի մասին խոսել առավել զգացմունքազերծ՝ դիվանագիտական, քաղաքական, տնտեսական, անվտանգության լեզուներով: Այնուամենայնիվ ֆիլմը հայ մարդու եւ կինոյում ոչ պրոֆեսիոնալ խմբի (պրոդյուսեր՝ Խորեն Քոթանջյան՝ ֆիզմաթ գիտությունների թեկնածու) խոսք է, որը կարող է ճանաչողական հաջողված նյութ համարվել ինչպես դպրոցահասակների, այնպես էլ օտարերկրացիների համար՝ թարգմանաբար ներկայացնելու դեպքում:

Շիրազի սիրտն Արարատում է հանգչում

«Արարատ. Հայոց անմահության խորհուրդը» ֆիլմը բացահայտում էլ ունի, որը ներկայացնում է քանդակագործ Արա Շիրազը. «1984 թվականին Հովհաննես Շիրազը հրաժեշտ տվեց Հայաստանին, բայց Հայաստանը երբեք հրաժեշտ չի տա նրան: Շիրազի մահից հետո նրա սիրտը ինձ մոտ էր՝ նրա կտակը պետք է կատարեինք (բանաստեղծությամբ արված, որը ֆիլմում ներկայացրեց բանաստեղծի կրտսեր որդին Ն.Պ.): 20 տարի անց կարողացանք: Մի քանի հայրենասերներ մագլցեցին Արարատ եւ արդեն տարիներ Հովհաննես Շիրազի սիրտը հանգչում է լեռան սառույցներում»:

Ն. Պ.

Ցուցահանդես՝ նվիրված ԵՊՀ-ի 90-ամյակին

Հրաչյա Աճառյանի, Գեւորգ Աստուրի ձեռագիր աշխատությունները, թարգմանությունները, ԵՊՀ ռեկտորների աշխատասենյակի կահույքն ու մի շարք այլ անձնական իրեր էին ներկայացված երեկ Երեւան քաղաքի պատմության թանգարանում բացված «ԵՊՀ-ն երեկ եւ այսօր» խորագրով ցուցահանդեսում: Միջոցառումը նվիրված էր համալսարանի հիմնադրման 90-ամյակին:

Ցուցասրահում ներկայացված էր 90-ամյա կրթական հաստատության պատմության ծաղկաքաղը: Այցելուներին ներկայացված էին նաեւ եզակի փաստաթղթեր, որոնք վերաբերում էին համալսարանի հիմնադրմանը: Ուշագրավ էին հատկապես ուսանողական կյանքին ու բուհական քննարկումների վերաբերյալ պատմությունները: Ներկայացված էր նաեւ 1919-ի ԵՊՀ-ի կանոնադրությունը:

Ճարտարապետ Էդմոնդ Տիգրանյանի եզակի լուսանկարներն ու նախագծերն էլ վերաբերում էին ԵՊՀ-ի ներկայիս համալիրի կառուցմանը: Ցուցահանդեսին ներկա գտնվող շրջանավարտները առանձնահատուկ ոգեւորությամբ խոստովանում էին, որ ԵՊՀ-ն իրենց համար դարձել է հարազատ ու սիրելի օջախ:

Հ. Հ.

Մարտին Վարդազարյան. «Ապագայում կունենանք հրաշալի երաժիշտներ»

Փողային գործիքների կատարողականության զարգացման նպատակով օրեր առաջ մեկնարկեց պատանի սաքսոֆոնահարների հանրապետական առաջին մրցույթը, որին մասնակցում էին սաքսոֆոն-ալտ եւ սաքսոֆոն-տենոր մասնագիտությամբ 17 կատարողներ:

Մրցույթին պատանի երաժիշտները կատարեցին Պիացոլլայի, Գրովեզի, Դեմերսմանի, Հյուդոյի եւ այլ հայտնի կոմպոզիտորների՝ սաքսոֆոնի համար նախատեսված ստեղծագործություններ:

Երեկ կամերային երաժշտության տան դահլիճում տեղի ունեցավ գալա-համերգ, որին հաջորդեց մրցանակների հանձնման արարողությունը:

«Նմանատիպ մրցույթները շատ կարեւոր են սկսնակ երաժիշտների համար: Մենք էլ կարողանում ենք համեմատել նրանց կատարումները, ճիշտ ուղու վրա դնել: Վստահ եմ՝ մի քանի նմանատիպ մրցույթ-փառատոներից հետո կտեսնենք այս երաժիշտների իսկական աճը: Նրանք արդեն պատրաստ կլինեն մասնակցել նաեւ միջազգային ստուգատեսների», ասաց ԵՊԿ փողային-հարվածային նվագարանների ամբիոնի վարիչ **Արզաս Մուրադյանը**:

Միջին տարիքային խմբում առաջին մրցանակին արժանացան Դավիթ Մելքոնյանն ու Հարություն Հարությունյանը, իսկ ավագ խմբում հաղթողի դափնուն արժանացավ Մանվել Բարսեղյանը, որ մրցութային ծրագրում նվագել էր Արամ Խաչատրյանի առաջին պարը «Սպարտակ» բալետից: Մանվել Բարսեղյանը նաեւ արժանացավ սաքսոֆոնի, որ նվիրեց մշակույթի նախարարության արվեստի բաժնի տնօրեն Կարո Վարդանյանը:

«Պարտվողներ չկան, որովհետեւ յուրաքանչյուրն էլ արժանի է ուշադրության ու գնահատանքի: Նախաձեռնությունը հուսադրող է եւ նպատակ ունի բարձրացնելու փողային գործիքների դերը հայ երաժիշտների ասպարեզում: Վստահ եմ մի փոքր ուշադրություն եւ ապագայում կունենանք հրաշալի սաքսոֆոնահարներ», ասաց **Մարտին Վարդազարյանը**:

«Հայաստանի պատանի սաքսոֆոնահարների ասոցիացիա» ՀԿ-ի նախագահ **Կարեն Մանուչարյանն** էլ **«Ազգ»-ի** հետ զրույցում անդրադարձավ սաքսոֆոնի մասին գրականության սակավությանը:

«Կոնսերվատորիայում գործիքի մասին գրականություն գրեթե չկա: Եղածն էլ արդեն պատառոտված ու մաշված է: Պետք է ճիշտ մշակութային քաղաքականություն իրականացնել եւ չանտեսել առաջին հայացքից մանրուք թվացող, սակայն իրականում կարեւորությունները»:

ՀԱՍՄԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Արթուր Աբրահամը հավատում է իր հաղթանակին

Նման կարծիքի են նաև մասնագետներն ու բուքմեյքերները

Այսօր Գերմանիայում IBF-ի վարկածով միջին քաշի աշխարհի չեմպիոն Արթուր Աբրահամը 37-ամյա մեքսիկացի Ռաուլ Մարկեսի հետ մենամարտում կփորձի հերթական անգամ պաշտպանել ուժեղագույնի իր տիտղոսը: Այդ մենամարտը պետք է կայանար հոկտեմբերի 4-ին Գերմանիայի Բամբերգ քաղաքում, սակայն Աբրահամի հիվանդության պատճառով հետաձգվել էր: Ի դեպ, Ռաուլ Մարկեսն այդ առնչությամբ նշել էր, որ Արթուր Աբրահամը քաշի խնդիր ունի, ինչն էլ նրա հիվանդության պատճառ է հանդիսացել:

Ի պատասխան Մարկեսի հայտարարության, Աբրահամը նշել է, որ նա չպետք է անհանգստանա իր քաշով, այլ հարկ է մտահոգվել իրեն սպասող ճակատագրով. «Ցանկանում եմ շնորհակալություն հայտնել Մարկեսին իմ մասին մտահոգվելու համար: Երևի թե ճիշտ կլինի, որ ինձանից պարտություն կրելուց հետո նա փոխի մասնագիտությունն ու զբաղվի բժշկությամբ: Ես համոզված եմ, որ նա IBF-ի վարկածով միջին քաշում չեմպիոն չի դառնա, այնպես որ լավ կլինի մտածի որևէ նոր մասնագիտություն ընտրելու մասին: Լսել եմ, որ ժամանակին նա փորձել է հեռուստամեկնաբանի դերը: Եթե նրան դուր է գալիս կանխատեսումներ անել «քաշ գցելու» վերաբերյալ, ապա գուցե ճիշտ կլիներ զբաղվեր դիետոլոգի գործով: Ցավոք, հիվանդացա, ինչը պատահում է: Ես լրիվ վերականգնվել եմ եւ արագորեն սկսել մարզումները: Այժմ գերազանց մարզավիճակում եմ: Իմ վաղեմի երազանքն աշխարհի բացարձակ չեմպիոնի տիտղոսի նվաճումն է: Սակայն քաջ գիտակցում եմ, որ դա կարող եմ իրականացնել, եթե հաղթեմ Մարկեսին: Ուստի այժմ ողջ ուշադրությունս կենտրոնացրել եմ այդ մենամարտի վրա: Մարկեսը շատ փորձառու ու վտանգավոր հակառակորդ է, ուստի պատրաստվում եմ 12 ռաունդանոց մենամարտի: Սակայն եթե հնարավորություն ստեղծվի, անպայման մենամարտը կավարտեմ նոկաուտով»:

Այսօրվա մենամարտում հաղթողի գլխավոր հավակնորդն Արթուր Աբրահամն է: Նման կարծիքի են թե՛ մասնագետները, թե՛ բուքմեյքերները: Վերջիններս Աբրահամի հաղթանակը գնահատել են 1,08 գործակցով, իսկ ահա Մարկեսի հաղթանակի համար խաղադրույքներ են ընդունվում 5 գործակցով: Ոչ-ոքին գնահատվել է 22 գործակցով:

Ռաուլ Մարկեսը հայտարարել է, որ կփորձի խանգարել Աբրահամի բացարձակ չեմպիոն դառնալու ծրագրերին: Նա բնակվում է ԱՄՆ-ում եւ այդ երկրի քաղաքացի է: Պրոֆեսիոնալ ռինգում Մարկեսն անցկացրել է 45 մենամարտ, որից 41-ում հաղթել է, 3-ում՝ պարտվել, մեկն ավարտել է ոչ-ոքի: 28-ամյա Արթուր Աբրահամն անպարտելի է պրոֆեսիոնալ ռինգում՝ շահելով բոլոր 27 մենամարտերը (22-ը՝ տեխնիկական նոկաուտով): Նրա բազմահազար երկրպագուները վստահ են, որ 28-րդ մենամարտն էլ Արթուրի համար հաղթական կլինի եւ նա հերթական անգամ կպաշտպանի IBF-ի վարկածով միջին քաշի աշխարհի չեմպիոնի իր տիտղոսը:

ԲԿՄԱ-ն առայժմ անպարտելի է

Բասկետբոլի եվրոլիգայի 3-րդ տուրում Մոսկվայի ԲԿՄԱ-ն կարեւոր հաղթանակ տոնեց Մադրիդում՝ 58-54 հաշվով պարտության մատնելով տեղի «Ռեալին»: Երկու թիմերն էլ աչքի չընկան արդյունավետ գրոհներով: Առաջին 10 րոպեներին ԲԿՄԱ-ն առջեւում էր 11-10 հաշվով: Երկրորդ խաղափուլում արդեն «Ռեալի» բասկետբոլիստները հաշվի մեջ առաջ անցան (28-23): Բայց հաջորդ երկու խաղափուլերում արդեն հյուրերը ձեռքից բաց չթողեցին առավելությունը: Վճռորոշ եղավ 3-րդ խաղափուլը, որում ԲԿՄԱ-ն 6 միավորի առավելության հասավ:

ԲԿՄԱ-ից առավել արդյունավետ գործեցին Պլանինիչը (13 միավոր) եւ Շիշկաուսկասը (11): «Ռեալից» 10-ական միավոր վաստակեցին Մումբրուն եւ Ռեյեսը: ԲԿՄԱ-ն 3-րդ անընդմեջ հաղթանակը տոնեց ու 6 միավորով գլխավորում է «D» խմբի աղյուսակը: 5-ական միավոր են վաստակել «Պարտիզանն» ու «Էֆես Պիլսենը»: «Պարտիզանը» 81-76 հաշվով առավելության հասավ «Միլանի» նկատմամբ, իսկ ահա «Էֆես Պիլսենը» սեփական հարկի տակ պարտվեց «Պանաթինաիկոսին» (69-78):

«A» խմբում հունական «Օլիմպիակոսը» Զագրեբում պարտվեց տեղի «Ցիբոնային» (76-85): Վերջինիս 17 միավոր պարգեւեց Կելատին, իսկ Մարշալն իր հաշվին 15 միավոր գրանցեց: «Օլիմպիակոսից» արդյունավետ գործեցին 14-ական միավոր վաստակած Բուրուսիսն ու Լին Գրիրը: «B» խմբում «Սիենան» հաղթեց «Բարսելոնին» (71-61): «C» խմբում գրանցվեցին այսպիսի արդյունքներ. «Յովենտուտ»-«Ֆեներբահչե»՝ 67-70, «Օլիմպիա»-«Վիրտուս»՝ 67-78:

Անգլիական բռնցքամարտի «պրոֆեսորը» հրաժեշտ տվեց ռինգին

39-ամյա անգլիացի բռնցքամարտիկ Պիտեր Բաքլին, որ «պրոֆեսոր» մականունն է կրում, հրաժեշտ տվեց ռինգին: Բիրմինգհեմում նա պրոֆեսիոնալ ռինգում իր հոբելյանական՝ 300-րդ մենամարտն անցկացրեց: Նրա մրցակիցը Մասին Մոհամեդն էր, որին Բաքլին հաղթեց միավորներով: Բաքլին պրոֆեսիոնալ ռինգում կրած պարտությունների քանակով (256) յուրօրինակ ռեկորդակիր է: Նա ընդամենը 32 հաղթանակ է տոնել, 12 մենամարտ էլ ավարտվել է ոչ-ոքի: Նրան է պատկանում 88 անընդմեջ պարտությունների ռեկորդային շարքը: Բայց Բաքլին մինչեւ վերջ պայքարել է եւ 300 մենամարտերից միայն 10 է ժամկետից շուտ ավարտվել, ընդ որում նա երբեք մաքուր նոկաուտում չի հայտնվել:

«Բնավ էլ չեմ տխրի առանց ռինգի: Գլխիս հարվածներ ընդունելով գումար վաստակելը երբեք էլ երազանքներիս սահմանագիծը չի եղել: Մտածում եմ մարզչական գործունեությամբ զբաղվելու, ինչպես նաեւ սեփական մարզադահլիճ բացելու մասին: Կցանկանայի աշխատել դժվար դաստիարակվող երեխաների հետ, ինչպիսին ժամանակին եղել եմ մինչեւ բռնցքամարտով զբաղվելը», նշել է Պիտերը: Բաքլին պրոֆեսիոնալ ռինգում ելույթները սկսել էր 1989-ին, 20 տարեկանում:

«Բաքլին ինձ վրա լավ տպավորություն է թողել եւ ես հարգում եմ նրան: Նա մյուս անհաջողակներից տարբերվում է այն բանով, որ երբեք չի հանձնվում: Երիտասարդ բռնցքամարտիկները նրա հետ մենամարտելով միշտ էլ սովորելու բան ունեն: Բաքլին յուրօրինակ բռնցքամարտիկ է եւ մեծ դեր է խաղացել բրիտանական բռնցքամարտում: Հույս ունեմ, որ նա ռինգին հրաժեշտ տալուց հետո երջանիկ կլինի», նշել է բռնցքամարտիկի դանիացի պրոմոութեր Հենրիկ Ռիզոմը:

Վիճակահանությունն անվանեց մրցակիցներին

Նոյեմբերի 11-ին Շանհայում կմեկնարկի թենիսիստների աշխարհի ոչ պաշտոնական առաջնությունը: Ուժեղագույնի տիտղոսը կվիճարկեն ութ թենիսիստներ: Վիճակահանությամբ նրանք բաժանվել են 2 խմբի: «Կարմիր» խմբում պայքարի մեջ կմտնեն շվեյցարացի Ռոժե Ֆեդերերը, Մեծ Բրիտանիայի ներկայացուցիչ Էնդի Մարեյը, ամերիկացի Էնդի Ռոդիկն ու ֆրանսիացի Ժիլ Սիմոնը:

«Դեղին» խմբում ընդգրկված են սերբ Նովակ Ջոկովիչը, ռուսաստանցի Նիկոլայ Դավիդենկոն, ֆրանսիացի Ժո-Վիլֆրեդ Տսոնգան եւ արգենտինացի Խուան-Մարտին դել Պոտրոն: Ցավոք, Դավիթ Նալբանդյանին չհաջողվեց ընդգրկվել մրցաշարի մասնակիցների շարքը: Դրա համար հարկավոր էր Փարիզի մրցաշարում հաղթող ճանաչվել, սակայն նա զիջեց եզրափակիչում Տսոնգային:

Առաջատարների խմբում նեղվածք է

Գերմանիայում ընթացող շախմատի աշխարհի վետերանների առաջնությունում կայացան 9-րդ տուրի հանդիպումները: Էդուարդ Մնացականյանը սպիտակներով ոչ-ոքի խաղաց Ֆեռդինանդ Նիբլինգի հետ եւ 5,5 միավորով ընթանում է 51-րդ տեղում: Մրցաշարի ավարտից 2 տուր առաջ հայ շախմատիստը մրցանակակիր դառնալու ոչ մի հնարավորություն չունի:

Մրցանակային տեղերի համար աղյուսակի վերին հորիզոնականներում համառ պայքար է ընթանում: 7,5-ական միավորով առաջատարի դերը տանձնել են Միհայ Շուբան, Վոլֆգանգ Ուլմանը, Լարի Կաուֆմանը, Միտո Ցեբալոն եւ Ալեքսանդր Չախարովը: Այս հնգյակից Շուբան եւ Կաուֆմանն 9-րդ տուրում մրցում էին միմյանց հետ ու հաշտություն կնքեցին: Իսկ մնացած երեքը հաղթեցին: Չախարովը պարտության մատնեց Մալիսովին, Ցեբալոն առավելության հասավ Կանուկովի նկատմամբ, իսկ Ուլմանը հաղթեց Օնոպրիենկոյին: Վերջինս Բոգդանովի, Ռոդշտեյնի ու Կլովանսի հետ 7 միավորով հետապնդում է առաջատարներին:

Կանանց մրցաշարում առաջատարը լատվիացի շախմատիստուհի Թամարա Վիլերտեն է, որը հաղթելով Սվետլանա Մեդնիկովային, վաստակեց 7 միավոր: Նրան կես միավոր զիջող Գալինա Ստրուտինսկայան ոչ-ոքի խաղաց Անտոնի Դրագեչևիչի հետ: 6-ական միավոր ունեն Լյուդմիլա Սաունինան, Տատյանա Ֆոմինան ու Հաննեսա Էրենսկան:

Երեքից միայն մեկը հաջողության հասավ

Լիվերպուլում մեկնարկեց բռնցքամարտի Եվրոպայի հերթական առաջնությունը: Մրցումների առաջին օրը Հայաստանից ռինգ դուրս եկան երեք բռնցքամարտիկներ: Առաջինը մրցավեճի բռնվեց 54 կգ քաշային Արթուր Գեւորգյանը: Նրա մրցակիցը Չեռնոգորիայի ներկայացուցիչ Վյաչեսլավ Գոյանն էր: Վերջինս մեծ առավելությամբ (14-4) հաղթեց Արթուրին, որը դուրս մնաց հետագա պայքարից:

Հաջող մեկնարկեց Էդուարդ Համբարձումյանը: Մինչեւ 64 կգ քաշային կարգում նա 9-5 հաշվով պարտության մատնեց ուկրաինացի Դենիս Լազարեւին: Իսկ ահա 69 քաշային կարգում հանդես եկած Սամվել Մաթեւոսյանը անհաջողության մատնվեց սերբ Զորան Միտրովիչի հետ մենամարտում (4-12):

Հենրիխ Մխիթարյանը մեկնել է Ֆրանսիա

Երեւանի «Փյունիկի» եւ Հայաստանի երիտասարդական հավաքականի կիսապաշտպան Հենրիխ Մխիթարյանը մեկնել է Ֆրանսիա՝ փորձաշրջանի: Նա ֆրանսիական մի քանի թիմերից հրավերներ ունի: Մանուկ հասակում Մխիթարյանը բնակվել է Ֆրանսիայում, որտեղ անցյալ դարի 90-ականներին հանդես էր գալիս նրա հայրը՝ Երեւանի «Արարատի» հարձակվող, վաղամեռիկ Համլետ Մխիթարյանը: Հենրիխը երիտասարդական հավաքականի կազմում դարձել է Թուրքիայի երիտասարդական ընտրանու դարպասը երեւանում խփած հաղթական գոլի հեղինակը: Այսօր նա «Փյունիկի» առանցքային ֆուտբոլիստներից մեկն է:

Արա Աբրահամյանը որակազրկվեց

Շվեդիայում բնակվող եւ այդ երկրի դրոշի ներքո հանդես եկող հունահռոմեական ոճի ըմբիշ Արա Աբրահամյանն առաջիկա երկու տարիներին չի կարող մրցագորգ դուրս գալ: Ըմբշամարտի միջազգային ֆեդերացիան նրան 2 տարով որակազրկել է բոլոր տեսակի մրցումներից ոչ մարզական արարքի համար: Նույնպիսի պատիժ է սահմանել նաեւ Շվեդիայի ըմբշամարտի ֆեդերացիան:

Որակազրկման պատճառն օլիմպիական խաղերի մրցանակակիրների պարգեւատրման ժամանակ Արա Աբրահամյանի պահվածքն էր: Հիշեցնենք, որ նա դժգոհ լինելով կիսաեզրափակիչի իր գոտեմարտում մրցավարների կողմնակալությունից, նվաճած բրոնզե մեդալը նետել էր հատակին ու հեռացել: Չնայած հետագայում Արա Աբրահամյանը դիմել էր Լոզանի մարզական դատարան՝ պահանջելով հետ վերադարձնել մեդալն ու չորակազրկել իրեն, սակայն դա էլ չօգնեց:

Ռոնալդուին նոր պայմանագիր կառաջարկվի

«Մանչեսթր Յունայթեդը» մտադիր է Քրիստիանու Ռոնալդուին նոր պայմանագիր առաջարկել, ըստ որի նա շաբաթական 150 հազար ֆունտ ստեռլինգ կստանա: Այդպիսով, Ռոնալդուն կդառնա Անգլիայի պրեմիեր լիգայի պատմության մեջ ամենաբարձր վարձատրվող ֆուտբոլիստը:

Ներկայում Ռոնալդուի շաբաթական աշխատավարձը 120 հազար ֆունտ ստեռլինգ է: Նրա պայմանագրի ավարտին դեռեւս 3 տարի ժամանակ կա: Սակայն ՖԻՖԱ-ի նոր կարգի համաձայն, Ռոնալդուն կարող է մրցաշրջանի ավարտին 12 մլն ֆունտ ստեռլինգ վճարել ակումբին եւ չեղյալ համարել պայմանագիրը՝ ազատ ֆուտբոլիստի կարգավիճակ ստանալով: Այս առնչությամբ թիմի գլխավոր մարզիչ Ալեքս Ֆերգյուսոնը նշել է, որ մինչ օրս ակումբում նման դեպք չի պատահել ու հույս ունի, որ Ռոնալդուն այդ հարցում առաջինը չի լինի:

Մնաց մեկ ուղեգիր

Դոհայում ընթացող թենիսի կանանց աշխարհի ոչ պաշտոնական առաջնությունում հայտնի դարձան կիսաեզրափակիչի 3 մասնակիցները: Առաջին խմբից պայքարը կշարունակի Վինուս Ուիլյամսը, որն անցկացրած 3-րդ մրցախաղն էլ շահեց: Այս անգամ նրա մրցակցուհին իր կրտսեր քույրն էր՝ Սերենան (5-7, 6-1, 6-0): Վերջինս 2 հանդիպումներում մեկ հաղթանակ է տոնել եւ կիսաեզրափակիչի 2-րդ ուղեգիրը կվիճարկի ռուսաստանցի Ելենա Դեմենտեւայի հետ, որը պարտության մատնեց իր հայրենակցուհի Դինարա Սաֆինային (6-2, 6-4):

Երկրորդ խմբում արդեն հայտնի են հաջորդ փուլ մտած երկու թենիսիստուհիները: 2-ական հաղթանակ են տոնել Վերա Զվոնարյովան ու Ելենա Յանկովիչը: Վերջինս 7-6, 6-4 հաշվով հաղթեց ռուսաստանցի Սվետլանա Կուզնեցովային:

Էջը պատրաստեց ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Օբաման կդառնի՞ խոստումը

«Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ բազմիցս կրկնված արտահայտություններից ոգեւորված ամերիկահայերի աննախադեպ աջակցությունը սենատոր Օբամային արդյոք արդարացնելո՞ւ է նրանց հույսերը», գրում է Ֆրանսիայից անկախ լրագրող **Ժան Էսֆիյանը**: Արդյոք նրա խոստումը նախընտրական պայքարի օրերին սոսկ ձայներ ապահովելու նպատակ չէ՞ր հետապնդում, շարունակում է նա իր միտքը եւ պատասխանում. «Գուցե, բայց գուցե եւ ոչ: Հետագա ամիսները ցույց կտան: Հայերս շատ անգամ ենք լսել նման խոստումներ եւ հուսախաբ եղել. Բուշ ավագից, Քլինթոնից եւ Բուշ կրտսերից:

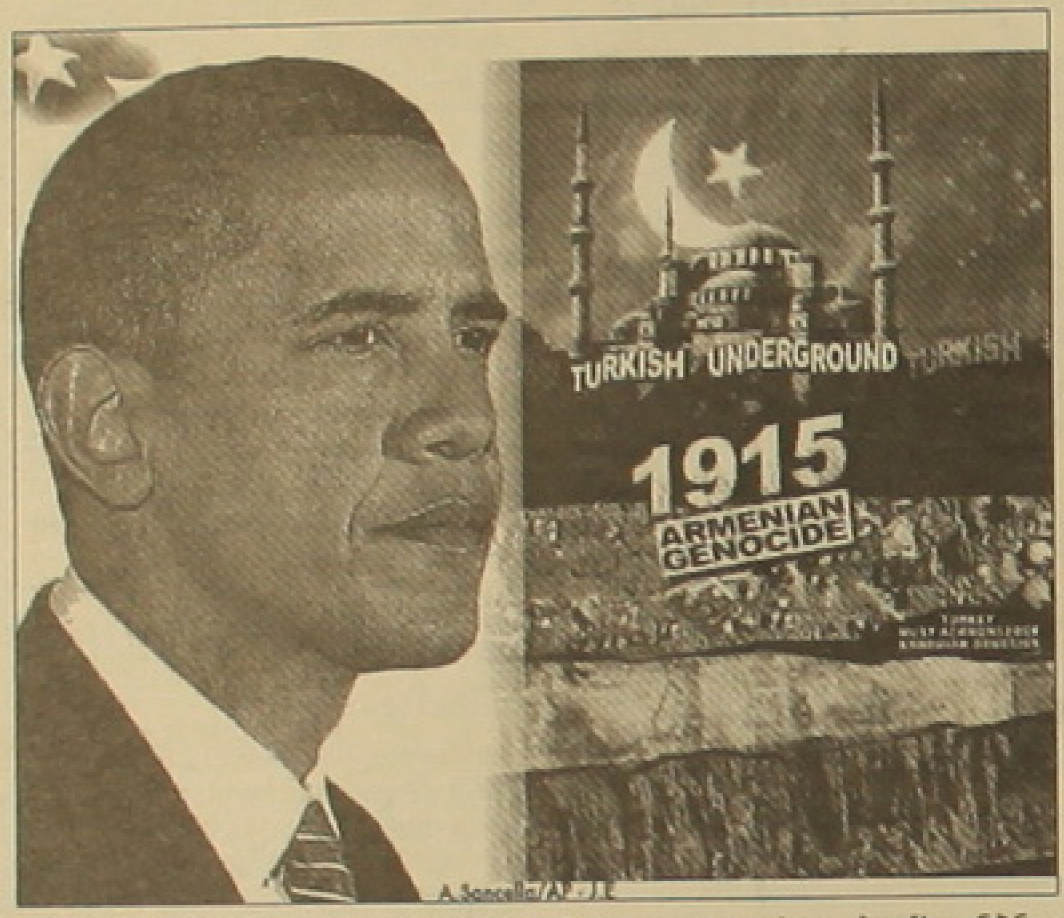

Այդուհանդերձ, եկեք պահպանենք հույսը, որ «ամերիկյան երազի» իրականությունը ծնունդ կտա նաեւ «հայկական երազի» իրականությանը: Այդ առումով երեւի 2009-ի ապրիլի 24-ը դառնալու է պատմական: 2009 ընդհանրապես պատմական է լինելու նաեւ այն պատճառով, որ փետրվարի 2-ին լրանում է ԱՄՆ-ի 14-րդ նախագահի, մասնագիտությամբ փաստաբան Աբրահամ Լինկոլնի ծննդյան 200-ամյակը: Ճակատագրի ինչպիսի՜ զուգադիպություն, որ առաջին աֆրոամերիկացի նախագահն է նշելու այդ տարեդարձը մի անձնավորության, որը 1863-ին ստորագրել է սեւամորթներին ազատություն պարգեւող հռչակագիրը»:

Հ. Ծ.

Դատական հայց ընդդեմ Միացյալ Նահանգների ազգային արխիվի

«Վարդգես Եղիայանն ընդդեմ Մ. Նահանգների ազգային արխիվի եւ տարեգրության վարչության» (գործ NCV08-16248, Կալիֆոռնիայի շրջանային դատարան):

Նման վերտառությամբ դատական հայց է հարուցվել Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ անհրաժեշտ փաստաթղթեր չտրամադրելու համար, տեղեկացնում է «Արմինյն միրոր սփեքթեյթր» շաբաթաթերթի հոկտեմբերի 11-ի համարը:

«Այդ փաստաթղթերը ձեռք բերելու մեր շարունակական փորձերն անարձագանք են մնացել», նշում է Գլենդեյլում գործող «Մակլարի եւ Ռոզեն» փաստաբանական ընկերության գործընկերներից Մարկ Մակֆարլին, որը ներկայացնում է Վարդգես Եղիայանին վերոնշյալ դատական գործընթացում: «Նրանց դիրքորոշումը հակասում է «Տեղեկատվության ազատության օրենքի» դրույթներին»:

Ազգային արխիվի վարչությանը Եղիայանն առաջին անգամ դիմել է 2006-ի ապրիլին: «Նրանք հաստատեցին դիմումն ստանալու փաստը եւ պարտավոր էին 20 օրում բավարարել մեր խնդրանքը, բայց մինչեւ օրս պատասխան չկա», բացատրում է Եղիայանը, որը ճանաչված դատապաշտպան է եւ մեծ դեր է խաղացել հատկապես ցեղասպանությանը զոհ գնացած մեր նախնիների ապահովագրական պոլիսների փոխհատուցումը ձեռք բերելու գործում: «Մեր պահանջը նույնպես կապված էր այդ գործի հետ», եզրակացնում է Վարդգես Եղիայանը:

Հ. Ծ.

Բիզնես առաջադրանք-մրցույթ երիտասարդների մասնակցությամբ

Զարգացնել երիտասարդների ձեռնարկատիրական հմտությունները եւ աշխատունակությունը գործատուների անմիջական ներգրավմամբ: Այս նպատակով եւ այս բանաձեւով «Պատանեկան նվաճումների» հայաստանյան գրասենյակը, «Բիթիշ Քաունսիլը», ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարությունն ու «Արմենտել» ընկերությունը նոյեմբերի 11-ին կազմակերպում են «Հմտություններն աշխատանքում» բիզնես-առաջադրանք մրցույթը: Սա ազգային եւ միջազգային մասշտաբի բացառիկ մրցույթների շարք է, որի անցկացումը նպատակ ունի խրախուսելու երիտասարդներին եւ նրանց մղելու նորամուծությունների:

Երեւանի Ինֆորմատիկայի պետական քոլեջի ավելի քան 100 ուսանողներից բաղկացած 20 թիմի կտրվի առաջադրանք, որին լավագույն լուծում տված խումբն էլ կճանաչվի հաղթող: Լավագույն խմբերը, որոնց կընտրի ժյուրին, կպատրաստվեն ազգային եզրափակիչ փուլին: Դեկտեմբերին կկայանա եզրափակիչ փուլը, որի հաղթողները 2009-ի փետրվարին կմեկնեն Բուլղարիա՝ մասնակցելու միջազգային եզրափակիչ փուլին:

Ա. Բ.

2008-ի ՏԻՄ ընտրությունների վերաբերյալ

Երեկ տարածքային կառավարման նախարարի տեղակալ **Վաչե Տերտերյանը** լրագրողներին ներկայացրեց 2008-ի մայիսի 18-ից հոկտեմբերի 26-ը ՀՀ 662 համայնքներում անցկացված ՏԻՄ ընտրություններում մարդկանց մասնակցության ցուցանիշը, որը կազմել է 51, 8 տոկոս: Ըստ մարզերի պատկերը հետեւյալն է՝ Երեւանում 40,7 տոկոս, Վայոց ձոր՝ 68.3, Տավուշ՝ 65.3, Սյունիք՝ 64.7, Արագածոտն՝ 64.3, Արմավիր՝ 61.3, Կոտայք՝ 60.4, Արարատ՝ 59.9, Գեղարքունիք՝ 58.6, Լոռի՝ 56.5, Շիրակ՝ 51.9:

650 համայնքներից 158 համայնքներում ընտրվել են նոր ղեկավարներ (նախկինները փոխարինվել են նորերով՝ 24.2 տոկոս) եւ վերընտրվել են 493 գործող համայնքի ղեկավարներ (75.8 տոկոս):

12 համայնքներում նշանակվել է նոր ընտրություններ:

Ն. Մ.

Ջրամատակարարման ընդհատում

«Երեւան ջուր» ընկերությունը տեղեկացնում է իր հաճախորդներին եւ սպառողներին, որ «Արզնի 1 - Երեւան» ջրատարի վրա շինարարական աշխատանքների պատճառով նոյեմբերի 11-ի ժամը 10.00-ից մինչեւ նոյեմբերի 12-ի ժամը 10.00 կդադարեցվի Կենտրոն համայնքի Աբովյան փ. 50-64 շենքերի, թիվ 1 մանկական հիվանդանոցի եւ հարակից բժշկական հաստատությունների, Նար-Դոս փ. 73, 73ա, 75 շենքերի, Հերացի փ. 16-24 շենքերի, Քոչար փ. 7, 9, 11, 13, 21, 23, 27 շենքերի, Քաջազնունի փ. 2, 4, 6, 8, 10 շենքերի, Այգեստանի 1-11, Ռոստոմի, Արհեստավորների, Տոլստոյ, Կորի, Զավարյան փողոցների ջրամատակարարումը: Իսկ Արաբկիր համայնքի ամբողջ տարածքում կնկատվի ջրի ճնշման անկում՝ բարձրահարկ շենքերի վերին հարկերի ջրազրկմամբ:

Ընկերությունը հայցում է սպառողների ներողամտությունը պատճառված անհանգստության եւ կանխավ շնորհակալություն հայտնում ըմբռնման համար:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

50000 եվրո կորցրած հայը 2000 եվրո նվեր է տվել գտնողին

25-ամյա Ձեսիկա Վիլլերը գնումների այդ օրը արեւմտագերմանական Մյունխենգլադբախում երկար կհիշի, գրում է «Ռայնիշե փոստը»: Woolworth-ի հանդերձարաններից մեկում երիտասարդ կինը գտնում ծրար է գտնում, եւ քանի որ վրան որեւէ բան չէր գրված, բաց է անում, եւ ծնկները, իր ասելով, թուլանում են՝ 50 հազար եվրո եւ անձնական փաստաթղթեր: Պարզ էր, որ պիտի փնտրեի կորցնողին, ասել է կինը գերմանական օրաթերթին: Երբ քայլ է արել դեպի դրամարկղը, նկատել է, որ մի տղամարդ սուր վեճի է բռնվել դրամարկղի աշխատակցուհու հետ: 50 000 եվրոն կորցրած տղամարդը, որ ազգությամբ հայ է եղել, մտադիր էր գումարով ավտոմեքենա գնել, Ձեսիկայի ազնվությանն արձագանքել է առատաձեռն պարգեւավճարով՝ 2000 եվրո: Ծնկներս մեկ անգամ էլ թուլացան, ասել է կինը, որը մտադիր է անակնկալ դրամով երկամյա որդու համար նվերներ գնել, նաեւ ընկերուհիներին ճաշի հրավիրել:

Կարդացի լուրը, ուրախացա, որ աշխարհում ազնիվ մարդիկ դեռ կան, եւ մամուլը նրանց մասին է գրում, բայց, ճիշտն ասած, չէի մտածում լուրը փոխանցել հայ ընթերցողներին: Նոյեմբերի 3-ին տպագրվածը շատ ընթերցող էր ունեցել: Գերմանացի ծանոթներս չէին թաքցնում իրենց զարմանքը՝ ինչպիսի՜ առատաձեռնություն, բայց նաեւ՝ հայերն իրենց կարիսալը գրպանո՞ւմ են պահում, այդքան շատ գումար պարզ ծրարի մեջ դրած խանութ մտնո՞ւմ ու, ասենք, տաբա՞տ են փորձում:

Լ․ Հ.
Գերմանիա

Օգնության ակնկալիքով

Գառնի գյուղի բնակչուհի՝ Ծաղիկ Սարգսյանից

Մեծագույն խնդրանքով Ձեզ է դիմում Կոտայքի մարզի Գառնի գյուղի բնակչուհի Ծաղիկ Սարգսյանը: Ես հայրենիքին եմ նվիրել վեց երեխա, որոնցից երկրորդը 22-ամյա Լուսինե Գրիգորյանն է: Ամուսնացած է եւ ունի երկու տարեկան զավակ: Նա շուրջ մեկ տարի հինգ ամիս տառապում է սուր լեյկոզ հիվանդությամբ, բուժվում է ՀՀ Երեւանի ՌՀ Յոլյանի անվան արյունաբանական կենտրոնում: Բուժման արդյունքները գերազանց էին եւ թվում էր ամեն ինչ անցյալում է: Սակայն ցավոք հիվանդությունը կրկնվեց:

Ամբողջ բուժանձնակազմի եւ մեր միակ հույսը Լուսինեի կյանքը փրկելու համար մնում է միայն ոսկրածուծի փոխպատվաստումը, որի համար մեկ ամսվա ընթացքում պիտի կարողանանք հիվանդին տեղափոխել Սանկտ Պետերբուրգ: Ցավոք մեր ընտանիքը այդ ֆինանսական հնարավորությունը չունի: Լուսինեի համար բացվել է հաշվեհամար «Յունիբանկում», նրա կյանքը փրկելու համար ակնկալում ենք ձեզանից ինֆորմացիոն աջակցություն:

Նախապես շնորհակալություն:

Հեռ.093-98-77-57, Email: suro17@mail.ru

Հայաստանի Հանրապետությունում դրամով

Յունիբանկում 24130000124500 Ծաղիկ Սարգսյանի բանկային հաշվին:

Արտասահմանից ԱՄՆ դոլարով

INTERMEDIARY BANK:
DEUTSCHE BANK TRUST COMPANY AMERICAS, NEW YORK
SWIFT: BKTR US33
BENEFICIARY'S BANK:
UNIBANK, ARMENIA,
SWIFT: UNIJ AM22
Acc: 04437920
BENEFICIARY:
TSAGHIK SARGSYAN
USD Account N 24130000124501

ՀՀ կենտրոնական բանկի նախագահն ընտրվել է...

Նոյեմբերի 5-6-ը Ղազախստանի Ալմաթի քաղաքում տեղի է ունեցել ԱՊՀ անդամ երկրների արժեթղթերի շուկաները կարգավորող Պետական մարմինների ղեկավարների խորհրդի նիստ, որին մասնակցել է ԿԲ խորհրդի անդամ Կարինե Մինասյանը:

Նիստի ժամանակ ՀՀ կենտրոնական բանկի նախագահ Արթուր Ջավադյանն ընտրվել է ԱՊՀ անդամ երկրների արժեթղթերի շուկաները կարգավորող Պետական մարմինների ղեկավարների խորհրդի նախագահ:

ԿԲ մամուլի ծառայություն

«Վյուրs» ՍՊԸ-ին անհրաժեշտ են տեխնիկական կրթությամբ եւ սեփական ավտոմեքենաներով վաճառքի խորհրդատուներ՝ Աբովյան, Էջմիածին, Արմավիր, Գյումրի, Հրազդան, Չարենցավան, Գորիս, Կապան քաղաքներում աշխատելու համար: Ինքնակենսագրություններով ներկայանալ «Վյուրs» ՍՊԸ գրասենյակ՝ Աշտարակի խճուղի 2/2, հեռ.՝ 39 53 47, 39 53 48:

www. azg.am

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-29-60

Լրատվական գործունեություն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայականի համարը՝ 02 Ա N 047261, տրված՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Յակոբ Աւետիքեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրուած է տպագրութեան՝ 7.11.2008, գինը՝ 100 դրամ, տպագրում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչութեան տպարանում՝ Արշակունեաց 2: